

مظاہر
پشتوتولہ

اشعار : دی پردیسۍ اوبیلتون که له بوی خوا دشیدا حساس روح نیا قراره کسری ژاو
پسه دی لاره لی ئی دیر روحی تکلیفونه ولیدل ، خو له بلی خوا دینتو ژبی
خیر په مدی کی ژ، چه دکاظم خان روح له همداسی رپړو سره مخامخ شی اودی له وطنه ایږی
دوطن اودوطن دیارانو په غم کښی و نو لیږی .
که دکاظم خان حساس روح دی غوږو او پردیسۍ په شور راوستلی نه وای ، نو خدا ی ښه
پوهیږی چه دینتو ژبی به داسی گرانې اشعار اوداسی نامتو اودرند شاعر په برخه شوی وای
که نه ؟

«شیدا» درست په لادوا در دونوډک دی

ماچه بیر ته لکه زخم ستا دیوان کسړ

حقیقتاً چه شیدا دینتو ژبی دیر ناز که خیالی اویه عین حال کی دردمنند شاعر دی اودده
خوندور اشعار دینتو ژبی کیفه اوزیور باله شی ، اودناز که خیالی په فن کی دلچینو نویواستعارو
اوتشبیاتو اواصطلاحاتو مؤجد دی . اودده دسختگو ئی دتعریف دپاره هم دده دابیت
صادق دی چه وای :

دسوسن ژبه حیرت کړه سر مه سایه

چه «شیدا» په دابهار کی سخن گوی شو

دشیدا دپښتو ژبی اونااز که خیالی مثال یو بیت یادوه بیته نشی کیدلای بلکه دسخن
شناس په نظر کی به دده قول دیوان مثال وی لکه دی چه پخپله وایی :

«شیدا» زه ئی منتخب دینتو بولم که دیوان دی مرتب دی په خو فرده :

خوبیا هم به دلته په نمونه کښی دده درې بیتونه راوړو مثلاً سبادی دغنچې خوله
غودیسږی اود کبل بوی اورنگت چه دغنچې په زړه کسې پت وو ، پهریزی
تاسی وگوری ، چه شیدا دا حال په څه خوړو اوشاعرانه الفاظو کی ادا کوی ، وایی

دغنچې درباط ورپه واکېدودی

فانله درنگه وېو درومی سباشو

په دې لاندی بیت کی حسن تلازم ولولی :

مېاورته قفس دشاخ کبل کسړه

که څه رحم په بلبل کوی صیاده

یادی حسن تشبیه ته تحرشی چه وایی :

په کلمه کون سربک می رنگ لکه غنچه کړ

هله جوړ شوم دگر دیوان ودرېدن ته

د ځان ستاينه: شيدا سره له دې چه به شعري دنيا كې يو ان دنوى طرز موجد گڼي
او ځان دا اختصاص سزاوار بولى (۱) بيا هم دخوشحال خان خټک داستاڼى
اوشاعرى لوى مقام ته په دې ډول داحترام سرتيږى .

د پښتو شعر معلوم ؤ	به معنی کی کا لوم دوم ؤ
چه قلم به لاس د «خان» شو	مرتب ئې لوی دیوان شو
تصانیف ئې فراوان شول	مستند د درست افغان شول
سلاست د عبارت هم	لطافت د اشارت هم
تېر دقت د معنائی هم	بلکه خود همه دانسی هم
به کلام کی ئې ظاهره	به اقدام کی ئې باهره
سلیقه ئې کره عیا نه	طریقه ئې کنه بیانه
هر شاعر چه د افغان دی	ریزه چین د خان دخوان دی
فی المثل که بل مهتاب وی	مستفید ددې آفتاب وی
چه پرغرونو شی لار صافه	قافله درومی تر قافه
چه وی رل په دریا باندی	خوک به غم دشنا کاندی
ما چه دا کلام ادا کړي	نوی طرز می را پیدا کړي
به پښتو کې گویا خاص یم	سزا وار دا اختصاص یم
له حیدره که صاف زړه کړي	په دا کار کی انصاف وکړي
«خان» معمازد تمام «روه» دی	بله استاذ ددې گروه دی
په میدان د استاذی	همه نان دا برق تازی
«سرای» مطلع ددې آفتاب دی	په عالم ئې هر لخی تاب دی

بل لای دخوشحال خان شرف په ادبی دنیا کی پر خپل ځان ثابت بولی ، وایی :

د افغان له شعراً په شیدا باندی

دادب په مقتضی د «خان» شرف دی

شیدا په دې عقیده دی چه که خان ژوندی وی هغه به هم دده کلام ته د پښتو په ادب کی

لومړی درجه مقام ورکړی وای ، دی وایی :

(۱) دی بخواه وایی :

نوی طرز می را پیدا کړي
سزا وار دا اختصاص یم

مها چه دا کلام ادا کړي
په پښتو کې گویا خاص یم

مگر دسخن ناشناس او حاسد او ناپوه څخه زیات گله مند او په ویره کې دی چه نه چه
دده لعلونو ته دډبرو په نظر وگوری او دده هر هنر په نا هر غوب شکل وښی نو ځکه وایی:

گله مند یم له حاسده چه متاع کاندې کاسده

انگېن سکنجېن کما په مزه ئې ترش چېن کما

وايي خس وکېکشان ته سنگک ولعل بد خشان ته

دحاسد دخل بې مخا یه صفائی یوسی له رایه

په هراس یم له ناپوهه قوی طبع کاستو هه

چه نظر ئې په اشعار شی هریو شعر خوار وزار شی

نامرغوب ئې هر هنر کما په عیوب ئې مه چر کما

چه مزاق ئې دوا بڼه وی ورته خس تر حلوا بڼه وی

بل مخای سخن ناشناس او کج بحث ته له سره دفضاوت حق نه ورکوی او که ئې تحسین

هم وکړی نه پرې خوشالېږی او نه ئې اعتراض ته اهمیت درکوی وایی:

ووايه دارنگه هغه شناس ته يعبی کج بحث اجل الناس ته

ستا اعتراض و تحسین دی لغو پرېږده خبره سخن شناس ته

ادبي اعتراض: مخینو بو هانو به دښیدایر کلام دا اعتراض کاهه چه په عباراتو کې
مخینې غرایب او عجایب لری کاظم خان ددې اعتراض داسی جواب کوی:

که نکات می عجایب وی عبارات می غرایب وی

خاص په حسن د کلام وی دمعنی دقت ئې عام وی

خالی نه وی له صنعته عاری نه وی له رفعته

په لوسته ئې ابتهاج کړه آفرین می په مزاج کړه

مگر دښتو اوسنی لیکوال او پوهان سره له دې چه شیدا دښتو «بیدل» (۱) بولی او

دښتو په زاده ادب کې ورته په لوړ مقام قایل دی، یویل وروکی اعتراض دښیدایر کلام

لری او هغه داچه دده په کلام کې د عربی ژبی الفاظ او دفارسی ژبی ادبی عبارات او

اصطلاحات له ضرورت نه زیات ډېر دی نورولکه دی چه پخپله وایی دده اشعار «له نقصانه

مېرادی، اوښایی چه دا کار ئې هم د کلام دخوږوالی دپاره کړی وی.

(۱) حضرت بیدل دفارسی ژبی مشهور نازک خیال، فلسفی اونکته داغ شاعر دی.

دناز کښیالی دپاره ئې همدا بیت کافي دی چه وایی :
زما زړه ئې کله رانیو ستا لسه زلفو
کله هر خوږې شانی تلو وکړه مړوند و نه

کاکم خان په خپله یوه مننوی کی چه ددې د ران په سر کی هم چاپ شوی ده دخپلو
اشعارو خوراڼه تشخیص او تریف کړی دی چه که دلته دهغه مننوی خوړیتونه دمنال په توگه
راوړو نو وړونکی به دده له شعر او طبع سره لږ غوندې آشناشی او هم به دده خیالات دده
د شعر په باب کې لږ و ډیر ورځنی غږ گنند شي دې لومړی دخپلی طبع او خپل شعر هتاینه
کوی وایی :

سزا وار داخصاص یسم
په طامات کله محمول دي
خودزما په کمال دال دی
که په فن کی بی همتایم
چه می طبع خودستا شوه
کله روی حمایه خپری دی
نیشکر چوپ د فقس کړم
ډک په دروهر طرف کړم
قلم ښاخ کادسرو گلو
تر فلک رفعت گرای دی
فلک خم په توا ضیع شی
ور ته ستر که نمر بریشی
لکه نقصان به مبرا دی
لکه آب دیا قوت ویشی
کل زما درای ایجاد دی
توارد ئې محتمل دی

په پښتو کی گویا خاص یم
داپ می کله د فضول دی
خه زما چه قیل و قال دی
هنر نه دی چه بحان ستایم
مناسب د تقریر داشوه
سغور که توتیان ډیر دی
چه ادا شیرین نفس کړم
چه لب والکه صدف کړم
دارنگین خیال می په کپلو
تر آفتاب می روشن رای دی
چه قاصد د تیر فیم شی
لا تیر نوره انور بریشی
معانی مایی ډیر غرادی
همگی صافی رنگینی
هر مضمون می طبع زاد دی
نه غلط نه متبذل دی

خوسره له دې لودی ستاینی بیا هم دادبی فنونو له ماهرانو اوسخن شناسانو څخه هیله
کوی چه دده اشعارو ته د لطافت په نظر وگوری او که کوم نحاسی سهر راغلی وی
هغه اصلاح کړی اودا دهغوی له خوا لوی احسان بولی لکه چه وایی :

هم ماهر په داسخن کی
نو حاسد نه متعسف وی

چه ما هروی په دافن کی
مقاصد ئې دمنصف وی

ورسره دا کلام یوسه

د دا سخن نیو شه

وار په وار پرې گذرو کړه

توجه دی ورته ستا وی

مابه دا احسان ممنون کړه

خبرو صاله سخته وره

چه مدام سخنوری وی

هر مضمون کله عالی وی

تر هغه می سلام یوسه

ورته ووايه تیز هو شه

په اشعار می نظر وکړه

که واقع یکنی خطاوی

ته ئې جوړ لفظ و مضمون کړه

خطا کبېزي له بشره

که کلام دا فوری وی

له خطا کله خالی وی

سره له دې چه سخن شناسانو او د فن ما هرا نونه د اصلاح حق ورکوی بلکه د هنوی اصلاح دلخان په حق کی یو ډول احسان گڼي . بیا هم دخپلو اشعارو له ویونکو څخه یو ه بله هیله هم لری او هغه داچه پوی باید د شیدا اشعارو ته په سرسری نظرونه گوری اوڅه قدر ئې په تأمل او دقت سره ولولی ، ځکه چه دده دلخینو اشعار مفهوم او ادبی خوند په سرسری نظرونه خو گڼندېزی نو وایی :

ورته یوشی وړاندی وروستو

په همه کی واما نده وی

مقتضی دهر لحاظ دی

هم بلند لکه هلال وی

لغه پسه پری مر ور شی

آهسته خرام په کار وی

رنگا رنگ بهار ښکاره شی

خیابان به بیابان کړی

چه تعجیل کاندی په لو ستو

که خوانده که ناخوانده وی

افاده ده که الفاظ دی

چه نازک دچا خیال وی

تأمل یکنی ضرور شی

که صحرا گل و گلزار دی

په خرام کی ننداره شی

که جولان په خیابان کړی

بل لځای په څه شاعرانه الفاظو کی دا مطلب ادا کوی چه وایی :

کړه ئې والکه گره دتورو ز لغو

باریکي لری تمام دیوان زما

بیا وایی :

نه مدعی یی نه سخن باف یی

هیله ئې لوله که موشکاف یی

غوږ کړه وماته که درست انصاف یی

باریک تر موی دی د شیدا شعر

(ط)

چه به لاس د «خان» فلم و
 قلمروئی دا عالم و
 هغه وخت که دا سواد وی
 به کاغذ بویه چه صادوی
 بلکه امکان ئی درلود چه شیداته ئی «دشاعرانو میر» یابه نثنی اصطلاح ملک الشعراء
 ویلی وای ، لکه چه پخپله وایی :

شیدا « خان » به دې کامیر دشاعرانو
 که مزار و ته ئی عرض دتا انشاشی

پورشاعران
 کاظم خان شیدا دپښتو په شاعرانو کی برسېره پرخیل خاندان شینو
 تنو نوروته هم په شاعری قایل دی ، چه هغه رحمان بابا ، حمید بابا
 شوکت میرزا دولت واصل دی درحمان بابا او حمید بابا ، به باب کی وایی ،
 په داوخت کی که شیدا دواړه مومندوی
 فنا خوان به وو ، هر دم ستا په ویلو
 بل نای وایی :

چه مومند و قیل و قال کنی
 یعنی دوی سحر حلال کنی
 درحمان بابایوی مصرع خوئی زده هم وړی دی چه وایی :
 نن رحمان به تا مصرع دشیدا زده وړی
 «ته پری یې» که آهو بی» که جادو کړی
 درحمان بابا دبلې غزلې په جواب کی وایی :
 درحمان ددې غزل جواب شیدا کړ
 «غره مه اوسه د عشق په کارو بار کښی ،

دشوکت نامی شاعر ډیر صفت کوی اود هغه داشعارو په ستاینه کی ئی یوه غزل ویلی ده
 چه هغه دا ده (۱) :

راشه وا وره دشوکت هره مصرع
 در ست غزل ئی منتخب الی المقطع
 چه نظر ئی به شفی در ننگینې کرم
 هر کلام ئی به مثال حسن مطلع

[۱] ماته معلوم نشو چه داشوکت شوکت دی ؟ او یا حقیقه دپښتو شاعردی که د فارسی ؟
 خوشیدا ستایلی دی .
 مکرپه فارسی کی دشوکت پنامه خوشاعران تېر شوی دی .

کره ئے والک کره دتوروزلفو
باریکی لری تمام دیوان عهما
شیدا،

65

د

کاظم خان شیدا

دیوان

مدون ، مصحح او مقابلہ کوونکی

عبدالزوف «پنوا»

پستو تولنه

۱۳۳۱

کابل

(ی)

بلندی ئې دا شعرا ر فلاك سياره
دېر وين په دو دې نظام مېر صغ
په كمال ئې دخيال نثر دستور يو
څه معنی چه معاً نه وی مسجع
تعجب به په دا باب هر گوره وکړم
که رسمي کلام ئې نه وی مصنع
رسیده ئې ومضمون ته شیدا گران دی

چې رفیع لکه آسمان دی بلل ارفع

خیله کورنی او میرزا دولت او واصل داسی یادوی :

په دا هو نېره پېښو کی
بیا په ژبه د پېښو توکی
په دافن کی څو اشخاص دی
دېر د موز خاندا ن خاص دی
یو میرزا دولت واصل هم
په کلام لری حاصل هم
او هغه څوک چه شهرت نه لری دهغوی په باب کی وایی :

هر هغه چه نامشهور دی
جوړ په داب او په دستور دی
دا ویل په احتمال کړم
احتمال ئې د کمال کړم
خود دې نه علاوه دخپل وخت نورو نمايشی او جعلی شاعرانو ته په ښه سترگه نگه وری
او هغوی دا شعرا رو عار گڼی، وایی :

د پښتو شعر ذلیل شو
دېر چا قول د لیل شو
هر قایل پرې افدام وکا
په دافن کی کلام وکا
چه په لافو دا شعار دی
په معنی دا شعار عار دی
نا واقف د سلیقتی دی
نا بلند د طریقتی دی
دهر وزن منافی دی
څه خبر په قوافی دی
عند ای وایی و لغان ته
راشی داز بیا بستان ته
نشین ئې دارنگه باغ شی
هم آهنگ دسیاه زاغ شی
گل پر یشان کاله آهنگه
بیا غنچه کاندی د لنگه

ba

دشیدا په وخت کی یو بل کاظم خان هم د شیدا په مسقط الرأس «سرای»
کښی شاعر تېر شوی دی، خو څنگه چه هغه چندان مشهور نه و دهغه لږینې
شعرونه هم شیدا ته منسو بېدل، نو ځکه شیدا دخپل دیوان په مقدمه کی دا خطاب څرگندوی اولی کی :
«ار شخص همام زما ساکن دسرای چه ا کوړدی هم ورته ریلی شی- ددا خاندان و، شاید
په تاثیر صحبت ئې کم وېش رو په دسنگوری- یش نها د خاطر کړه، اولیان دحال ئې با قدر

داستعداد په ایجاد دمضامین مترنوم- از انجمله خو غزلیات په غایت ونهایت شهرت کښی دی،
او په محافل و مجالس کښی زبان زد دغزلخوا نانو دیو غزل دامطلم دی :

و به مرمره ای عالمه په ارمان دتور و زلفو ❁ کله به را وړ سی در میان دتورو زانو
لیکن نامبرده چندان معروف او مشهور نه دی ، په واسطه داشتراک اسمی دهغه اشعار په نزد
د کافه عامه و ماته منسوب دی ، حال آنکه لخوا له اشعار و لخوا اسم مبرح نه دی ، دامعنی په تخلص
مشرح شوې ده او هم معرفت دمتکلم په سباق دکلام متفرع دی او شناسائی دقایل په داب
دقول کښی مودع ، دا نکته و کامل عبارتته روشن ده او دقیقه ددې کار و دانش شعارته
میرهن ، چه دا اضافت و ماته خطادی او نسبت بیجا ۰۰۰۰ [۱] »

په دی ترتیب شیدا دهغه بل کاظم خان داشعارو نسبت لخوا ته خطابولی خودومری شوه
په دی لیکنه کښی مې دپښتو د ادب په تاریخ کی دیو بل شاعر نوم ښودلی دی چه هغه د ده
همنامی کاظم خان دی .

شیدا یوازی دگل اوبلبل اشعارانه تخیلاتو شاعرانه دی بلکه دخپلو اشعارانه
تخیلاتو سره ډېری کتوری اجتماعي نکتې هم لری چه هغه په اجتماعي ژوند کښی
د انسان د کامیابی او سر لودی- سبب گر زېږدای شی او د بشری سعادت د پاره خورا
ضروری کښی ګڼې لخوا نومونږ دلته دده د اجتماعي افکار و خو لنډی نمونی راوړو ،
شیدا دبشر درهما یا نوافلاسفه و په پیروی- د صلح کل طرفدار دی او د انسان
د صلح کل: د اجتماعي سعادت اساس پر صاحب کل باندی بنا بولی او په دې عقیده دی چه
انسانان باید پخپل منځ کی ټپي له کوم فرقه ، د بدل سره په صلح او آرامی کی ژوند وکړی ،
دی وایی ،

لخای د روغ دلېونی شه که هو شیا ری

صلح کل د لخوا پېشه لکه صحر اکړه

بل لخوا خپل د افکار په داسی الفاظو کی څرګند وی :

مذا سېت ارم زه له هر چا سره پست یم له پست سره ، بالا بالا سره

په مثال رنگ یم د خنا ګوره زیب کړم له دست سره ، جوړ یم له پاسره

هر چاته په ورین تندی ګڼل د صلح کل مهم رکن دی ، نو لخوا شیدا وایی :

شکفته کړه لکه نر جبین هر چاته

چه په تله دې سیه یوش تمام جهان شی

bb

تعاون او همدردی: شیدا په اجتماعي ژوند کې د هوانسان د انسانې فرض ګڼې چه د بل انسان سره تعاون او همدردی واری اود خوارانو او بې وزلو

دلداری اود دخدای د مخلوق خدمت وکړی . دی د بل د خدمت داسې توصیه کوی:

همیشه د بل په کار کې قدم سایه

چاریده تر خپل همت لکه آسیا کړه

شیدا د انسان ګامیابۍ په جمعیت کې هم دنورو په خدمت پوری تړلی بولی چه وایی:

افروخته بی وی محفل په شان د شمع

چه سوخته د بل په کار کې خپل دماغ ګوا

له همدې امله شیدا دخپلو اجتماعي وظایفو په لړ کې د بې وزلانو دلداری د لځان دپاره

یوه مهمه وظیفه ګڼلې ده چه وایی:

دلداری دنا تو ان محمدا دت دی

بار په درش وړی دهرخس طوفان محمدا

بل لځای خپل دامطالب په شاعرانه الفاظو کې څرګندوی:

دلداري لکه غنچه د هر شبنم کې تر م

تل دبل په اوښو تر محمدا آستین دی

پسا داچه:

دلداري کړه غنچه وار د بېدستا نو یا کوزه د شبنم اوشی په آستین کړه .

حتی شیدا د بل ساتنه د لځان ساتنه بولی اود بل خدمت کول د لځان خدمت کول ګڼي دی وایی:

تل دبل یاسپان د خپل صورت یاسپان وی

حلقه و ګوره په دا تر لځان چا بیره

دشیدا په عقیده دنورو احترام دانسان د حق و والی سبب نه ګرځي لکه چه وایی:

کم به نشي لکه غر که په اویې کښی

و تعظیم ته ایستاده د خاص و عام شی

۳- لوړ همت: لوړ همت چه د باعزمو اور شفیو انسانانو ستر خوی دی، او خصوصاً د پښتنو دپاره د پښتنوالي مهم رکن ګڼل کیږي، نو لځکه دشیدا په کلام کښی

له هر څه نه دلور همت تأثرات دیر لیدل کیږي اودده د انسانې او لوا العزمې او حقیقې پښتنوالی

نمایندګی کوی. شیدا لومړی له خپله خدایه په یوه مناجات کښی ددی انسانې او پښتنې

ستر خوی هیله داسی څرګندوی:

۵۷

چه خیل برگزیده آب د چرخ فکرم سرسبز
دهمت علو په شان د کپکشان را

دلور همت له اجزا وڅخه یو جزو هم «اعتماد بنفس» یعنی پر لځان بیاور لرل دی ؟
د لځکه چه باعزمه انسانان تل په اجتماعي ژوند کښی پر خیل لځان او خیل مټ تکیه کوی
اود خیل ژوند دیر سپک بار هم دبل پراوړو نښدی ، اونه دبل په واسطه لځان اوږوی .
دامطلب شیدا په څه شاعرانه اویه عین حال د پښتنی عزم نه د کو الفاظو کښی ادا کوی ،
چه وایی :

د آفتاب په کمنه نجه خپرم آسمان ته

نه زدم بار لکه شبنم په دوش دگنو

ناسی تجربشیء دشیدا اعتماد بنفس داسی حد ته رسېدل دی چه که د شبنم غوا ندی
یوسپک بار هم دبل پراوړور لځی دی د آسمان په ختلو هم خوښ اور لځی نه دی .
همداشان شیدا له بل نه سوال کول او څه غوښتل دلوړ همت سره منافی گڼی او حتی
نه غواړی چه له سپندنه هم خیل جام دک کړی - وایی :

که دی جام لکه حباب و نه ښو سیند ته

آفرین دی په همت شیدا خنیکه :

بل لځای چه دلور فرص ته گوری چه د دودی شکل اری نوله حیانه خوښی ورباندی
ماتی شی ، لکه چه وایی :

په صبرت می شی خوالی له حیاماتی

چه ونان ته د آفتاب څه خو نظر کړم

له سوال کړه نه یوازی شیدا بیزاره دی بلکه دده په قول نور عالم هم ور لځنی سترگی پوی :

نه صورته نی عالم چشم یو شی کما

چه اوکی غونډی ولاړ په هر دیکدان دی

شیدا دلوړ همت خاوندان دې ته اړ نه بولی چه د چا احسان په لځان واخلي اود لمر دسترگی
اوړوالی له همدی جهت بولی چه د ښو دسیوری احسان ورباندی نشته لکه چه وایی :

دهمت علو دغیر احسان څه کما

د ښو سایه په ستر که د لمر نشته

(ن)

اوپه هغه لڅ او برېنډ سر آفرین وایی چه دستار او افسر ته ټپت شوی نه وی ،

آفرین د هغه سر په عریا نیه
چه فرو نشو دستار ویا افسر ته

دېل دباغ تر سیوری ئی دخپل مات دیوال سیوری خړښ دی ، اود ورپښی دسوری
احسان لاهم پر تخان نه منی - وایی ؛

ماسایه دباغ بدله په سایه د مات دیوار کړه
خپل همت د تارو زی شه درومه ابر دریا دله

دانسانو ترمنځ اخلاقی گرمی او حرارت او یو دېل سره د جدا بیت قوه درلودل
داجتماعی ژوند له ضروریا تو څخه گڼل کیږی . نو لڅکه شیدا چه دا وړ همت خاوندانسان دی
په گرم روی - بانندی داسی شیدا دی ؛

چه په شان د آفتاب نه ده - گرم رویه

ستا په سر که په سایه دهما خوښ یم

تر هغه ، چه خشک طینت د ساحل وینم

لکه موج آواره په دریا خوښ یم

اوله سرد جوشی څخه داسی بېزاره دی ؛

تر هغه چه سرد جوشی د حناوینم

خوښ په طور د سمک بی دست ویا یم

دغلو همت بل ضروری جزو د مشکلاتو او سختیو زغم او تحمل دی چه لوړ همتی انسان

باید د ژوند په رېږ وکی تخان ونه بایلی اوپه ورپښ تندی د سختیو مقابله وکړی . نو لڅکه
شیدا وایی ؛

د دوران په لیکد کوپ کښی جبین وا کړه

په همت کی تخان همسر د نقش پا کړه

او خپله حوصله باید د دریاب په څېر لویه وساتی چه د هر راز مشکلاتو خس او

خاشاک یو دی شی لکه شیدا چه وایی ؛

بار د هر خس و خاشاک پخپل کردن وده

حوصله دې په مثال دلوی دریا کړه

او هم دی وایی ؛ چه همتناک خلق د ساحل غونډی د هر سیلاب په مخ کی ثابت ولاړ وی

اود حوادنو هېڅ سیلاب د دوی عزم متزلزل کولای نشی . پی وایی ؛

په صدمه به ژبې د سپل يو قدم بې لخواه نشي
د ثبات طور چه زده كړ همتا كو له ساحله

د خپلې سنگينۍ او متانت مثال چه په اصل كې دده د لوړ همت مثال دى په داسې
شاعرانه الفاظو كې بيانوي :

له آسمانه به فى الحال راشي تر محمكى

كه مې كېنږدى سنگينۍ چيرې به تلو (۱)

او كوم وخت چه ژبې خپل جام له لمره (۲) ډك وي نو لځان د فلك همپاله كښي او
په جرئت سره وايي :

چه شېشه مې خالي نشوه له آفتابه [۲]

په دابزم د فلك همپاله يم

شيدا په اجتماعي ژوند كې د بشنې اوسنجا طرفدار او د حرص، بخل او
شو متياڅخه بېزار دى سخي سړى هغه بولى چه د سايل سوال ته انتظار ونه
باسي ، لكه چه وايي :

زر افشان لكه آفتاب شه بې مطلبه

شيدا سوال ته د سايل انتظار مكړه

شيدا كريم سړى د پسرلي بشنې ته ملتفت كوي چه څنگه خپل ټول بررگه وبار
خران ته وړاندې كوي، نو كريم سړى ته همدا نو صيه كوي :

بررگه وبار ورته پيشكش لكه بهار كړه

كه خزان راشي كريمه ستا تر كوره

شيدا سخاوت او بشنه د همتا كو خلقو كار بولى او په دې لاره كې دومره انتها پسند

[۱] تلى په آسمان كې د مخصوصو ستورو نوم دى .

[۲] له دېنټو په زاړه ادب كې كېنا يتا «د شرابو» په معنى راځي لكه دايت :

د بېلتون په تاريخو كې مې زړه شين شو رڼا لمر د جام د ميو په ظلام را

«محمد هوتك - پټه خزانه ۲۰۱ مخ»

[۳] آفتاب د فارسي په ادب كې د شرابو په معنى راځي - لكه چه وايي :

مغان كه دانه انگور آب مې سازد ستاره مې شكند آفتاب مې سبا زده

۵۲

ده دی کتاب کښې

- ۱- پېژند کلوۍ
- ۲- مقدمه (پخپله د شیدا یقلم)
- ۳- ثنا او مناجات
- ۴- د پښتو د شعر حسب حال
- ۵- غزلیات
- ۶- رباعیات
- ۷- مخمسات
- ۸- قصائد
- ۹- منقبات
- ۱۰- قطعات
- ۱۱- متفرقات

(ع)

دی چه د سر په بشد نه هم پر و ادا نه دی ، اوددار لرگی ئې هم نه پسر زو گڼېږي چه
دهمتناک سړی نه محروم پاته شی ، وایی :

چری نه چه دارمحروم په میدان پرېږي

که یو سر په تن لری بللند همته !

البته داد ښندنې آخرین مقام دی چه شیدا ور ته لوډه متی انسانان راپولی اوهم پخپله
ددم لوډه مت ورځنې څرگندېږي .

شیدا امساك او ممساك ته په بده ستر که کوری او دغه قیست ژوند
داسی بیانوی :

چه ممساكان كاسیم وزر جمع په صرف ئې ژاړتی مانند دشمع

که ئې په سیم وی کاسه لبریز . له غیره کاندی دزرو طمع

بل لځای شوم سړی ته دې جهة خانه خراب وایی چه هرڅه لری خوبیا هم له لوبزی بي تابه دی
دی وایی :

آب ودانه اړي شومه حبابه نس دې خالی دی جوع کړي بېتابه

تله ئې له تاسه په تعجیل وینم ولی ئې نه خوری خانه خرابه !

په آخر کی ممساك سړی ته پیدوی اودامساك نتیجه او انجام ورته داسی بیانوی :

سنگ وچوب به په سر و خوری لکه ونه

چه ممساك نه خوری داخیلی ثمر لاند یند

حریص انسان دغه لاس گر دانه ژوند څخه داسی خبروی :

٦- حرص:

که مسخر کړي دوه سو جهانه کله به مود شي وزيه انسانه

که ئې خالی کړه غصه دانو نه آسیا هنوز ده کاسه کسر دانه

٧- بخل: بخل ته هم په بدنظر کوری اود بخل سړی له دودۍ شخه پزار ددی لکه چه وایی :

په مسکه ئې شیدا مشه لقمه تره

چه جبین ئې مدام ترش به شان ددوغ دی

٨- رښتیا: شیدا په اجتماعی ژوند کی درښتیا اورشتښت و انسانا و طرفدار دی دی وایی :

چه دې مسخ لکه دصبح صادق سین دی

پهر کار کښی له عالم سره رشتیا کړه

Ca

۹- وفا: دملگری به لاره کی که هر چه مشکلات پیداشی شیدا دوا، لنگری دی اول ته
هم داتوصیه کوی:

سایه وار متحمل د سنگک و خار شه

چه به لار درفاقت درومی وفا کړه

بل لځای دوا به سبب پر خار باندی داسی مین دی چه وایی:

چه له ښاخ سره وفا کا به سره اوږ کښی

لاتر گله یم مین د گمل په خارزه

۱۰- وعده: دوعده پر لځای کولو به لاره کی شیدا تر سر هم تیردی اودا درشتنیو
مردانو خوی گڼی لکه چه وایی:

که ئې سرخی لکه شمع یک زبان وی

خلاف نه کا دخپل قول چه مردان دی

۱۱- تواضع: شیداسره له هغی اور دماهی چه لځان دفلک هم پیاله گڼی اود آفتاب په کمند
آسمان ته نه خپری ښاهم د تواضع طرفدار او وایی:

مروت که په سر لځای دنشت را کا

سر فرو په تواضع کړم تر کا کلاو

کردن فرازانوته د تواضع توصیه دارنگه کوی:

په هر آن کی پر پوتل دی لوزان اوسه

تواضع په اوج د هوج غوندی پیدا کړه

۱۲- قناعت: پخپل لږ څیز قانع کېدل د شیدا مسلک دی اونور وته هم د داسی قناعت
توصیه کوی:

د عزت په شېستان ککی قانع اوسه خپلی سترگی دی چراغ لکه عنقا کړه

که سایه د مات دیوار لری نادانه پخپل زعم کی ئې سیوری د معا کړه

بل لځای وایی: خیالات به د خطا د ختن نگر ی

که خاقان شې د کهنه جامې په چین کښی

۱۳- راتنه: دراز ساتل هم دا اجتماعی ژوند له ضروریاتو څخه دی، نو لڅکه شیدا وایی:

درنا په شب روی د شمع سرخی

شیدا هم اخلا یږده له خفیه رازه

ص

۱۴- احسان پېژندنه: شیدا دا احسان شناسی داسی توصیه کوی :

د دستار په شان ئې تل تر سر جار پڼه
هرسړی چه په تندي کېنږدی ستا بار

۱۵- میرنی: د حقیقی مردانو او مېړنو اوصاف داسی بیانوی :

مردان هغه دی چه شرم و نشک لری که شاده چنگک رای و فرهنگ لری
په بزم و رزم، پاندي چه راشی د توتی ژبه، زړه د پلنگ لری

۱۶- نامرد: شیدا په نژد نامر دسړی که هرڅو لودی بشکلي واری بیا هم

دینغو په دله کی شماردی لکه چه وایی :

نامرد که هرڅو رفیع مکان لری زر لکه شمس مطیع جهان لری
که هېڅ نشان ئې د ثابث نشته د مؤث سماعی شان لری

بل لځای وایی :

سټر کې نه سو لځی د خس له نامر دانو

که همه لکه ایري آتش نسب وی

۱۷- ویل او کول شیدا یوازی د ویلو ظرفدار نه دی بلکه دی له گفتار سره
کردار هم لارم کېږی او وایی :

په گفتار به انسان نشی کردار بو په

توتی کله شوانستان په خوشخوانی کې

۱۸- طلب شیدا په اجتماعی ژوند کې طلب اوسمی دکامیابی مهم اساس بولای
اودا مطلب په داسی شاعرا نه تغیل کی څر گندوی :

هر کت نکړي له خپله لځایه له ماهی زده کړه طلب خود رایه

که په کېښ مات شی هزار خارونه په سینه څکېږه بې دست وپا په

بل لځای په اجتماعی ژوند کې د تپیدلو درس داسی ور کوی :

چه راحت در خڅه ستړی ستو مان مومی

خیل صورت دی لکه سیوری دییدا کړه

د ژوند په مشکلاتو کی هم باید سړی له طلب نه لاس وانخلي ، شیدا وایی :

(ق)

دطلب به لارا فتان وځيـزان درو مه

ننگه دي لازوي لکه موج په سيلاب کښې [۱]

مقصد ته درسيږو وسيله همدا طلب او کوشش کښې چه وايي :

کوندي ورسې کنار ته لا هو مو چه

دست وپا وهه مدام په دا در يا کښې

۱۹- ظلم

شيدا دظلم دشمن دي او دظالم پاي خراب بولي لکه چه وايي :

په فنا د خس وخار تـفـده شعله مري

دمظلوم په مرگت هـلاک اهلـستم شي

بل لځاي دظلم انجام داسې ښيي :

په صورت ښي لکي اور له خپله تنه

چه ظالم لځي لکه برق تحت الثري ته

دمظلومانو له ژړا څخه داسې بيم څر گند وي :

شيدا بيم کوه هر دم له ترو ستر کوو

عاقبت شي تند سيلاب دسحاب شاخـکي

ظا هري جاه و جلا دشيدا په نظر کي سخت لـوي غـم دي ،

نو لځکه وايي :

۲۰- جاه و جلال

که فرد تاج وشکوه دتخت نه وي وقت مساعد ومـد د دښت نه وي

واړه راحت دي زما په پوهه غم به تر جاه و تر جلال سخت نه وي

تر دې لځايه پوري دشيدا اجتماعي اډکار و خولنه لغد مثالونه راوړل شول چه له هغو

څخه ويونکو ته دا څر گندېږي چه شيدا يوازي دادبي تخيلاتو او استعاراتو يا په اصطلاح

دکل او بلبل شا عر نه وبلکه دي دا اجتماعي اخلاقو ميلغ هم و.

دکاظم خان شيدا ديوان لکه دي چه پخپله دديوان په مقدمه کي ليکي

په يوزر يوسل او يو اتيا [۱۱۸۱ هجري] کال له ترتيبه خلاص شوي دي [۱]

ده پخپله دخپل ديوان دترتيب تاريخ په دې قطعه کي داسې څر گند کړي دي :

[۱] خوشحال خان هم وايي :

نرمطلوبه پوري شرط درسيږو دي که تمام لار به وينوشي آ او ده

[۱] ددې ديوان همدې ته دي رجوع وشي ، چه دشيدا پـقـلم ايـسـکـلي شوي ده

(ش)

ت ایکی یوازی دەر، ح، س، د، ن، ت، نورتورولانندی یوه موزه «؟» ایکی چه دادخوشحال خان خټک اختراع وه نوټحکه دانسخه یو خاص اهمیت لری، خوله بده مرغه دانسخه مکمله نده، دسر اویای اومشخ یانی ئی نیمگیری دی مگر بیا هم غنیمت نسخه ده اودیشیتوولنی دکتیخا ئی مال دی.

۳- دمولانا ابوالوفا صاحب نسخه، یوه نسخه په ۱۳۲۵ هـ کال په پشاور کښې د اکبر پوری د عبدالستعان کتاب په خط نقل شوې وه، چه له هغې نه بیا په ۱۳۴۰ هـ ق کال مولانا ابوالوفا صاحب په قندهار کې یوه نسخه نقل کړې ده او بیا له هغې نه د نسخه په ۱۳۱۵ هـ ش کال حبیبي د خان دپاره استنساخ کړې وه زما سره دا درې سره نسخې وی او په دقت می سره مقابله کړې چه بخای په بخای می په حاشیه د نسخو اختلاف هم ښودلای دی او په مخصوصو اشارو می ښی کړی دی.

۱- اس - داسلامی کالج دہلی - مغربی - مغربی دی .
۲- پ - دیپتو تولنی دہلی - مغربی دی ۳- دیپتو دی .

بای: دا وه دکاظم خان شیدا پر ژوند او کلام لنډه تبصره نور نو د ده د یوان
وینکوته حاضر دی چه دده د کلام نور مزایا پکښی په خپله وگوری.
(عبدالرؤف ښوال)

CF

دشیدا پیژند گلوئی

کاظم خان شیدا دپشتو د مشهور لیکونکي افضل خان زوی،
اودپشتو د نامتو شاعر اشرف خان هجری نسی او دپشتو
د نومیالی پلار خوشحال خان خټک کړوسی دی.

د [۱۱۴۰ هـ = ۱۷۲۷ ع] کال په شاوخوا کښی [۱] دپشتونستان د خټکو د علاقې د [سرای] په «افضل آباد» مقام کی زیږیدلی دی [۲]
دده نیکونه او پارانوه بر سریره پردی چه پوهان او ادیبان خالق تیرشوی دی په خپل، خپل
وخت کی د قوم مشران هم وو.

خه وخت چه دده پلار افضل خان وفات شو، نو د قوم د مشرتوب واگ سی دده مشر ورور
اسدالله خان یلاس کی واخیستلی؛ خو څنگه چه اسدالله خان ډیر تندخوی سړی ؤ، نو دخپلو
ورونو او خپلوانو سره ئی خوراسخته او ناوړه رویه چلوله. که هر څو کاظم خان ورته وویل:

گرداب و گورده رباب حلقه بگوش کړا
هیڅ تحقیر د صغیر مسکوه کبیر ؤ

او یا که ئی هر څو د لویانو او مشرانو خو یونوته ملتفت کړاوه چه:

د زری په احوال تل د نمر نظری
لوی به نه گوری واده په ستر که سپکه

خو اسدالله خان له خپای سخت گیری اوتند خویری څخه لاس نه اخیست نو لږه دده
او کاظم خان ترمنځ د فکر او نظر اختلاف پیدا شو، اودې اختلاف د کاظم خان حساس
ماغزه نا آرامه کړل.

[۱] Catalogue of the Marathi, Gujrathi, Bengali and Pushto ۲۲ مخ

[۲] د مهاجوري په وخت کښی افضل آباد ته داسی سلامونه لیږی:

نسپه ورشه د «سرای» سواد ته له هغه پسه «افضل آباد» ته
سلامی وکړه په دواړو لاسو درود یوار، گل و شمشاد ته

(ب)

له یوی خوائی دخپل مشرور ور سره مقابله کول ورنه بلل اوله بل پلوه ئی دهغه سخت گیری اوتند خوئی زغملای نشوه، نودائی ښه وگڼله چه وطن پر یزیدی اود پښتنی اصطلاح سره سم چه وائی:

« وطن پر ښی ښه دی، نه ورور وژلی »

دخپل پلار په خبر له وطنه مچور شو، اوله خپلوانوئی امید قطع کړه:

د دریا له سر د جوشی د حباب زړه چوی

« شیدا » قطع دامید بو په له خپلوانو

لکه پخپله چه د دیوان په مقدمه کی لیکلی په عنفوان شباب کی ئی استراحت

پس دیسی: د حضرت د سفر مبدل شو [۱] له کلمی او کپول څخه آواره شو، او کورنی

د حباب په شان د زمانی سیلاب پر اړزو اخیستی گړا وه، پخپله وایی:

د سیلاب پته دوش روان لکه حباب شوی

ای زما کوره ترما آواره تری

خو کله ئی په کشمیر کی د شرفی علومو په زده کړه تیر کړل: او بیا ئی څه زمانه په « سرهند » کښې

تیره کړه، خوبه یای کی ئی د « رامپور » د پښتنوسره رابطه ورنه له هلمه ولاړ اود خپل

ژوند زیاته برخه ئی د پښتې تروخته پوری په رامپور کی تیره کړه؛ خو هر لحای چو، دخپلی

آواره کی او جگر خوئی سوی چیغی ئی په شاعرانه ژبی وهایی دی:

درته څه وایم چه څه سوخته اختریم

لکه گل په آشیانه کی ریخته پریم

په داچا که سینه خوښ لکه سحریم

نن له خپله زیسته سیر لکه ساغریم

آواره لکه آفتاب په بحر دیریم

هیڅ خبر په سایقه د پرواز نشوم

کدورت می د صفا به سبیل ورک شو

هر گردش په جگر خون کړم « شیدا » لکه

اود زمانی دی تمیزی اونی غوری څخه به ئی داسی شکوه کوله:

پرورش د علف زار بویه باغبانه

بصارت د تمیز نه لری آسمانه

که هر څو د وطن صبح دده خنده

زمانه په رعایت د گاو خړ ده

د کوری نبل دی پوری په دیده کړ

آخر وژاړی په شام د غریبانو

[۱] ددی کتاب هغی مقدمه کی ته دی رجوع وشي چه د شیدا په قلم ای کلمی شوی ده.

(ج)

سره له دی، ټولودر بدریو، ټکرخونیو او آوارگیو بیا هم تل د وطن په یاد کې
تپیده او د وطن په یاد به یې خپل غمچن روح ته تسلی او داد یشور کول او بل به یې

په زړه می گرزی د غرو نوڅو کی حملي د بازو د زر کو کو کی
ووايه څه کا د «روه» نسیمه ! کیرا منگدولي زیبا منو کی

بل لځای د صبا باده ته منت کوی :

چه گذر و کړی صباد «سرای» په لوری
آواره بلبل می یاد په کیل زمین کړه

کله چه دهند د سبزانو حسن وینی د خپل وطن د گلر خانو ښکلا ور یاده شی او هغه ته
پر خپل راتگ خپله پشیمانی داسی څرگندوی :

سبز ان کله وی همسر د گلر خانو
بپه و ده راغی «شید» تر هند و باره

بل وخت چه د خپل وطن د ښکلیو توری ستر کی په هند کی نه وینی نو وایی :

پسکې نشته سیه مست د هغو ستر گو
گر زید لی په در ست هند په ښگا له یم

بیا چه دهند د سبز انو په یانو سری شونډی وینی نو د «روه» د غرونو د زر کو په یاد کې وایی :
چه دهند سبز و، خو د لی پان وی لعل ویا قوت می دواړه لبا ن وی
زر کی چه گرزی د «روه» په غرونو ښایسته روغی په دغه شان وی
بل لځای چه دهند د سبز انو مصنوعي غرور او ساختگی غنچ او ادا کوری نو د خپل وطن ساده

اوبی تکلفه خوبانی وریادی شی، وایی :

غره بی لځایه دهند سبزانی دی غنچ و ادا لری که دلستانی دی
چه د لبري کا بی تکلفه د «روه» په ملک کی ساده خوبانی دی

د وطن یاد چه دیر زور پر وکړی نو دهند بی شماره طاووسان د خپل وطن تر سیسبو جاري :

زار شه تری هونډه طاووسان زانی لکه دو نو بې شماره پان یی

د «روه» سیسبی دی طرفه د لبري نشته په هند کی داهسی سکاني

د خپلی مهجوری اوجلا وطنی او غریبی مثال په څه پښتني تخیل کی څرگندوی :

چه له آشیانه زر که بد و نه وه له کو هستانه د بل په در نه وه

ور باندی تل وه د خندا صبحه د غمچن پیي په شام خبر نه وه

بسم الله الرحمن الرحيم

بخیله د شیدا به قلم

مقدمه

راقم ددې صحیفې محمد کاظم؛ شیدا تخلص، تهک نسب، حنفی مذهب
نقشبندی مشرب (غفر الله تعالی ذنوبه و ستر عیوبه) په عرض دسخن شناس
روشن قیاس رسوی - هرچند په نزد دخردمند، شان دسخن رفیع و بلند دی:

بیت

آب - بود - معنی روشن غنی خوب اگر بسته شود گوهر است
اواهل ددې فن عزیزو ارجمند:

بیت

ازسخن مارا دماغ دینگر است چو صدف مغز سر ما گوهر است
لیکن زه چه په دکان کنبی دشاعری قلیل البضاعت یسم او ایوان
دزبان آوری زرنگار دصناعت نلرم. خپل مناسبت فطری له دې شیوې
سره په محل دقصور کنبی مومم او موانست جبلی له دې و تیر په مراحل
دور تر، باوجود آن په عنفوان الشباب کنبی می استراحت دحضر په محنت
دسفر مبدل شه، اوالی آن می په شام دغربت صبح دو طن مالوفه طالع نه دی
انواع دمحن دلشکن چه لازمه دسفر و منافی دراحت و فراغت دی؛ لاحقه
دخاطر فاطر:

فرد

مدنی شد چون قلم در مشق سر گردانیم تاچه آرد بر سرم آخر خط پیشانیم
بالجمله به کلبه دجدایی او په زاویه دنهایی کنبی چه مصداق

ددې مضمون یم:

فرد

دل می تپد و نیست کسی دا درس ما از قافله دور است خروش جرس ما (۱)
 با آنکه خواهش دهی دولت لرم چه خلاوت باب داتر و اشم او حاصل
 ددی قبل و قال مطابق حتما دخال دی :

فرد

آئینه ام از نور نظر میکشد آزار تا عاقبت کار من از هم نفسان چیست
 بل مبراله لحن او جهانم و م او بهره مندله دبی شان و نشانه (۲)

ابیات

فکنده است جنونم بمشق کینه خویش
 بلوح سنگ کشم نقش آب کینه خویش

* * *

ز بس شکسته دلم آب بخنده و آنکنم
 نمونه جرس بید لم صدا آنکنم
 ز آشفته مردم چنان گر یز آنم
 که چشم بر رخ آئینه نیز و آنکنم
 تسکین د خاطر شکسته و خسته له حاله و ارسته په لجوی ددی کلام متصور شه

رباعی

بیدل کلف سیاه پوشی نه شوی تشویش کلوی نوحه گوشی نشوی
 بر خاک بمیرو همچنان بر باد مرکت سبک است بار دوشی نشوی

(۱) د(اس) به نسخه کی داوروستی مصرع داسی ده :

از قافله دور است خود صدای جرس ما .

(۲) د(ح) به نسخه کی «نام و نشان» لیکلی شوی دی .

چو آهنگ رفتن کیندجان پاک چه بر تخت مردن چه بر روی خاک
 مع ذالک هغه رموزو دقایق و معانی چه بلند همتان و عالی فطرتان استدعا
 دهم لری او غموض د حقایق دهسی راز نهانی چه صاحب نظران او
 دیده‌وران ئی به استکشاف کسبی نفی او و هم کایعنی په تلقین دیقین
 مستفیض شی زه خپله مدر که لحنی قاصره وینم ، او حوصله ئی په ادرک غیر قادره
 اوشیوه درحمیت په منظوم کول دمعانی دنیه مصره نشوه :

فرد

غم چون تو آفتابی ز جهان پیند دارم من اگر چه زره پستم نظر بلند دارم
 لهذا متصدی د امر مذکور نهوم مگر احياناً مقتضی و سبب چه وویل شول او
 حسب الطلب می ور کول :

بیت

نیستم شاعر ولی در یاد رعنا قامتی درد دلم بی خراست موزون می شود

مصرع

مگر لاچار فریاد خیزد ز درد
 قیام په تدوین دمسودات اصلاً منظور نه و او اقدام و ترتیب ته دمتفرقات
 نامخطور - او په سبب دعدم التفات سایر مسودات کورت ثانیه په طریق د اصلاح
 و تدقیق مطمح د نظر عمیق نه شول . ظاهری چه کمال دصناعت (۱) په تلاحق
 دافکار دی او از دیادئی به تمایع دا نظار :-

مصرع

کار نیکو کردن از بر کردن است
اویه تقدیر دخلاف نقصان دصناعت مبنی به بداهت (۱) و «کنه» امیدچه

زرف (۲) نگهبان با انصاف و شکر فدایان بی اعتساف خاصه معده افراد چیه
به طنطنه دخیال مستفیده وی او زمزمه دسحر حلال نی مستحضره وی
تقلیل مضامین مضایقه نه فرمائی - او بد تنقبض دصنایع کنبی راته معذور
روایی - او به صفا دبادی النظر مشاهده دعیب و هنر شی اویه ضیادخر دمتدیز
دنیکو بد 'او التفات دخاطرئی اقتضا «دخدا صفا» دعا کدر 'به کسوت دایضاح
کنبی جلوه پیرا کما' یعنی لفظ دمعنی بالاستیعاب منجر و نظر داصلاح تهوی
او مختص له خطا به فلاح 'هر چند ظاهر ددی کلام دمنوی دهغه ابیات له
ظاهر سره چه گونه ستایش به علو حما داستعداد تحینی مستفا ددی اویه صفت
کنبی می دخیل اشعار قدر سخن سازی کپی ده صورت دتقیض لری - لاجرم
توفیق ددوارو محتاج دتاویل شه (۳) وجه (۴) نی داده چهغه وبل مبالغتاً دی
غرض تتبع دا کار و ده' نه ترفع خپله ؛ دلیل به تائید دمدعا اقاویل دنارک
خیالاتو دی 'او موید دمطلب تقریر در نگین مقالاتو :

بیت

باین شوخی غزل گفتن علی از کس نمی آید

با یران میفرستم تا ~~که~~ میگوید جوابش را

(۱) هدایت (ح) (۲) ژر نگهبان (ح)

(۳) محتاج و دتاویل - (ح) (۴) شبه وجه (ح)

کجا ناصر علی تامله نهی، گردشم گردد

نه گوئی کر رود ز بن دهر نیکوتر شود دیدا

* * *

بو خوشحال بو کم سل خهك نور په طبیعت کښی

زار شه در حه-ان سر په سنی له یو فردده

تر کومه ئی کښوم. (۱) چه مسلك دجم غفیر دى او معبر د عالم کثیر؛ دایان

واقعی نه دی او دتفه و کلام نه بی حاصل ولا طائل نشی ویل (۲) تر هغه چه مفهوم

ددی کلام محمول په مبالغه نشی- تاویل به ئی متعذر وی- افاده داشعار به

حکم دشیزد پیدا کا او سامعین به ئی په استبعاد کښی پر یوزی- پس داطریق

چه مختار دجمه ر شه. سلوك در قمار پرې ضرور و گڼه- دانكته وسخن

رس ته مكشوفه ده او دفر و هیده کس ته معروفه، چه سخن پرداز په خپله

گویائی کښی که صنعت د مبالغی نظر انداز کا، غالب اوقات به په هنگامه

د سخن آرائی کښی سپر انداز وی- ایضاً قول د حضرت شیخ نظامی گنجوی

رحمت الله تعالی علیه چه په دافن کښی موصوف به شان بزرگ دی او په طرز

د سخن کښی معروف په نشان سترگ، کاشف ددی معنی شه او ناطق په دافحوی:

بیت

در شعر میبچ و در فن او که اکذب او ست احسن او

عرض له طرح د مثنوی په سبیل د خطابت، کتات د هسی تالیف و، چه

مشمول په توصیف د اهل درد و دمحببت دی- اما هیڅ وقت له اوقات ماضیه

(۱) تر کومه لیکم (اس)

(۲) هم تهی ویل (بج)

تابعحال مساعد د عزیزمت او هیڅ زمان له ازمنه سابقه الی آن ممد دمشیت نه شه (عرفت ربی بفسخ العزایم) ولابد ولاچار ابرام د امر او انصرام د کارمی په تعویق حواله کړه او لحوق وشمول د مثنوی له دیوان سره مقرر شه :

بیت

دلپريشان و پريشان تر ازان زلف سخن به چه جمعیت خاطر در گفتار زخم
او شخص همنام حما ساکن د « سرای » چه « اکویدی » هم ورته و بللی شی له حواشی ددی خاندان و - شاید چه به تاثیر
د صحبت ئی کم و بیش روبه د سخن وری بیش نهاد دخاطر کړه
او لسان د حال ئی به قدر د استعداد به ایجاد د مضامین مترنم و - ازان جمله
خو غزل ئی بغایت و نهایت شهرت کښې دی او په محافل و مجالس کښې
زبان زد د غزلخوا نو ؛ له مشاهیره دیو غزل ئی دا مطع دی :

وبه مرم عالمه په ارمان د توروزلفو کله به را ورسی در مان دنوروزلفو
لاکن ناهبر ده چندان معروف و مشهور نه و - په واسطه د اشتراک اسمی
هغه اشعار په نزد د کافه عامه مضاف و ماته دی - حال آنکه حما له اشعاره
حما اسم اصلاً - مراح نه دی داعنی په تخلص شرح شوی ده او هم معرفت
د متکلم په سیاق د کلام متفرع دی - او شناسائی د قایل په داب د قول
کښې مودع ؛ دانکته و کامل عیار نه د تمیز ، روشن ده او دقیقه ددی
کار و دانش شعار ته مبرهن ؛ چه دا اضافت و ماته خطادی او نسبت بیجا -
(چېرته سوزان اخگر او کجا فروزان اختر؟) دریغا! خواننده د اشعار
کړو ها گروه و نامعدود ، اودا ننده د گفتار و معنی په از د مفقود - لاجرم

به دازمره خاصه به فرقه داهل «رو» کسبنی له حیثیت دطبع نارساد فکری
خطا غزل مهزل شه ، مهزل غزل :

بیت

ز کهر سنجی ابن جوهریان نزدیک است که ساحل بصدف باز برم گوهر خویش
اوسبب دتالیف داؤچه له فواء بعضی متردین مسموع شول چه مخدوم زاده
د ولایت نژاد ، نتیجه هدایت وار شاد (۱) میان محمدی سلمه الله تعالی
خلف الصدق د شیخ الاجل ولی الا کمل میان محمد عمر دامت برکاته
طبع جیده لری — او سلیقه دسخن شناسی کامله ؛ به د بدبه د سخن آرائی
قصب السبق له همسرانو وری ، او په کوه کبه دخوش سرانی مقدمه الجیش
دهمکارانو دی ، اکثر دواوین د اسلاف و مقامین د حال رنگین و صاف
ئی فراهم کړی دی — او په مطالعه ئی تفریح دقلب و تشریح د صدر نقد
وقت دمخدوم زاده دی — اګر چه زه ئی په حسب د صورت په زیارت مستعد
نه یم اما په ولایت دقرینی معلوم شول چه دچاله خوله ئی حماد خیال و مقال
به سمع شریف شه رسېدلی دی —

مصرع : عالم همه افسانه ماداردو ما هیچ

بنا بر استیلاء شوق په تتبع دورور محمد عابد خان (طال الله عمره) و ماته
امر په تدوین و ترسیل د اشعارو کړ ، زه او ورور چه فی الحقیقت په مفهوم
د کنفس واحد محقق یو ، هغه امر په مثابه دبالاته متخیل شه او امتثال ئی
په مرتبه دلزوم متصور او هم خاطر دبرادر عزیز و گرامی او یاس ئی ،
په داسبب الزم و انسب و ، لهذا په صدد کار کسبنی شوم مهما امکان می

خوض او جلدی په ترتیب داشعار کښي و کړه. — منقولار رمسودات متفرقه او مرقومات دمنشآت منظومه هر چه لاس ته راغله په قید در دېف ددی جریندی ثبت شول (۱) او په صفحه ددی مسطر کشیده ؛ چه قابل ضبط و ربطو لهغه اشعارو چه هنور نو حجه آموزد نو مشقی وم ؛ او بهره اندوزد تازه گوئی (۲) شایع و غیر شایع هر چه دی قلیل بالمعنی و اقل باللفظ والمعنی په نسخه مذکوره کښی می داخل کړه .

مصرع :

« گر قبول افتد ز هی عزو شرف »

ما و رای له دی چه نقصان د بعضی صنایع په کښی مطالعه شه ؛ تعلل ئی په ترقیم کښی مناسب ؤ ، او تکامل ئی په تسوید کښی اولی ؛ می باید چه خوانند گار د دیوان — تمام دیوان په خپل ظرفیت پر بزدی هغه اشعار ته په کښی مدخل نه ورکوی او احترام ئی له ارفاقه لازم و گڼی چه حکم د تحریف لری اوله امثاله د تصحیف دی . رغایت د صوات په مجموعه د امور مرجوعه او په جمله موضوعه و مصنوعه کښی مقدور د نوع بشر نه دی . مصرع :- « که هیچ نفس بشر خالی از خطا نبود » بویه چه خطا په ذیل د احسان پوشیده شی و لسان داعتراض در کشیده ، او ترتیب ددی دیوان په شهود سنن زر ، سل ، یو آتیا (۱۱۸۱) کښی دهجری واقع شه . تاریخ منظوم چه مشعر په انتساب د مؤلف دی . صورت د تقریر داهسی بیا موند او هیئت د تعبیر ئی

(۱) په نسخه و جریده ثبت شول (اس)

(۲) بهره اندوز داسرائی (ح)

ار تسام دار نگ حاصل کر :

قطعه

په دا باب وه استدعا د عز بزا نو چه مجموع شه حلاوت دمقالات
د تدوین تاریخ نویی رای په د اشان ووی د شیدا دیوان دی شهدا و شه نبات
(۱۱۸۱)

او سره له هغه سبب گو یا علت غائی له دی همه د ما غ سوزی
او مقصود اصلی له د پری چراغ افروزی دادی چه به شرط د حسن
قبول تر هغه چه په داتیر* خاکدان و تیره د سخیفان باقی وی او نکته رانی
وشعه و آثار لری - او خوشخوانی اشاعه و شعار ' یونیم بیت و غزل له دی مجموعی
رطب اللسان دار باب ذوق وی ' اوضماً ئی مؤلف په دعا یاد پزی او په اثر ددی
دعا له تابعانو شی او په یمن د تبعیت له مقبیه لانو :-

بیت

تدور ریخته بالم هوا نمیداند مگر دهد پر توفیق جنگل بازم
تاشبنم افتاده بر افلاک بر آید خورشید جهان تاب فرو هشته رسنها
مور مسکین هوسی داشت که در کعبه رسد

دست در پای کبوتر زد و ناگاه رسید

امید له اشفاق داخوان الصفاء اوله وفاق د خلان الوفا هسی لرم : چه د اخضر فزیه
په مقتضی د کمال شفقت در دانه فرض کا او گوش د سماعت ورته و نیسی :

رباعی

جلوه مفت است و دیدنی دارد به تماشا رسیدنی دارد
عالم افسانه است و دیگر هیچ حرف ما هم شنیدنی دارد

ثنا

ای د کل مېهان صنيعه !
کامله قدرت دتا دی
لوی دیوان دې مرتب کړ
هر ورق ئې گونا کون دی
هر ورځ ورق گردان دی
تاله خاورو آدم ساز کړ
تا مصداق د کسر منا کړ
په وجود له خا کیانو
ساز د آب دې گردنده کړ
تابنده دی پر شهاب کړ
چه په ملک کښې د وجود دی
که ېې دست و ېې پا حوت دی
ما رهم خپله روزی مومی
دیده واخلې له عقر به

ای د هر آسمان بد یعه !
نا دره صنعت دتا دی
چه انسان دې منتخب کړ
هر مضمون به قلمون دی
مخترع د نوي شان دی
تا همراز و تا د مساز کړ
په هر اسم دې دانا کړ
کړ مسجود افلا کیانو
شب ور وز دې روڼده کړ
ماننده دې د حباب کړ
بهره مند دتا په جود دی
ستا په خوان کښې سپر په قوت دی
که خوړل کا گاهی شومی
لقمه وړ کړې لحم ر به

ستا کرم پاکه سبحانه !

مکس نه شری له خوانه

مناجات

ا الهی د میننی در در ا
 خلاص کره مالیه بی دردی
 زده به شان دغنیچی را کره
 تل د جوش په می لبر پزه
 بیا په هسی شان بهتا به
 په یوه ساعت کتبی نوی
 چه په سوز دشفق خاص شم
 نمکسار لحمه خگر کره
 بیا سینه صدف وار چا که
 یائی درسته بر گانی کره
 پو شیده دی هسی شان وی
 وی اثر لحمه په آه کتبی
 در کره زنگ له جگر خونه
 تو ر لیمه لحمه سحاب کره
 رنگینه می کبل سرشک کره
 ما سوخته د نمر په شان کره
 چه ظلمت می تمام دور نمی
 لکه آب د مر غاری

گرم دل آهونه سرد را
 له دی هسی دل سردی
 آ نشی لحمه مینا کره
 په خر وش تر نی بر پزه
 چه سیالی کاله حبا به
 دهوا په جنبش چوی
 دعلاج له غمه خلاص شم
 تربیت ئی په اخگر کره
 جو شیده پکتنی تنها که
 خای په خای ئی ناو کی کره (۱)
 چه سو فار ئی بی نشان وی
 جلوه گر په هر نگاه شی
 قواره می کره گالگو نه
 بارنده ئی د سیلاب کره
 دباقوت دآب ئی ر شک کره
 بل په ما هغه نیران کره
 دا خگر ا بری می نور شی
 آ مپزش کره له مالری

ورك له مسا دشينم داب كړه
 د صحبت له گرمۍ رم كړم
 خوش يم زه په بيا بان كښي
 په هر آن مي آفت خپزوي (۱)
 د لجمعي لخوا آبيسن كړه
 په هغه زخمي را غيږ يم
 خوچه پورته آبدار تېغ كا
 په يوه تپش بڼي روح شم
 چه ئي شور نه لخي له سته
 په حيرت و ر نه جمشېددى
 تمامي خود پر ستي ئي
 د محشر شور ئي گمباب وي
 په تشرېب مي تمام گم كړه
 په د عاشق كښي مي صادق كړه
 د لربا او د لېږد پر وي
 چه د خپل شور له زوره
 و كا لخواي لخوا په سر كښي
 چه حيرت وي لخوا شور نه

ما په طور د سيماب كړه
 چه دا ډېر آمېزش كم كړم
 لكه خوك پخپل ايوان كښي
 كه آسمان مي هم آوېزوي
 ما په وضع د پر و ين كړه
 د هغه قاتل طالب يم
 چه خون رېز په شان دميغ كا
 زه د برق په دود مجروح شم
 د هغه ساقۍ له د سته
 جام ئي صاف لكه خورشېددى
 بيا د هوش په لخواي هستي ئي (۲)
 چه خراب ئي د شراب وي
 په نصيب مي جوشان خم كړه
 ما په هسي مخ عاشق كړه
 چه مشهور په بې نظير وي
 هغه شور د عشق له شوره
 نشي لخواي په بحر وېر كښي
 هسي شور يوسم وگور نه

د لوى حشر علامت شي

په برزخ كښي قيامت شي

(۱) هر زمان مي آفت خپزوي (ح)

(۲) بيا د هوش په لخواي هستي ئي

تمامي خود پرستي ئي (ح)

چه سره له دې نقصا نه
هر قایل برې اقدام و کنا
د پښتو شعر ذلیل شه
پښتانه چه شعراء دی
چه په لافو دا شعراء دی
ناواقف د سلیقه دی
د هر وزن منافی دی
دا شعرا له صنایع نه
چه د نظم تصنیف کاندی
عندلیب و ایسی و خائنه
نشیمن ئی دارنگ باغ شی
گل پریشان کاله آهنگه
په داهو نبره پښتنو کښی
په دافن کښی خواشخاص دی
چه خوشگوی و همه دین دی
یو مرزا دولت واصل هم (۲)

دا چار و گڼی آسما نه
په دافن کښی کلام و کا
د هر چا قول ذلیل شه
له دې طرز ه معرا دی
په معنی دا شعرا عار دی
نا بلند د طرز بقی دی
چه خبر په قوافی دی
د گفتار له بدایع نه (۱)
رعایت در دیف کاندی
راشی دې زیبا بستان ته
هم آهنگ دسیه زاغ شی
بیا غنچه کاندی دل تنگه
بیا به ژبه د پښتنو کښی
چه په نزد د خرد خاص دی
دېر زمونږ د خاندان دی
ښه کلام لری حاصل هم .

(۱) دالفاظ له صنایع نه
(۲) مرزا دینیتو مشهور شاعر دی چه په (۱۰۴۰) هجری کال ددکن په جنگ کې
شهید شوی دی (پښتانه شعرا ۸۰ مخ)
همدا شان دولت دمرزا معاصر دی مگر مرزا ترده د ښه وفات شوی دی .
او واصل هم دپښتو پخوانی شاعر دی، خوشحال خان هم دوی داسې یادوی :
که دولت و، که واصل و، که دانوروه
په خبرو می دهریوه ر بشخند کړ
مرزا حنان قندهاری هم ویلی دی ښه تیرین الفاظ ویلی واصل .

هر هغه چه نا مشهور دی
 دا و بل په احتمال کړم
 د پښتو شعر معلوم و
 چه قلم به لاس د «خان» شه (۱)
 تصانیف ئی فراوان شول
 سلاست د عبارات هم
 ډېر دقت د معانی هم
 په کلام کښی ئی ظاهره
 سلیقه ئی کړه عیانته
 هر شاعر چه دا فغان دی
 فی المثل که بل مهتاب وی
 چه په غرونو شی لار صافه
 چه وی پل په دریایا بندی
 له حسده که صاف زړه کړي
 «خان» ممتاز د نام «روه» دی (۳)
 به میدان د ممتازانو
 «سرای» (۵) مطالع د دې آفتاب دی
 پښکښی هسی شان نسکات دی

جوړ به داب و به دستور دی
 اعتراف ئی د کمال کړم
 به معنی کښی کا لمعدوم و
 مرتب ئی لوی دیوان شه
 مستعد درست افغان شول
 لطافت د اشارات هم
 بلکه خود همه دانی هم
 په اقلام کښی ئی باهره (۲)
 طریقه ئی کړه بیانه
 ریزه چین د «خان» خوان دی
 مستفید د دې آفتاب وی
 قافله درومی تر قافه
 خوک به غم دشنا کندی
 په داکار کښی انصاف وکړي
 بل استاذ د دې گروه دی
 همعنان د پرق تازانو (۴)
 به عالم ئی هر خای تاب دی
 چه نازک لکه ذرات دی

(۱) مقصد خوشحال خان دی.

(۲) د ابیت (پ) له نسخې څخه را نقل شو.

(۳) «روه» د پښتونخوا زوړ نوم دی.

(۴) د (پ) په نسخه کی د ابیت په دې ډول راغلی دی،

په میدان د استادۍ لری شان د برق تازی.

(۵) «سرای» د خوشحال خان مسقط الرأس دی.

سر تر پا به گل ز مین دی
 ر نگینه تر بد خشا نه
 دا بهار عنا دل خیز دی
 بلبلان ئی خوش نوا شته
 دخیال گل ئی رنگارنگ دی
 که ئی سمه ییائی غرنی
 که ئی خار یا ئی خاراده
 که ئی بوم یائی نیمه دی (۱)
 گر بوم یائی کمرنگ دی
 که ئی سیر یائی پیکار دی
 دم به دم زما اوراد دی (۲)
 که ئی و اوری داپسند دی
 را پیدا ده له ایمانه
 صلوات باندی سرمدو
 به بیرو دپاک جناب ئی
 بلکه زر زره مرته
 در خشان وی ماه و مهر

به رنگین خیال رنگین دی
 دا قطعه ده گل افشانه
 که انصاف کره قابل خیزدی
 هم ئی بنه آب و هوا شته
 هر بلبل ئی خوش آهنگ دی
 که ئی بحر یائی بر دی
 که ئی باغ یائی صحراده
 که ئی گرک یائی آهو دی
 که ئی وز یائی پلاسک دی
 که میردی یائی شکار دی
 هر نفس زما به یاد دی
 دا کلام ددا نشمند دی
 د وطن مینه ای خسانه
 به حرمت دپاک احمد و
 هم به آل هم به اصحاب ئی
 نه یو لعل به خو کرته
 خو گردان وی داسمهر

(۱) تبهو هم راغلی دی، مکر صحیح ئی «تبهو» دی، برهان فاطم ئی معنا داسی
 لیکلی ده: «برنده ایست شبیه بیکدیگ لیکن از کدیگ کدو چکتر است و معرب آن
 تبهوج باشد» (برهان فاطم ص ۲۰۶)

(۲) دغه یاد به ازدیاد دی (ب)

خو چمن د بهاران وی
 خو باده ، جام و ساقی وی
 خو خرام دی د تدر و
 خو فقره د دې سپنج وی
 تر هغه دې «سرای» ودان وی
 ښې خبرې بیا موز و نی
 گلستان ئی خورم او سه
 پرې گذر د خزان مه شه
 د «بگرام» (۱) خطه د لکشه
 چه را ځی کلی په کلی
 داد «روه» قطعه تمامه
 سر تر پایه رنگ آمیز دی
 په بهار کښې ئی د گلو
 بلبلان ئی خوش تقریر دی
 په دېار د تمام «روه» کښې
 یوپه «سرای» زبان آورو
 خو خاکسې ، خو آتشی وی
 خو دا کاخ دل افروز وی
 تر هغه پوری «بگرامه»

انجمن و ښه یاران وی
 خو نشه ، خمار باقی وی
 په قیام وی د باغ سر و
 خونکته او نکته سنج وی
 هم دی جوړ دا خاندان وی
 پیکښې او سه روز افز و نی
 بابلان ئی بی غم او سه
 غنډ لیب ئی نالان مه شه
 د بهار د خاطر خوشه
 په «بگرام» تر دېره ملی
 کله رسی تر «بگرامه»
 رنگینه خیال انگیز دی
 نعلی اورم د بلبلانو
 د طوطیانو هم صغیر دی
 په دافام ، په دا گروه کښې
 دویم ځای ئی «پهناور» وی
 نواضع و سر کشی وی
 په کښې دا جشن و نوروز وی
 په جهان مشی بی نامه

(۱) بگرام د پېښور د خوازې نوم دی رحمان بیا بهام وایي :

رحمان په شعر ترکی دبا گرام

هم نغمې کاندې هم رقص کا هم خاندی

ماچه دا کلام ادا کړ
 په پښتو کښی گويا خاص يم
 چه په لاس د « خان » قلم و
 هغه وقت که دا سواد وی
 چه مهندو قیل و قال کړ
 خو ئی سطر دا نشا وی
 که عصا می دا خامه وی
 چه خه کارید بیضا کا
 ادب می کله د فضول دی
 چه زما خه قیل و قال دی
 په د اشرط که سخن رسوی (۱)
 د گفتار په میدان راغلم
 پېکښی پروت دمعنی گوی دی
 هغه کس که (۲) بکران تازوی
 زر دې را شی تر میدان ه
 هنر نه دی چه لُحان ستا يم
 مناسب د تقریب دا شوه
 سخنور طوطیان که ډېر دی

(۱) همگی نور ازدها وی . (پ)

(۱) په د اشرط که سخن رس یی

(۲) د (پ) به نسخه کی د د که « په لُحای د چه » راغلی دی .

نوی طرز می را پیدا کړ
 سزا وارد اختصاص يم
 قلمرو ئی دا عالم و
 په کاغذ بوبه چه صاد وی
 یعنی دوی سحر حلال کړ
 په د ا سحر اثر ها وی (۱)
 تا کتلی کار نامه وی
 هغه کله نور اعضا کا
 په طامات کله محمول دی
 خود زما په کمال دال دی
 زه معذور يم که ناکس وی
 جوړ په ساز و سامان را غلم
 چه چو گان ئی گفت و گوی دی
 با هوس و چو گان باز وی
 دا گوی شهر نسک وړی له مان ه
 که په فن کښی بی همتا يم
 چه می طبع خود ستا شوه
 کله دوی لُحما په خېر دی

زه معذور يم که ناکس یی (پ)

نیشکر چوب د قفس کرم
 دك په درو هر طرف کرم
 قلم بناخ کا دسرو گلو
 تر فلک رفعت گرای دی
 فلک خم په تواضع شی
 ورته ستر گه د نمر بر بښی
 له نقصانه مبر ادي
 لکه آب د باقوت وینی
 کل زما درای ایجاد دی
 نوار د ئی محتمل دی
 ښه متاع کاندې کاسده
 په مزه ئی ترش چین کا
 سنگ و اعل بدخشان نه
 صفائی یوسی له رایه
 خود و نائی کاندی ور که (۲)

قوی طبع کاستو هه
 خو رو نائی کاندی ور که

(ح)

چه داشیرین نفس کرم
 چه لب والکه صرف کرم
 دار نکین خیال می به کینلو
 تر آفتاب می روشن رای دی
 چه قاصد د تر رفیع شی
 لاتر نمره انور بر بښی
 معانی می د بر غرای دی
 همگی صاف ور نگینی
 هر مضمون می طبع زاد دی
 نه غلط نه مبتذل دی
 کله مند یم له جاسده
 افکین سیکنجین کا
 وایی خسو که کشان نه
 د حاسد د خیل بپنجابه
 تند نفس په خراغ لکه (۱)

په هر اس یم له نایوهه
 (۱) ښه نفس به خراغ لکه

(۲) احتمال لری چه د ایبت داسی وی :

خو رو نائی کاندی ور که

تند نفس به خراغ لکه

هر يو شعر خوار و زار شی
 په عیوب ئی معبر کسا
 ورته خس تر حلاوتنه وی
 در به خه کسا که شه دار وی
 چه به لاس دساده ور شی (۱)
 ورته یوشی و دانندی ورستو
 به همه کښی و امانده وی
 مقتضی د ډېر احساظ دی
 هم بلند لکه هلال وی
 به مایند د گل شکر وی
 لغه پس پری هر ور شی
 آهسته خرام په کار دی
 رنگارنگ بهار ښکاره شی
 خیابان به بیا بان کړی
 بهر نه لری له خونده
 خوله عادت نه به نشخوار کړه
 ډېر په غو ستر گو گوری
 په محلت ئی زر اختر شی
 هم غایروی په سخن کښی
 نه حسد ، نه معتسف وی

چه نظر ئی په اشعار شی
 نامر غوب ئی هر هنر کسا
 چه مذاق ئی دواښه وی
 مریز چه د جوا روی
 بی قیمت هغه در شی
 چه تعجیل کاندی په لوستو
 که خوانده که نا خوانده وی
 افاده ده که الفاظ دی
 چه نازک د چا خیال وی
 ښه رنگین و شهر بن تر وی
 تأمل پکښی ضرور شی
 که صحرا گل و گلزار دی
 به خرام کښی ننداره شی
 که جولان په خیابان کړی
 چه لقمه نغاری بی شخونده
 به نغی دوئی خه خووار کړه
 چه هلال نه لکه ستوری
 په رویت ئی مسرور تر شی
 چه ما هر وی په دافن کښی
 مقاصد ئی د مینصف وی

تر هغه می سلام یوسه ور سره دا کلام یوسه
 ورته ورايه تېز هوشه دانا سخن نيموشه
 په اشعار می نظر و کړه وار په وار پرې گذرو کړه
 که واقع په کښې خطاوی تو جه دې ورته ستاوی
 ته ئې جوړ لفظ و مضمون کړه ما په دا احسان مضمون کړه
 خطا کړې لږه بشره خصوصاً له سخنور
 که کلام ده «انوری» (۱) وی چه مېدام سخنوری وی
 له خطا کله خالصی وی هر مضمون کله عمالی وی
 که نکات می عجایب وی عبارات می غرایب وی
 خاص په حسن د کلام وی د معنی دقت ئی عام وی
 خالصی نه دی له صنعته عاری نه دی له رفعته
 لغه پسه پمدار مغزه دا نسخه و بوله مغزه
 خیالات می رنگین بوله مقالات می شهرین بوله
 په لوسته ئی ابتهجاج کړه آفرین می په مزاج کړه
 که می پس له انتقاله راخلي حظ له قیل و قاله
 په حالت دا ثابت کښې به ساعت د اجابت کښې
 داعاضی په خاطر یاد کړه بیامی روح په د عباد کړه
 چه ئی طبع وی سلیمه
 صله مومی له کریمه

غزلیات

(الف)

الہی د محبت درد و فغان را بہ معصوم کنار د نور غونڈی جانان را
 چه مژگان می د جوهر حکم پیدا کا هر نفس لکه مرآت حیران چشمان را
 مالہ درده د غنچہ پشان او ده کرہ و پہلوانہ می بستر د خارستان را
 چه خیل برک بہ آب و چرخ نکرم سبزہ د همت علو بہ شان د کہکشان را
 چه مدا موی بہ چشمہ د آفتاب و للی (۱) د سحر بہ شان درست عمر سمین د امان را
 چه کباب ئی بہ گرمی زما جگرشی د لالہ غونڈی بہ جام می جوشان را
 چه خالی نہوی بودم لہ جوش خونہ زخمی زہ لکہ غنچہ بہ تہز پیکان را

ما «شیدا» کرہ د شرب لہ جارو کنو

و تدفین و تہ می خاک د پاک آستان را

نزاکت ئی د مزاج بلا بریا کا چین ئی لحکہ بہ جبین کمر پیدا کا
 و منزل تہ د محفل بہ تعجیل رسی چه لہ خپلی لاری سنگ لری مینا کا
 مگر پیر ئی درست بازار دی بہ لعلو نو چه ئی گرم ہرہ ورخ بہ خون بہا کا
 د حباب بہ دود ئی سروی بہ دماغہ چه نظر بہ عظم و شان دلوی دریا کا
 درست صورت ئی د غزال بہ شان دیدہ شی خوک چه بیم بہ خاطر یاد ددی صحرا کا
 ددہوار بہ تیرہ خاک نقش و نگاردی خوک چه رنگ بہ حنا خلق دست و پا کا

چه سرور بہ مستعار کا «شیدا» واورہ

د دھقان بہ دانہ رقص د آسیا کا

سره جمع صاف د لان دین و دنیا کا لکه تیغ په یوه خای دم و صفا کا
 دهر چاچه منور د بخت کو کبوی (۱) انجذاب د که کشان په کهر با کا
 چه طلب کاندی باده مستان د بزم د ساقی سترگی نشه ئی دو بالا کا
 د مظلوم په قتل ستا د بهداد غشی آلاوانه له دې سروره به هوا کا
 چه د زده وینی می جوش و هی له سترگو هر بانه می لکه خیار د کر بلا کا
 هیچ ناله نشته د گل په سرو لنبو کتبی غنایب په چغو سوز وای غوغا کا
 ماسته کړه شمع وار په دېرو او بنو بیچیده نامه می شه لره خوک واکا

که له قدره ئی «شیدا» خبر غنبر شی

خان به خاوری د سرهند و بخارا کا

که ښکاره زما خاطر دلاله داغ کا به ژدا به سترگی سرې د گلو باغ کا
 د حجاب غونډی می برپه آه سر د کر خوک زما په کور کتبی بل خهر ننگ چراغ کا
 افر وخته ئی وی محفل په شان د شمع چه سوخته د بل په کار کتبی خپل دماغ کا
 د گردش نوبت ئی هېڅ په مارا نشی که ساقی د زمانې فلک اباغ کا

زنګ که هر کله «شیدا» د تیغ جوهر خوری

د مکس په بال به شه زنګ استفراغ کا

په شه شان کړم وایه ښکل آستان دتا تر آسمانه دی یلمند ایوان دتا
 چه بیدار نه شوې هر گز د ناز له خوبه مگر نه لری سحر کاشان دتا
 صبور می دم حشر تر صبح بویه کوره شه کالاس حما کړ یوان دتا

چه غبار دي دميدان لکه تور دوددی مگر وسه به گرمی غسان دنا
 نه ئی خورې نه خوروي آسمان سیر نه! آخر نشه نان چاشت به خوان دنا
 چه امید د انتفاع کوي له مصره

«شیدا» نه لری یوسف کاروان دنا

نن فلک واخیست به سراغمان حُما چه خبر شه لکه ماه تا بان حُما
 خوشې بمرزه لکه شفق نمک په زخم (۱) تر هغه چه کاعلاج آسمان حُما
 راته نه که التفات غبار د لاری خوک به بیسی لکه برق غسان حُما
 په حاصل کنی سر ښندی یشان دشمع په خوئی لاری روان کاروان حُما
 دلداری د نازوان حُما عادات دی بار په دوش وری دهر خس طوفان حُما
 حُما رنگ داسه تعجال په بال پرواز که په گلبن دی لکه گل آشیان حُما
 تهیه داسپ و فیل د بهیجا صله یو بساط دی د شطرنج میدان حُما
 کره ئی والسکه گره د تورو زلفو بار به کسی لری تمام دیوان حُما
 هیچ قرار نه که بودم له تر از له په جهان لکه گرد باد ایوان حُما (۲)
 دسهار له لاسه داغ لکه لاله یم وای نه که التفات خز ان حُما

تسکلم می به آله دی ددر دو نو

«شیدا» نشته لکه نی زبان حُما

په ادا د تو رو ستر گو د لبر ی که که دهند جادو گران جادو گری که
 برابر ور نه کمتی ناظران نه شی چه لباس لکه آفتاب هسی زری که

(۱) شفق وار می به پرهار نمک اولی دی (ب)

(۲) داییت د (اس) به نسخه کی نشته د (پ) له نسخې څخه را نقل شو.

رخشانی ئی دځندا نبات د لږو
 د چمن طوق ئی ولی گردن خم کړ
 په سنگین خاطر ئی غم دفرهادنشته
 څه به دابه سلیمان دجهان نشی
 چه خالی ئی نه وی خوان له گرم فانه
 وتمیز نه د آسمان څه خو نظر کړه
 د صورت په قوت څه شی بی اسبابه
 وڅو تر پزته د عالم توره مصری کا
 له آزادسره چه سروه همسری کا
 چه خندا په بی ستون کبک دری کا
 که حاصله مشقت خس انگشتی کا
 په جهان لکه خورشید به سروری کا
 په فولاد بانندی گمان دجوهری کا
 په شبنم کښی کوم نېنگ شناوری کا (۱)

«شیدا» مه غواړه حیاله سخت رویانو

څوک به یاده د گوهر د آب تری کا

وسیله چه ئی لخوا دبخت سپی کا
 په بقا مومسی طاب دفننا بحر
 سنا فتنه له ناسره لکه آسمان ځی
 چه له اوره شی جدا شرر وار وری
 په هوا وهی لا سونه له سروره
 دهنر اهل نازه به کمتر خیزوی
 د زوال سایه په کار کښی کوڼی کا
 د حباب قطره قالب په دم نهی کا (۲)
 بدرقه به دې څوک څه به همهی کا
 ستاسوخته په عافیت کښی جاندهی کا
 په چمن کښی چه قمری سرو سپی کا
 په مایه دتورو خاورو باغ بهی کا

تل به نه وی دیار د چشم پوشیه

«شیدا» خوبه غنچه وار کم ننگی کا

له شفق سره آفتاب متمثل کا
 د آفتاب دچشمی آب دشفق رنگ دی
 چه جلوه هغه طناز په رنگ محل کا
 چه تصویر ته ئی دتامصور حل کا

(۱) دایت د(پ) په نسخه کی نشته .

(۲) دایت د(ح) له نسخی څخه را نقل شو .

گیرائی پہ ہفتہ دم در خسار گورہ
 د گویا نوستر کو آب سوزان آتشوی
 زمانہ ہسی محتاج دحر کت کرم
 کج روی د آسمان نہ لخی لہ کور بہ
 د نر گس نر کل ئی زیانہ ز بیائی وی
 دشعلی زیست و مردن گورہ پہ بادوی
 چہ کا کل پہ خپل جوار کنبی مسلسل کا
 گورہ ابر اور دبرق پہ خرمن بل کا
 گویا خواب پہ گہوارہ خمما مخم کا
 کہ مہتاب ورتہ روشن پہ شپہ مشعل کا
 چہ پہ ستر گو کنبی خندا خمما اجملکا
 ولی ناز پہ خپل دولت اہل دول کا
 سنگ دلاری ئی «شیدا» کوہ قاف نشته (۱)

نوری خوک لکھ آسمان کسبوت در غل کا

ستاپہ ستر گو کنبی ناتارسیہ کچل کا
 بیا ہالہ دخپل ر خسار تمانہ کورہ
 لکھ آب دز مرد خوشنما نر شی
 ہر خوک مات دزنک لیکر کا سکندر شی (۲)
 کپی اثر ددرد نالہ پہ سختو زرو نو
 کشادہ کرم دد گنج در یہ سپینہ زیرہ
 ہفتہ دم کوی طامع گرم جو شی
 دانا چشم یو شی دکار و تد بیر دی
 بی اجلہ دم پہ دم کار داجل کا
 چہ خونر بز تہ دی عالم خط مستجل کا
 چہ جلوہ دہندسبز ان پہ گینگاجل کا
 د خاطر جو ہر صفاد سجنجل (۳) کا
 نل ددق پہ وہل چیغی جلاجل کا
 گدا ہم پہ سحر و ادخونی جل کا
 چہ شکم پہ طعام پر لکھ مر جل کا
 جال تہو گورہ اسیر پہ خہ شان جل کا

نپک و بد «شیدا» بیکار پہ خپل محل شی

از الہ در تلخ حفظ و سفر جل کا

(۱) سد دلاری ئی «شیدا» کوہ قاف نشته (ح)

(۲) مرچہ مات دزنک لیکر کا سکندر شی (ح)

(۳) ہندارہ (المنجد ص ۳۳۰)

مردم دل ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟
 چە آشنا لىك غزال دېھچىغا نە وى
 دىن سىز اسباب بىكار، دېھچىغا نە
 چە پارە ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟
 ھەر گز نە لىزى بېرە، لې دەست و پايدە
 سېلىك يەشيان كېرى، دىھچىغا نە (۱)
 د وفا طمىع ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟
 يە ستم ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟
 دىھچىغا نە لىك غزال دېھچىغا نە
 دىن سىز اسباب بىكار، دېھچىغا نە
 چە پارە ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟
 ھەر گز نە لىزى بېرە، لې دەست و پايدە
 سېلىك يەشيان كېرى، دىھچىغا نە (۱)
 د وفا طمىع ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟
 يە ستم ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟

كىم كىم لىك غزال دېھچىغا نە

كىم كىم لىك غزال دېھچىغا نە

كىم كىم لىك غزال دېھچىغا نە
 چە آشنا لىك غزال دېھچىغا نە
 دىن سىز اسباب بىكار، دېھچىغا نە
 چە پارە ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟
 ھەر گز نە لىزى بېرە، لې دەست و پايدە
 سېلىك يەشيان كېرى، دىھچىغا نە (۱)
 د وفا طمىع ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟
 يە ستم ئېلىمىلارغا، كىم كىم ؟

چە آشنا لىك غزال دېھچىغا نە

چە آشنا لىك غزال دېھچىغا نە

(۱) دىھچىغا نە لىك غزال دېھچىغا نە (اى)

(۲) چە آشنا لىك غزال دېھچىغا نە (ب)

چە آشنا لىك غزال دېھچىغا نە (ج)

دا صحرایه نقش پا کر گل زمین چا سر بلند کر له خاقانه هر گلچین چا
 به گلدام ئی مگر بند نالان بلبل دی بولباس به دابهار نه کر رنگین چا
 چه د کوه به شان دې تیغ به غاره کینو بی له مانه به وورد از خم سنگین چا
 د بیکس به ماتم کله چا نعلی کری خوک به مرک د شمع ولیده غمگین چا
 چه و تیغ نه می گردن زیردی له دوشه بی له شمع کره معمول حما آئین چا
 خوک به زخم یاهه زدی د بیکسانو د بقیم اوینی کری وچی به آستین چا (۱)
 د غنچی به شان به گل شیعر تر بایه که مدام د گل بهار کر دلفشین چا

چه به زعم د «شیدا» لکه نمر گل شه

آو بخته کر د سرو نیک به سپین جبین چا

نوی خط دې به چمن در خسار زب کا که بورا به نازه گل د بهار زب کا
 د عشرت به عالم نن د مهتاب شیه ده چه کا گل دې به سپین مخ تار به تار زب کا
 سر کشی د جهان سوز سری لمبی و بنم دمقیش طره که ستاره دستار زب کا
 چه ددې گرم نگاه به تیغ شهید وی د لاله غویدی می داغ به پیرهار زب کا
 د بهار به دود چکن ئی د امان شو چه په سیر دې هر دشت و کهسار زب کا
 مگر تادی آرایش د جمال کری د تمام شهر نن درو د بهار زب کا

«شیدا» هار د شهوار دردی سفته شوی

که به ژبه د تحسین دې گفتار زب کا؟

به دریاب به شه رنگ ترشی کام لحما چه نسکور لکه حباب دی جام لحما
 دنگین عالم خبر ورختی نه دی هسی ورك شه ستا په غم کښی نام لحما
 دلاغر صید له شر مه هسی آب شه چه سر سبز کړه دانه گلدام لحما
 دذری په شان می تاب د آفتاب سوزی هېڅ هېب د راحت نه شه بام لحما
 صبح وشام می کړم هم رنگ سیه روزی څکه نه اری هېڅ صبح وشام لحما
 دسیماب په شان ئې نه موم بی مرگه د حیات له لاسه ورك آرام لحما
 ستاد مینی راز می هسی پوشیده کړه چه په تاسه شه خبر سلام لحما

په گلشن وی «شیدا» بیا پر تو د صبح

که به سپین لباس کاز بې گدغام لحما

عاشقی د دوه مینو صورت یو کا هر گ دشمع و شعلې محبت یو کا
 بر بښوی قوی بازو چه قامت خم شی د کمان په شان خپل ضعف و قوت یو کا
 له خاطر د ئې امساك د بوسی نه لخی که خاتم سره علو د همت یو کا
 په صفت ئې د آب و بلندی طبع دمضمون دقت دماه نزا کت یو کا
 نتیجه ئې د صحبت خس و خاشاک وی له ساحل سره چه موج صحبت یو کا
 که روزی شنی استغنا دافتاده وو له آسمان سره به خاوری رفعت یو کا

هغه دم چه ار تکاب په ستم و کا

زمانه د شیدا رفیع و راحت یو کا

ستا گلگون به ولی عزم دمیدان کا په دیده می د گردش لکه مژگان کا
 که عا لکه تر کس دیرری واخلی عاشقان به کله بند وزی چشمان کا
 پس لهر که وی ناله دسینه چا کو بی نفسه دچرس غوندي فغان کا

دليون اور ئې په سر بله په فو باد غرو ونه
واصلاح نه ئې نمك گړزی په خيال كښي
تېر ماوې دهغو زلفو لوی آفت ده
چه پخې خندانده پسر كشي و كښه
دجېله په شان ئې زړه نمايان نه شي
و بصيحت و نه ضرور مناسبه دي
هر به ضمون ئې بېخېدل په شان دني دي

دا نن گدل مگر ستم به درخت جهان كښه
هر خاطر چه د كښاب غوندي ابريان كښه
چه حلقه ئې و عالم نه به كښان كښه
ولك لاندې خپله شع نور دلمان كښه (۱)
چه سيمه له درده چا كه بېدلان كښه (۲)
سېل كښه په سزو وگلاوېر نشان كښه
كوښايي چه د معنی تېر دستان كښه (۳)

تل به خپله شیشه مست لكه غنچه يم

خه به يادېدهما «شيدا» پير مغان كښه

په آفتاب كښي سېروالي جافانه كښه
شب داج به ئې مهتاب كاستا د زلفو
به نسا بست و له بنا دعا شقيه
وازه خوله ئې لكه درشې خالي يانې
په كاشان د دېر اسباب نو كښه نشته
چه تعمير ئې د بنا په آسبا سنگوې

دېرې سايه و گړی ديوانه كښه
د آفتاب بېنجه كه لځان د عاج شانه كښه
كه وا له دوايك شع پر وانه كښه
چه حاصل ئې بې نصيب آب ودانه كښه
د مخمل عالم ئې خواب په افسانه كښه
دم به دم به غم د آب صاحب خانه كښه

«شيدا» كله شه آسمان آشنا د خلقو

خوك به خپله دا سېزه بېكانه كښه

تار به تار چه به سپين مخ مشكين گېسو كښه
آر استه جمال ئې درست دچين تصويري كښه

راته ياد دچار چمن گل شب بو كښه
نوري زلفي چه قلم د مشكين مو كښه

(۱) (۲) داده بيتونه (ب) له نسخې څخه را نقل شول (د) اس) په نسخه كې نشته.
(۴) دا بيت (د) له نسخې څخه را نقل شول.

نمایان به خاص وعام لکه ذره شی
چه نظریه کم ولوی لکه آفتاب کا
دحاب به شان تمام له شرمه آب شی
که ئی لری چبری باد دمخ نقاب کا
نادانی کهنه غفلت در هر وانو
لکه طفل دز انگوبه تله کنبی خواب کا
دستگیری دلاهورس کره تر ساحله
که آسمان دی موج آسایه آب و تاب کا

زمانه ئی «شیدا» بل کا اور به خونه

چه ممتاز لکه سحر به فتح باب کا

به سپین منخ ئی نوری زلفی بیچ و تاب کا
که ها له جلوه به نور کنبی دمق تاب کا
به چمن چه دنیا ست طبل نواز شی
د کلو نور نک پرواز لکه سرخاب کا
که به اقامت ورود به بستان و کپی
فواری غوندی به سرو خجلت آب کا
دواره و روحی ئی موجوده نول نظر کره
چه و دحما دستر گو به دریاب کا
که و اینه د که کشان نسی به خوله کنبی
د آسمان فتنه به دیر عالم خراب کا
لکه شه به ربک کنبی و بر بینی بیان وی - سماینگه خوله کنبی غانی هسی نگتاب کا (۱)

داغزل د «شیدا» زر بوسه له هنده

چه باران ئی د وطن شه رنگ جواب کا

ب

چه ربخته کا داخما چشمان تر آب
لکه بحر شی درست جهان بر آب
به هوا کنبی دی قصور دیر واز نه کرم
که می شی لکه سحاب بال و بر آب
د آفتاب چشمه ئی مه بوله نا دانه
ستار خسار به انتقال کر اخگر آب
به دولت شرم سانه شی راشه کورم
هر کز نه لری تری د گوهر آب

(۱) د مصرع «ح» له آسخی څخه تصحیح شوه. به نورو نسخو کې «قانی» کلمه شته.

لکه موج بی قرار کرم خپلو اوښو چه می لاندی تر پهلو شه بستر آب
زمانی خسان بالا کړه تر کسانو چه وخت ته فرو کړی دی سر آب
زده می سوره دشعله روپه دیدن نشه که په شان می شه دشمع جگر آب

«شیدا» خپله چاره وینی په اوږو کښی

که نن واخیست داناوی خنجر آب

حلاوت شه په عالم کښی بس عجب په شکر باندی شی لید مگس عجب
کرمی هسی د صحبت ولاړه له خلقه چه له اور سره ښکاره شی خس عجب
سر بالا کړه لکه گرد تر گرد غافلده نن فریاد کا به دا لار جرس عجب
بلندی ئې د حباب په شان یو دم ده خه آماس لری دسر نا کس عجب
له نېزی ئې هېڅ غبار د جولان نشته لکه خرڅ لری کبو د فرس عجب

د سبب له پردی ووزه «شیدا» کوره

بی حایله د کمر داب قنس عجب

ث

ایوان خه کوی په داسپنج عبث درد سر واده ضایع دی رنج عبث
د دنیا قحبه همپش مرداره کړ زی فرېخته ئې شوې په ناز و غنچ عبث
نه ئې خوری ئې خوروی خاورې ئې قوت شی څوک چه جمع لکه مار کا گنچ عبث
خوبه جوړی دی دی رمشکین خالونه بالباس زعفرانی دخنچ (۱) عبث
عاقبت به ددې نرد بازی باخته شی چارو دو لری تل شش وینچ عبث

تگ و ناز بویه «شیدا» په لویه دښته

شاطری کوی په دا شطرنج عبث

(۱) فارسی کلمه ده دنفع ، سود او عیش په معنی راغلې ده (فرهنگ اندراج)

ج

به طلب کشتی کرم حاصل بکران دموچ به میدان کرمه دسپلا ب جولان دموچ
 فروتن اسکه صدف گوهر حاصل کرمه مناع نه لری ددر کاروان دموچ
 زور ور دی افتاده تر گردن کشو تل به بندوی ددر باب گردان دموچ
 سرکشان دی مسخر د خاکسارانو زمین بوس وی دساخل طوفان دموچ
 گوره کوم ساعت ئی نغادی (۱) توری خاوری داو بو به تخت روان شاهان دموچ
 تکلیف مه کوه دکارو نازسانه به هدف شه دآب کج پیکان دموچ
 مضرت دشکسته به خان نافع شی تل به سهل وی قایم بنیان دموچ
 افت وخیز ددی دنیاده «شیدا» گوره
 دم به دم زبرو زبر جهان دموچ

ح

خو چه راشی به حرم د دنیا صبح سقر کی سري کاهغه دم به ژد اصبح
 سپین لباس به ئی سیاه کا مانمونه دغفلت به تقصدا خود آزا صبح
 استهزائی به غفلت دخوا بیده وی لادو رایه چه راخی به خندا صبح
 چه بنکاره ئی بنکلی (۲) مخ دخط سبزه شی دمیده شئی به عالم کشتی کو با صبح
 نه تیر پیری هر گز شیه به مهجورانو میلا ده مگسرتنی به بلا صبح
 ارمانونه دعدم کا آفتاب نه دی
 دوجودله لاسه داغ ده «شیدا» صبح

(۱) غری - (پ)

(۲) کهلای - (پ)

خ

دفتنو په احداث و خود آسمان خرخ کدوهی زر بن لباسه سبز ان خرخ
 په گردش دچشم سل فتنې برپا کا وخورنر ته دی پیدادفسان (۱) خرخ
 همیشه لکه رشته هسی په دوک وی چه گردش و کادچاپه سامان خرخ
 دگرداب قطره بهزر دخرخ شررشی فتنه هسی کره برپا (۲) په دوران خرخ
 احتیاط ئی کره «شیدا» له رقاصی
 دپره شمع کاندې کدل په دامان خرخ

ذ

مبدل په دا خشک نان کره تر لذیذ د نظره شی په خوان اکثر لذیذ
 هسی ورك شه حلاوت له دې عالمه چه مونده نشی اصلا شكر لذیذ
 سر دسر وی دی فروله انفعاله چه ئی ورنکړو چانه بر لذیذ
 سنیگ وچوب په ثمر وخورى لکه وونه چه ممسك نه خوری داخپل ثمر لذیذ
 «شیدا» زیست په نورو خاورو لکه مار کره
 مز عفر (۳) مه خوره ددون په در لذیذ

(۱) فسان هغه کتابی دی چه چاره او نوره باندی تېره کوی (فرهنگ اندراج)

(۲) پیدا (ح)

(۳) مزعفر عربی کلمه ده معنائی «زعفرانی» ده (المنجد)

مقصد به ئی هغه څه وی چه زعفران واری .

که چمن کاد بیاض به گل زمین شعر هله و بوله شا بان دت حسین شعر
 به ژړا د قلم تور لېمه او به شول چهر قم کر ستا به غم کښی حزین شعر
 به بیاض می دمخ سور سطر داو بشکو لکه وی بحر کا مل در نگین شعر
 د بحور سطور ئی موج د غسل شی به صفت کښی سنا دلبو شیرین شعر

تلون د خپل مزاج هر دم خیال کړ
 به « شیدا » نشی د تا د آئین شعر

ستامه چور له ډېره دردم آه فغان کړ که ویشنلی طوطی چیغ به غندوستان کړ
 پېراهن را باندی تر لکه حباب شه خپلو ستر گوچه به ما باندی باران کړ
 د سېلاب به یقین عین ویرانه وه چه گذر ئی نن زما به خان ومان کړ
 ورته وگوره سایه دمپه تا بی ده که ئی خط له سپینه مخه نما یان کړ

« شیدا » درست په لادوا در دوانو ډک دی
 ماچه بهر ته لکه زخم ستاد یوان کړ

په میدان ئی دفتنو گلگون مهمېز کړ چه حیران ئی د فلک تازان شېدېز کړ (۱)
 د شېریني نوم به خوله کله خوځاخلي نملکین حسن دی شه رنگ شورا انگیز کړ

(۱) شېدیز فارسی کلامه دددری معنا وی لری. لمړی دهغه آس نوم دی «چه شېریني»
 خسرو ته ورکړی و. وایی چه دهغه آس تر ټولو اسانه څلورو جبهه جگړه او اصلاحه روم
 څخه لاس ته راغلې و او دسړی په شکل ئی صورت به ډېره کی کیندل شوی دی او یا بیستون
 فارس او کرمان کی شته

دوهمه معنائی «دشپی غونډی تور» (فرهنگ اندراج)

دخو نر پز په وقت د زړه دوی هغه کسانې
 دخو زو لېوچه تر یسوخ کلام و بـاسـی
 د آفتاب له چشمی جام مهتاب لبر پز کړ
 مگر عید دقر بانې ئی نـزـدی راغی
 چه په مایسی تـلـاش زما خو نر پز کړ
 په دا شکر چه دنا بېمار و ستر گو

د «شیدا» پدو بنو مات درنځ پر هېز کړ

بیادې ولې په لینده آغز بن تیر کړ
 به سرووینودی گرداب د بـنـاخ و نـگـهـر کړ
 دحنا درنګ گناه په دا کښې نه وه
 و خو نر پز ته ستا بې با کی پنځی خیر کړ
 مایه غوزو اور بده فر یاد دغرو نو
 خای پد خای ئی دفرهاد په غم کښې ویر کړ
 د بلبل په زړه ئی کښېښول داغو نه
 چه صیاد ئی د سوخته سینې تدبیر کړ

په عالم کښې ئی حباب ته آسمان وایسی

د «شیدا» صورت هجران پسو حقیر کړ

بوی په زلفو کښې زما گلبیدن راوړ
 که په دام کښې ئی آهو دختن راوړ
 خاصیت لری د گل غنچه دهانه
 بس له کاله دې خو وړخی د بدن راوړ (۱)
 قطرات دا وښو تل په دا من جمع
 په نصیب می لکه چرخ گریستن راوړ
 چه زمایه آتـشـین آه نرم نه شه
 زړه دې سخت راته تر سنگ و آهن راوړ
 شمع لځان تر مرګ پخوا ژاړی عالمه
 دغا نوس په بهانه ئی کفن راوړ
 سر زښ به بیاد کوم شور بده کاندې
 د کپسار (۲) په دود ئی سنگ په دامن راوړ
 د ماتم لباس مې سپین په بدن نه شه
 ماد خاورو به شان تور پېر هن راوړ

نن «شیدا» له لځانه سیر دی لکه شمع

ستما محفل ته ئی بـي سره گردن راوړ

(۱) د ابیت د (ح) له نسخې څخه را نقل شو .

(۲) د صحرې - (پ)

(ز)

به مامه کوه داد بر عتاب هر گز به اورمه سوزه د عشق کباب هر گز
 چه بیدارشی به ایوان دنازله خو ابه ستا تر بام نشه بلند آفتاب هر گز
 چاد برق به شعله ای بی فانوس ولید ته هم مه نیسه به منخ نقاب هر گز
 چه جولان ئی تل د برق همعنانی کا نیوی نشی ستا گلگون ر کاب هر گز
 یم او ده لکه غنچه د خار له در ده خبر نشوم در راحت به خواب هر گز
 سر کشی کاندی مخ تور د سرخ رویانو مضمر مه شه د شعلی به د اب هر گز
 پوشیده ئی به پرده خپله هیچی کره نور خه نه لری مستور حباب هر گز
 آخر حدد سنگد لری دی لانر کومه

رحم نکړې د «شیدا» په باب هر گز (۱)

س

نفع نه کاندی غنچه دنا قفس بر واز و گوز د رنگ ودا قفس
 آشنا ئی د زندان هم بده بسلا ده به سختی به پر بنز دی داطو طاقفس
 په کښې بندوم لکه بادله نا توانیه که صیاد کاندی حباب زما قفس
 که به زړه کښې مرغان لځای کا په داخه شی لځنی نه مومی هر گز وفا قفس
 چه په سر کښې مې نازه د جنون شور شه مکر ویننی گیل بلبل نو ا قفس
 ور کپده ئی د «شیدا» په نزد به تر و

نښه چه نه ویننی غنقا د چا قفس

بن

چه غیرت ئی پیچ و تاب په هر مو کښینې شانی ولی لاس د تاپه گېسو کښینې
 نه دی سترگی د آهونه ورته خیره ستادستر گوشوخی داغ په آهو کښینې
 گویا بوی دیوہ خار په چمن نشته ناد گل په بستر هسې پهلو کښینې
 خوبه ناز کوي فلک! شب هلا له چه له خیال د ئی کلاه په آبرو کښینې
 چه اثر ئی په بېمارو سترگو کاندی په شرابو ئی لقب د دارو کښینې
 پیچ و تاب ئی د حسرت دی جوهر نه دی تاجه مخ و نه مرآت رو برو کښینې
 هغه لاندی کر « شیدا » جهان په فکر

چه ئی سر لکه آسمان په زانو کښینې

ستابه بزم کښی می جام د شراب وچینې که ساغر می په چشمه د افتاب وچینې
 که می نوی لکه کباب کر له خامیه آخر ماد زړه له جوشه خونا ب وچینې
 کار د اصل منظم په نقل نشه کوم تشنه په لویه دشته سراب وچینې
 په عوض ئی غواص در غواری له مانه ما که آب لکه صدف د سحاب وچینې

که ئی خوله په دریاب کښینو . بی نصیب دی

« شیدا » کله آب د بحر حباب وچینې

ض

که خونر بز په تیز نگاه دی ستا غرض شهادت دی ستا په داز میا غرض
 چه تر کس په خواب و نه لیده غزال هم ستا د ستر گو ده هغه ادا غرض
 د سراب موج ئی چین د صاف جبین شی که مو قوف شی په خراب صحرای غرض
 په حرج وی تل حرج د تنگ د لانو په غنچه کاهر سحر صبا غرض

په کوبه کښې مې آرام د خاطر نه شی چېرې ونه کایه ما غنقا غرض
له اوله مستحضر د مار افسون کړه
لغه پسه کړه په گنج «شیدا» غرض

ط

په رخساره یې جلوه گر شه مشکین خط که قاصد رو وروم نه د چین خط
په ذکا د طبیعت لولې زیر که تل په شان د الف یې د جبین خط
لطافت ستا د صورت نقش بر آب کړ تل به نه وی ستا دمخ په سر بن خط
که زړه وچاوه قلم دمانې څه شو رقم نشه ستا دخط په آئین خط
نور اژدر دی په نسبت د همت هسې لکه و کاندې موران په زمین خط
زمانه په نه زاله اندوه زړه کړه چه سحر ئې په رخسار راغی سپین خط

«شیدا» میل د طوطی په شکرونه ونم

که سبزی راوړه دلب په تزئین خط

ظ

په دا وقت نشته دهېڅ فتح باب حظ بسته در لری آرام اجتناب حظ
خوئې نه وی در وازه د کوروا کړې تر هغه پسه جمع دل کا حباب حظ
په اخگر به دې همپش ایښی ځگر وی که حاصل لکه کباب کړې دتاب حظ
نور ئې کړم د آن په خو الوانه تر جلوه ئې دی بسیار د نقاب حظ
له نیلې رواقه تل ستوری پر بوزی خوبه کاد بلند قصرار باب حظ
آب به څه کاد حیوان ذره جان سوزه همپشه کاپه چشمه د آفتاب حظ

کل مایه ور کړه د هوش به بېهوشی به غوغادې ولی وړک کړد خواب حظ
 ساقی یاد سوخته «شیدا» کړه په محفل کېږي
 له مستفی دې مده شه هېر د کباب حظ

ع

راشه واوره د شوکت هره مصرع درست غزل ئې منتخب الی مقطع
 چه نظر ئې په شفق درنگینې کړم هر کلام ئې په مثال حسن مطالع
 بلندی ئې د اشعار فلک سیاره دېر وین دود ئې نظم مرصع
 په کمال ئې د خیال نثر دستوریو څه معنی چه معاً نه وی مسجع
 تعجب به په داباب هر گوره و کړم که رسمی کلام ئې نه وی مصنع
 رسیده ئې و مضمون ته «شیدا» گران دی

چه رفیع لکه آسمان دی بل ار فع

د زبان گرم جوشی ده پرې کړه طمع وینې سپینې د عالم شوې لکه شمع
 عاقبت به دې تنگ لاس په یسرا رتشی په داباب لکه غنچه کړه خاطر جمع
 کشته گان د تاد تبغ واده زنده دی په خونرېز کېږي ئې ایجاد دی لکه دمع
 لکه شمع د کافور هسې سر دمه شه سر کشی چه ئې له آب سره کالمع (۱)

غ

همیشه په وینور نگ وی د تاد تبغ لکه سور وی هر ورځ د صبا تبغ
 بي هنر به دېر اسباب د هنر څه کا خوراک نه کوی په آب د دریا تبغ

سرره جمع د آفت آب وشعله دی که عربان دی په میدان کښې د تاښغ
د گلشن په شان مې رنگ په کشتن نه شه هسې يو وړد تا په شان د صبا ټېغ
مقتضی ئې د همت کهکشان بولې
که اېستلی دی آسمان په «شیدا» ټېغ

ق

په هر خای کښې وی رسوا ارباب د عشق پر ده نه لری اصلاً رباب د عشق
کوه ناف به د شبنم په شان مجذوب کا که طالع ئې شی پر سر آفتاب د عشق
ورته شه وایم د دې فتنې له موچه له فلک سره وی سم حباب د عشق
تبدل ئې د لرزش په اطمینان وی هغه زده چه کا حاصل سنجاب د عشق
خیال ئې نه درومی «شیدا» زماله دله
ما لیدلی دی یو مخ په خواب د عشق

ل

خو که چه لځان کا د مشرق په شان مضحك زر افشان خلعت هاله ور کا فلک
دا جمعی لکه حباب په کوم اسباب کرې؟ چه په باد باندي ولاړدی سقا کوشک
دهغه په حال نظر صا حسب نظر کا چه په سترگو کا خدمت لکه عینک
هم هغه سنان په لاس را شی و ماته چه کیاب غونډې مې ډک وی په نمک
د جسد په پرېښول خوش سبک روحان وی لکه پر پېژدی بونس بطن د سمک
ددې دور را هدا ر طور مبدل کړ مکلف ئې په حاصل کړ کاروانک

تنگول مکړه هر گز دجو مردانو شهر ان کله لا بق دی د مشنک

« شیدا » خه رنگ شی معاوم د آسمان غدر

خړوک ئی شمس و قمر نه زدی په مچک

چه آغاز کاندې طنز خرامه کبک د رازی ئی شی دزانو دام د کبک

انته د مینې مه غواړه نادانه طی به نشی کوه قاف په گام د کبک

مفعول کړ په نو خط طر فیه سبز ابو خکه نشته په درست هند کبې نام د کبک

دقیقه خندا به پر مېر دنی لکه صبح که نصیب لکه غریب شی شام د کبک

په باده نه شو آبې جز له کسم ظریفه نور خونه لری بی خطه جام د کبک

تحمل ئی کتا هر دم د سختی طبع که کهسار سره وی تل نا کام د کبک

زما نه غواړی « شیدا » له نا دایه

په منگول کبې د شهbaz آرام د کبک

ل

په ناله کړ غند لیمب د بهار گل بخوله چه بری شوه د غنچې په خپل رخسار گل (۱)

هر گز نشو په احسان د یسر ئی هند له صورت نه کړه پیدا د شمع نار گل

سر سزی ئی د بهار له ابره نه ده په خپل زخم مرهم کېنو دوزنکار گل

ستاله باغه خزان هچې دور تراوسه چه شی بونی د چکن ستا به دستار گل

شکسته شی لکه رنگ له ناز کیه که بستر کادر ته جوړ د خپل گمار گل

غلغله ئی په سودا و کا بلبلې رخت چه واکدایو نفس په خپل بازار گل

(۱) خوله چه بر یخړه غنچې به خپل رخسار گل (ح)

چه بهشان دېوى روان شو له چمنه معطل نه کړ په لار کښې دباخر گڼل
په تدفين به تورې خواوړې دصحر او
بڼه چه زر کړ «شيدا» خرڅ دخپل سر کړ کړل

دحباب به شاني بوه شه په خلیل مکړه نقش په دا خپل ساده مجل
همیشه به ئې په غم کښې سرگردان وی که افسر لکه آسمان کړ مکمل
هسي شان ددې دگان په بازار شور دی شه عجب شو خدوا ب له وضع مخمل
دوحدث جلوه په زړه دمشرك شه کا د بونه لیده محال دی په استحو ل
تد هر صورت له نقشه معنی غواړې د در نصار خطو نه نه و بڼې پېمېل
مکړه طمع دوفله رڼکې بوه به چه بیربشان شي که نه که لږه فی العفل
سنگینې ئې دزړه نه ځی درې دمنده دی چه فز باد کایه تقلید لکه جبل
لکه شمع دفانوس که به کفن شي مرگ ئې نه وی چه ئې راشی اجل
دلاله به شان ئې تسل جبین داغلی چه تیارې د کور ئې نه ځی په مشعل

دمیدم ئې له بازی کړه «شيدا» وېره
فلک نه دی په خپل کار کښې معطل

هسي رڼک له دې عالمه تنها خوش یم چه مدام لکه وحشی په صحر اخوښ یم
تر هغه چه خشک طینت دسا حل وینم لکه موج آواره په دریا خوش یم
چه شاره ئې له لقمې وزی مکس شي کله زه دهغه خوان په صلاحوښ یم
چه په شان دآفتاب نه ده گزم رو په ستایه سر که په ستایه دهغه خوش یم
چه په قیدئې دفس کرم لکه رز که تر دا هسي خندا زه په ژله اخوښ یم

که بیدار لکه تصویر له خدا به نشو

په دا حال له خپله بخته «شيدا» خوش یم

ناور ددخپاک آئین جلونه بیرا کړم ناور یکی د کور چوراغ ویدیه آسمان کړم
 که آسمان لکه شعله برهنه یا کړم بهمد ددخار وخن قطع صحرا کړم (۱)
 چه باثر ئی د بنا به خالی بری نه زدم د حباب غونډې به وړان کور د دنیا کړم
 م کدر می به غبار روشن خطونه شی زه چه در انکا دیده دایوان واکړم
 هېڅ خبر لکه تر کس به ملحوال ته یم چه به څه چمن کښې ناست یم تماشا کړم
 که به وضع لکه کوه تمام تمکین یم ستایه غم کښې که فزیا د کپی ژدا کړم
 نلی به لار نه شم دلار له بسار کښه د شانی به شان که جمع هزاریا کړم

دېر ضرر مو هم «شیدا» له قبل و قباله

د -وسن غونډې به ژبه سړمه سل کړم

خو کبان لری ناوک د که کشان هم تر هغه د فلک موخه (۲) یم نشان هم
 څه علاج و کړم درنځ روغه عالمه ا ورنی ما لکه شعله آب حیوان هم
 له غنچه سړه تل غم د صبا بو به مالیدلی دی دې دېر جمع یسر بشان هم
 ستا که لکون تمام میان گل و گلزار کړ لکه اېر د بهار کړ د جولان هم
 د مرهم به عوض گل د مالکي راوړه گوډې روغ زخمی بور اشی بلبلان هم
 وینې سپینې شوي د خلقو لکه او ښکې خپل اجزادی له جگره گریزان هم
 د خرمن به شان ئی کېزده بی سر یوښه چه محظوظ دې شی به خوان مور و مرغان هم
 چه دې زده وی پوری بند نه دی مجبوسه آزاده ناست بی به کنج کښې دزدان هم

«شیدا» ورستوه دیوان له هنده روه ته

چه لبریز ئی به صدا شی کو هستان هم

(۱) د ابیت د د ح» به نسخه کښې نشته .

(۲) موخه «د ف» ښه .

که ئی میخکه شی جو ش فلیک سپر هم
 نیلغ به لاس لکه آفتاب به میدان راغلی
 چیری نه چه ئی مشتاق کاله نظره
 به بالین می دزده داغ شه بله شمع
 ولای نشته هیش لو ئی بی درد سره
 لکه غر حامل د خیل شعاعی خطیم
 تعفن ئی د کور و رک لکه بیضه شی
 چه مال ئی ددی بزم بیهر هم ولید

به لرزه به کری ایلام د تور و غر هم
 بنه رنه کین لکه شفق د پرویز هم
 داد تالب و دندان شیر شکر هم
 بیکی می که بری نه بیض ارچه کر هم
 هر کیز نه دی دغر دشر به دودخیر هم
 به مانه کپری منت دنا به بر هم (۱)
 چو کچه و الوزی سیم مایه دزر هم (۲)
 صراحی و وینو و زول ساغر هم (۳)

د دوران به انقلاب کبی «شیدا» کورده

دماهی کرم صحبت دسمه دهم
 چه لبریز لکه لاله به می ساغر کرم
 ملک و مال وی تل باخته دآرز ده وو
 دفاوس به پرده بسند لکه شعله شی
 به صورت می شی خولی وحیا مانی
 دل جمعی می غنچه سان وی له گل چینه
 کله لوست شعاعی خطشی به کورا نو
 نوره به به بل دشمن و باسم توره
 مهیا کبب دخیل سوخته جگر کرم
 دابازی لکه گوی میخکه به خیل شر کرم
 زه که برقی دیار به لوری نامه بر کرم
 که رنان نه دآفتاب شه خونظر کرم
 پوشیده چا لکه عیب خیل هنر کرم
 که آسمان میخکه دحرف زبر و بر کرم
 به خیل تیغ حان خونر بر لکه سحر کرم

«شیدا» نه موسم کرمی له هم صدمه

که خیل حان به سرو وینو کینی سمندر کرم

ور خسار و نه دي اوبه رنګېښي هم ياسمن کوي د گل همغښتي هم
 و آئين ته دي حيرانه آئینه شوه ناچه هېره کړه له نازو خود بيتي هم
 بيا بيدار شو وي شور په کړه و دشته ليلائي کړه په ادا کښي شېر يې هم
 ور خسار و نه ئي لاس غز وي زاندي تماشا ددي چمن کا گل چيني هم

دد وران په خوان صلا شوه هسي ور که

چه صدانه کا «شيدا» کاسه چيني هم

آواره لکه آفتاب په بحرو سر هم درته خهوايم چه خه سوخته اختر يم
 مرصع آلات به خه کرم په جو هرو آراسته لکه مرآت په خاکستر يم

هيڅ خبر په سليقه دېرو آزانه شوم لکه گل په آشيانه کښي ريخته بر يم
 زه به خيال دتورو زلفو آواره شوم که آخستي توري شي به دشت سر يم

کتدورت هي صفا په صيقل ورک شو په اچا که سينه خوش لکه سحر يم

چه کچکول وړ حتمي پر وړم په گوهر و حصدف په شان کنډا دهسي در يم

که نعله دسوزان اور اکر روئي کا به صحبت ئي مين شوي سمندر يم

هر گر دښ به جگر خون کرم «شيدا» لکه دښ به جگر خون کرم «شيدا» لکه

پن لکه خپله زېښته صير لکه سا غر يم پن لکه خپله زېښته صير لکه سا غر يم

کره پيښار دقادز افسو په زړه صير يم ستا په درچه د خلقي په شان اسير يم

دراو په بالين خوک د بیکس سر زدي به بستر د خاور وپړوت لکه تصوير يم

لکه مالکه بانه په ستر گووا خيست چه ريشتملي ئي د خاص تر کش به تير يم

خشک په لود افتاده کله ما پر ين په وفا کښي لکه نقش د حصير يم

گاه دلفنگ کې پر شان کې مي يادوي به هر آن لکه غنچه د گلز هير يم

نور گل مي تر مې ور که کړه به يم کښي

لکه آب هسي به خوله کښي د شمشير يم (۱)

چه له خپله سره تېر د ککک به غان يم به طلب هله ددي ټيکنلي جا نان يم
 دا کرڼی ستا د چشمانو د ننگا مده چه سوخته لکه دنا سیه مژگان يم
 چه خاطر مي شو مسکن ددي سبزانو را نه و گوره يو توی هندوستان يم
 دشاني ه صد پاره جگر قسم کړم چه به غم کسي دي تر زلفو پرېشان يم
 دخزان له ترسه کيل ته کتمی ندم يو دا باغ کښي لکه بېدهسي لريزان يم
 که پرواز مي په هوادی رها نه شوم مطوق دغه سړو خرا مان يم
 دغبار به شان ئي يوه دم پروا نه کا دام تکبير دهسي خوځ کړم جولان يم

به هندی ادائې رو بکړي په ما چا ري
 زه «شیدا» به زړه ساده دروه افغان يم

هغه دم به ئي تمام زو خستېم کښي که بسمل ته ئي دك دمنځ مړ يم کړم
 دمرګان به غان مي لځای پيلور اېسه کله چه گرجن به قواضع دهو چا خم کړم
 خپل وجود به لکه شپه هکسار کړي وعدم ته ئي آرزو د صبح دم کړم
 نوري مخکي شي دهندي به رسالت کښي به ژبا چه ستړي کي ترې دمپدم کړم
 څه عجب لکه قطر م چه در باب نه وي که په خپل زغم کښي خان محيط يم کړم
 د حباب به د کور مي آه کالنجي بلې چه بهان د جسته ئي غم واکم کړم

لکه زلفي په بياض بار يک مضمون بدم

زه «شیدا» چه چېرې ساز مشکين قايم کړم

له حسرت د فلک خاطر پر خون کړم چه خپل جام لکه خرر شيد گلزار کوټ کړم (١)
 د صدا به شان ئي بله صدا نشته چه را ياد به زړه فرياد د بېستون کړم
 چه به وصل کښي ئي سز خورم لکه شمع به ادائې دشعلې گڼه مفتون کړم

(١) کلفلو کلسکون کړم (ج)

(٢) به ادائې دشعلې مکر مفتون کړم (ب)

خوښ يم زه لکه سایه به ريم نمری
 تر هغه چه صرف پیکار د نمر صابون کړم
 به بدروی نه به زاری به به زور گریزی
 وابه تللی عمر اوس به خه راستون کړم
 به دانه پسي می برق را لخی و دام ته
 باد به کومه توقع د زر کي بون کړم

« شیدا » خم کړم (۱) د خاطر ابر پز به وینو

زه چه بند لکه غنچه رنگین مضمون کړم

کله زه سوی به برق به جواله یم
 چه شیشه می خدای نشو له آفتابه
 تن ئې ابدی آز رده زماله نامه
 به کښې نشته سیه مت دهغو سترگو
 د بر هار نمک می سوز د موی وی
 چه د برق به شان ئې وضع دوام نشی
 چه به خپله خپله د اغ لکه لاله یم
 به دا بزم د فلک همپا له یم
 به داسه وی طالع عین تب خاله یم
 کړ ز بدلی به درست هند به بنګاله یم
 کله خوښ د ئې تکلیف به ازاله یم
 آواره به دم ده سې غزاله یم

ما نهی کړ خپل بهلو له خالده

« شیدا » درست به شان د ئې آه و ناله یم

چه مین به کجلی ستر گو شهلا یم
 به قدم به مخکه نه اټکی به سنګه
 له اجواله می غافل دام د صید ددی
 چه می نیشی قراری به یوه دښته
 د کسار موج می دم پدم زبانه یم
 جواله می به تښه د فرهاد بڼه ده
 به تولا به یوه خه توره سلا یم
 به تولا به می دور له ګه آسمان
 چه مینون د تښه ئې لکه عنقا یم
 نه یوه به بزم آواره د کوم صحرایم
 له سدا حله می خان وسته دریا یم
 چه د اهو ئې تا هموار لکه خارا یم

تر هغه چه سر د جوشي د خا وېستم خوش به طور د سمنگ بې دست وپايم

آميزش مي لکه آب د گوهر نشه

«شيدا» کله له ساحل سره آشنايم

(۱)

به گداز کښي مي درخت خان بوء قطره کر چه شبنم غوندي له کله هم آغوس يم

هېڅ غوغا دېزم نه آرزم به غوړو شیشه وار د بهووشي بته در گوس يم

لکه مړه بانې د شمع به محفل کښي خود بخوږه خپل ما تم کښي سته يوش يم

تسکي مي د ځگر په ميگده ځي د ساحل غوندي له عطشه در با نوش يم

«شيدا» زه د خيال فانوس کړم سر دمېري

چه قربان تر هر چراغ د گرم جوش يم

که د زړه به چول جام غچو او زومم انتظار د ساقي کړم بساده نو م

هېڅ خبر لکه تصوير له خانه له يم د زړه به ځو لک يم چه ځو لک يم يا څه نوم

زه «شيدا» خپلي هستي لکه برق وسوم

و د بار ته دفنا به اخندا د و منم

چه هر دم به ژر اسيم لکه حباب کړم

د زړه نشو د آفتاب به چشمه گټه

تل به شمع درومي او به د بالادستو

چه يز پوزي ئي هر دم د خونا ب ځا ځکي

د دروېش قهر همېش به خپل سورت وي

شماله جوړم چه به خپل خاطر عثمان کړم

خه راحت مومم له دې سبز کوشکه زهیر کوره باد باوان ' گرم آفتاب گرم
نا دانی گڼه غفلت در هر و او لکه طفل دلخاستگو به تله کښې خواب گرم

تمنگ چشمی نه لخی « شیدا » به زرداری

دغچې امثال به زر درنه حساب گرم

به نرمی دسر دښمن دلخان دمساز گرم به سپلا لکه حباب عمارت ساز گرم
پرو بال دتعطل به آشیان پر بېزدم لکه رنگ درعنا گل هسې پرواز گرم
خورشتمه وینم په دوک دچرخ له جوړه چه به شان د کهر درد گنبد باز گرم
که ویل رانه ضرور لکه نامه شی به زبان دغیر خپل کلام آغاز گرم

۱۰۰ دفرهاد په غم کښې هسې کوهسار ژاری چه گمان ئې په دامان دزهر انداز گرم
د کي سترگي په غبار لکه باد درومم چه به طور د کورانو تنگ و تاز گرم

مالیدلی دی نشیب به هر فراز کښې

اعتماد به « شیدا » خه رنگ په فراز گرم (۱)

ن

ز

منور به خپل مقدم کره بام و صحن د بهار سپیده دم کره بام و صحن
سترگي سپینې په کانه دمهرو ماهه شوي جلوه گاه دخپل حرم کره بام و صحن
یوه ورځ لکه آفتاب کره نقاب لری شعله زن په کل عالم کره بام و صحن
آزاده لکه حباب دتند سپلا به په یوه زمان برهم کره بام و صحن

چه دي دفع پيچ و تاب لکه کرد بادشی به افراط دتجیل سم کره بام و صحن
 فرض کره ماه بلند آفتاب بی زوال هم شته تر آسمان تر مرز کی کم کره بام و صحن
 «شیدا» ولی بی تکلیف به زلزله زدې
 نه بخیله منهدم کره بام و صحن

چه همت می نکاو بر به شکو لو لکه موج نکره بیم له پر پوتلو
 سوال می خوی له در افشانه ابر نه دی صدف و رانه خپله خوله کره په غوښتلو
 د آفتاب په کمند نه خپرم آسمان نه نه زدم بار لکه شبنم په دوش د گلو
 به کمال د جمعیت کښې پر بشان یم به مثال یوه دسته یم د سنبلو
 لطافت من مزاج تر غنچی تنگ کا به چمن کښې که فربا دوی د بلبلو
 له آسمانه به فی الحال د اشی تر مرز کی که می کپز دی سنگینی چپري په تلو
 د آزاد و لمن کله به خا ر نیلی د نسیم غوندی گذر کره به خنکلو
 مروت که به سر لحای د نشئت را کا سر فرو به نواضع کره تر کا کاو
 به داوقت کښې که «شیدا» دواړه مهمند وی

نساخوان به و و هر دم ستا دو یلو

مانې شوی له شرمه داخولي به گلو که جاری دی بیا دباغ ولی په گلو
 انفعال بی چه نافع و ستا شوخی نه جلوه کر شود نامنح ولی به گلو
 لکه شمع په گل سر پر پکره بلبله که گلچین رایشی داخلی به گلو
 به چمن کښې بی تاسو زم لکه شمع چه می تل لگی دآه شعلي به گلو
 به دالور مکر خزان کر عنان گرم چته ژدا شوه د شبنم و لسی به گلو

خور بده د دي مسکن «شیدا» معادی

ته پسه شان د رنگ و بوملي په گلو

په غنچه کښی دقفس لکه گل نمک و چه دبرق په شان روان بریده رنگ و
 تر هغه په جهان نه و شور د مینې خوږې حسن آسوده په خپل فرنگ و
 په شفق ئې د حنا آتش زنی کړه هغه شوخ لکه آفتاب لیکار بن چنگ و
 سنجده ئې کړ نمکین د خپلي وضع بېستون ئې په میزان کښی نن باسنگ و
 لکه شمع د جولان په مجفل گاه کښی د گرمی په شعله بو ز دنا سرنگ و
 تا چه بزم کړ روشن حما آفتا به ! په داشپه دصبا سترگي شب آهنگ و
 چه وصال دي و سوزان تر جدا ئی ستا جمال لکه شعله زړه مي پتنگ و

اوس ئې بل په مړ وایر و نشته عالمه

آواره «شیدا» د خه دوښې ملک و

ستا مژگان هسې لیده شي به چشما نو لکه ولکسی ناولک به آهوا نو
 تر مرئت مي گوهر صاف دی که انصاف وی وای نشته بصارت د جوهر یانو
 د سیلاب موج په بند د کر داب کېوزی به نرمی کوم تسخیر د تند خوبانو
 د صباح حرج غنچه پر پشانه گل کا ز نهار مه کوه غر من په تشکد لانو
 د ژوند یوغم ' بنادی را معلوم نه شول بېکسی کړم په شماره د مردگانو
 په عمیق نظر شعله کوره د شمعی دمپد کسپزی پستی د سر کشانو

د «شیدا» د بوان په لاس واخلی و خربانو

و بور جل ته مي دلدار راخي پورو وورو که چمن نه نوبهار راخي پورو وورو

وار په وار ئې التفات دستر گو وینم ته به وایي چه بیمار راځي به ورو ورو
 تر بلاد بلاییم کښنم تر دی و خو تر بز ته مي خو نځو راځي به ورو ورو
 ځکه زړه که دقیقه په خنداښه شو چه په ښکار ئې خوش رفتار راځي به ورو ورو
 جدائی مگر فرهاد پر بوسه لږمه چه فریاد ئې د کهسار راځي به ورو ورو
 تر تمکین لاندی می تاب د گلگون ورک شو هغه تر کښېرین کار راځي به ورو ورو
 «شیدا» مه کوه کلام بهي نامله
 هر طه طی به ښه گفتار راځي به ورو ورو

بنا کوش ئې هاله ساز کر صورت گرو چه مخلوط شو به رنگ آب دهر غلرو
 نمایان ئې په داوقت شیرین لمان دی که ابر بز ئې تښک دهان دی به شکر و
 خاص و عام به کار کښي تنور کاهغه ته چه د سروی پشان لاس ئې وی دزغرو
 بلندان د دنیا پست دی که ئې ویني ښکړه سگ لمر کي سر لودو کمر و
 نرم هاله د تو کل لکه گل آخله که آشیان کړ در ته ساز خپلو وزرو
 د حباب په دود ئې دلق له شرمه آب شی چه نظر کا په افعال د قلندرو
 دهر کس چه خواب ضرر کا «شیدا» بویه

لکه بخت هسي بیدار د بختورو (۱)

کړه هر اس د تبغ د تیر له همنشینو دواړه ستر کي زخمی کړی دی قرینو
 په کوښه کښی د کمان وصل آفت دی ناوکی گوره ددې خلوت گزینو
 د نیام په شان ئې تبغ بوسیده را وړه الامان دتا له دې تښکو آستینو
 دواړه کسی ئې به رنگ لعلو باقوت کړه لکه غرد بدخشان ژاړه په وینو
 په رخسار ئې نن قطره د عرق وینم که ئې برق شو د خرمن له دانه چینو

وی مدام په شان د شام لکه تورسوی چه سوخته شول په ننگه د ماه جبینو
 له سختی ئې آفت زیات د فزا کت دی بی په طو د مینسا له دل سنه گینو
 چه پر کنج ئې مدام ماروی لکه شمع
 اور ئې ولکه «شیدا» په سرو سپینو (۱)

د شبنم دانه که تخم شی د گلو زړه به سور په دیدن نه شی د بلبلو
 چه ئې نشته لکه گل به رخسارونه خوک به خه کا توری زلفی د سنبلو
 په خه شان درته بیان سوي طالع کرم لکه نمر حما جبین دی د داغلو
 معطل په عارضه د شام غریب دی که می زړه به حلقه بند شو د کا کلو
 د آسمان به شافې تیز د فتنو تیغ کړي صبح و شان کرزي بنکاره به سرو منگلو
 د درباب له سر د جوشی د حباب زړه چوی
 «شیدا» قطع د امید بو یه له خپلو

لکه برق چه گرم و کوری نا گاه سره لنبه شی په هغې لوری نا گاه
 ستادز لڼو هیبت باد په تپښت روان کا د بنامار په دود چه و بنوری نا گاه
 لکه شق د قلم زړه د «شیدا» وچاود
 چه بنکاره شول ستاد خط توری نا گاه

گرم نان لکه آفتاب مه زده بی آ به چه سینه دې دمېلمه نه شی کبابه
 زنگ د تابه آئینه د صیقل کار کا ای د بخت به روشنی لکه مهتابه
 حرکت دې د نفس په نری باد دی همیشه لکه ورق پادر رکابه

انهيهم. ئي دسېلاب يه صدمه نشي چا خللی دي خپله خونه کړه . حبابه
 د گډا پوراحت کله شاهان پوه دی سترگی کله وی خبر دېني (۱) له خوابه
 د ناقص په قیل و قال د زړه سپاهی ځی دهلك يه شېبه حرف ځی له کتابه
 که خجل نکړ ژر اد «شیدا» ولی
 خولي مانی په شېنم شوي بي آفتابه
 که حجاب له مخه لری کامجبوبه په آسمان کښي به سپوږمۍ کاندی مجبوبه
 د نر کس دسترگی گل کله معیوب دی سیم و زر کاندی زشتی دهر چا خوبه
 چه طغیان و کړ درباب زما داو نیو سفینه زما د زړه شوه په کښي دوبه
 په چشمه به د آفتاب سر سبز نشي دشېنم دا نه ئي ولی کړه . مجبوبه
 زما نه د «شیدا» هسی ځان ځاني شو .
 چه بلا کمناره درومی له ابوبه
 د تالطف مي کباب کا بی غضبه لکه برقیه خندا راشی میگون ابه
 احاطه دنوی خط ده نه کلیه مخه ! که په خوله کړ اژدها ماه انخشیبه (۲)
 چه ئي جمع له ژر سره خندا کړه . څوک خبر دی بی مینا له دي مشربه
 «شیدا» طول داغل و گوره حیات هم
 فسانه دراز نه بو یه له شېبه
 څه بیان دهغه ناز کوم و چانه لکه گیل دشمع نه خاندی صبا ته
 کړه ئي خونه مشاطی دز لوماته پریشانی ئي شوه په داترحده زیاته (۳)
 دمین له دله رنگ و نکار وزی هېڅ نسبت دیني مه کو . حبابه
 کله پرېز دی دهرأت خودنمائیه چه ئي کښېر دی بو نفس و خود آرا نه

(۱) دشېي (اس)

(۲) په ترکستان کی دیوشار نوم دی (برهان)

(۳) دابیت د (پ) په نسخه کی نشته .

چه به طاق دنسیان تل دزده مینا زدی چه امید کوی و هسی دلش با نه
 زده لاما هسی رخساره به جلوه یو و چه ساده وایی دباغ گل ر عنا نه
 حقارت دافتاد کره گر دن کشه راغی غرامن به غاش و خاگ پاته
 به صورت ئی لگی اور له خپله نه چه ظالم حی لکه برق تحت الثری نه
 بیماری به دتر گس کا «شیدا» ور که

که ئی راشی دنکاه دار الشفا ته

آماده به هسی شان بسم و سوختن ته چه شی برق صورت بر بنی ز ماخر من ته
 کار پخپله تر دستي لکه حباب کره چه محتاج دخیاط نشي پیرهن ته (۱)
 حوصله می خوشه و اروی تل لبر پزه که پرواز نکره هر گزدانه چیدن ته
 زبا ندان دهر زبان به هسی شان وی چه خواب به ظرافت کاو سوسن ته
 نامور به به جهان شی تر شهر بنی که تپشه ور کړی بودم دخپل کو هکن ته
 به کلگون سرشک می رنگ لکه غنچه کر هله جود شوم دگر بوان و هریدن ته
 دصبا به سعی گل دمالگی خه شی کله جود دی ترش جبین و شکفتن ته

خو په بغره ئی ژړا لکه شبنم وی

چه «شیدا» ورشی بی ناچپری گلشن ته

ای دخپل نازو ادا به ساده مسته ناد زړه شپشه پرې تپوه بی شکسته
 خودې نه یم دشعلی پسه شان وژلی خلاص به نکرې خپل دامن ز مالده دسته
 هېڅ خبر لکه تصویر له خانه نه ده دافرقه به یوه آن کبې نېشت وسته
 پر بشا فی شوې دنا هسکسینی زلفی که عالم شو دختن بې بندو بسته
 دماهی به شان تپان خسته نخچیر شی لا وتلی نه وی تپور دناسته بسته

و خیل خانقاه نگران لیل و نهار ری به مثال دبر همن صورت یسرسته

له «شیدا» دهر سحر به زده غارنه شی (۱)

دنا منخ ورته ستایی مدام له فسته

شه حاصل د ممسکانو له دو لسته داشعار بحر وی تل بسی تر او نه
خود بینی کله شبهه د صاف طینت ده ستر گي نه دی هیخ آگاه له دې رویه
سرگردان کاندې گرداب خلاف د بحر پیروی ده د کلان بسی مضر ته
د زوال علاج هر گز نه شی به زور آفتاب و کوره چه بریوت له رفعته
دهر آت غوندي جو هر به ابروور کا کله فعل د صاف دل وی بسی حکمته
چپری نه چه دار مجروم په میدان پر بزدی که یوسر به تن لری بلند همته
به ذات کنبی می عزت دار تفاع دی که می خوځ لکه غبار و هی بلته

همیشه وی نر م چوب غذا د کرم

«شیدا» مه شه مر د خالی له سیاسته

به نهاد دهر سپی کنبی هنر نشته دزانو په آئینه کنبی جوهر نشته
کله جمع د نویسی آزاده کاندی به بناخانو کنبی د سرو نر نشته
د بنایه تخریب زده د سبلاب سورشی د ظالم به زده در جسم اثر نشته
د جنوب تر ژولیده و بښو می لخار کره که دبید په شان می تاج و افسر نشته
به خوزه ژبه (۲) مرغوب لکه طوطی شه که قدرت دی به عطا دشکر نشته
قد مبوس به نسی افسر د قصیر و کا چه سیلان ئی لکه آب د گور نشته

(۱) که شیدا دی هر سحر به زده غارنه شی (ح)

(۲) به شبرین کلام (اس)

د همت علو د غیر ا حسان څه کړا دینو سا به به ستره گڼه د نمر نشته

«شیدا» آښه د جودت هسی راښک تیز دی

چه نسکین ته می د طبع لږ کړ نشته

هیڅ نقصان د سادو حسن و جمال نشته د آفتاب به به خساو هم خط و خال نشته

چه بدل شي به کچکول د مېناب خوان کړا اعتماد د زمانې به به کمال نشته

نښلو لی زمانې به به کوم سبب ښه لکه ژبه به خود زمانه پرو بلل نشته

د کمال لکې شي کوره خوځی ستر کي به داهسی بخو بی شاخ د غزال نشته

هره لار شي اړ دهادی جهان زخري و بونر جل ته شي د هر چا مچال نشته

چه کړه شي د کوکب د کار و انکړه ولې نه وایسې ناخن د هلال نشته

افروخته وی به کښي تل د حسن شمع د خاطر غوړی فاوړس د خیال نشته

«شیدا» گور و هوار طرف کس لکوي او ښی

هیڅ خندا به به د اېهار کڅي لمر مال نشته

پانی نشو به علم اسم کښی سر نشته اوس به به غم د غم غانو شی کشته

د کوهر دانه به لاس د شواظ (۱) راغله د جودت به شان به زر شی برشته

د سختی به به بیچ و تاب د مر د نر می ځي

چه به دواک شی بڼه لجان کاندې رښته

دوازه لب دی به گفتار کړه څه به ښه که طوطی راغی و قند مکرر نه

د حیرت جوهر نصیب د تیر زده وی د فولاد بیضه کجا آئینه چر نه

به عطا شي فی الحال والکه صدف کړه لاس چه ونیسی محتاج د نوا در نه

و کا کل نه دي کافي در خسار گزدي حاجت نه لري و عطر و غنبر نه
 نه کا شرم دیده و از له سر بزر گه بر آ بر کوری امرات و سکندر نه
 آفرین دهغه سر پشه عربی انیسده چنه قدر و نه دستار و یا افسر نه
 خسته بوانگ و اهل نه هغه شوخ د شیدا نه بر نه

د جهان د گرم رو دستا و او نه (۱) لکه شمع نامه و سپارم و او نه
 نه داشان به خالی لاس و رخنه درومي نهی دست لکه حباب راغلی و کور نه
 نه مهر دان دبل به کار تمام مصر و فزی بی کفنه لکه گنج درومي و کور نه
 هر ساعت لوی تیر دور لکه اله حباله راجه و اگر نه دستر گو سپین و نور نه
 نه تلخی نه جام نسکور لکه حباب ورم چه راغلی بم و دی دریا نه شور نه
 مگر نه دخیل صورت به تزئین راغلی لکه تار نه کشیده و دی انخور نه
 د خدمن د پری عقد نه به آسمان حل شوکی به یوه عقد نه کوره با قص مور نه
 نه «شیدا» نازک مضمون کور نه نه اوانی

دهلال رویت دی و سپاره شیدا نه (۲)

ماچه شا کړه د دنیا و خان و مان نه خه حاجت لرم و نور سرو سامان نه
 شکفته به دي جبین وی تل بی چینه خوا له کړه د اغمونه و خاقان نه
 خو غواری دخیل جگر به د پراحت کرم هر گز نه راخی مگیس زما و خوان نه
 به رضایی بودم ایست به چمن نهوی ښه چه لاس و اچاوه خارد گل دامان نه
 ستاد زلفو به لور زړونه خرام کاندی که دروم قافله درومي هند وستان نه

(۱) د جهان له گرم رو ستارو لور نه (اس)

(۲) داغزل د (پ) به نسخه کی نشته

ستاچشمان به شه نگاه کبابه خا کسارو چه له اکرم دی بانه گوری آسمان ته

مبار که شاه به برتا دد نه سیاه و نه کلاه به

آوا آرمه «شیدار» روان دی بیایان ته

بر بر ریشه دیمار تازه بسنه ته (۱)

لباس هسی دعل اسم زعفرانی شو چه هر گیل به خندار اغی و گلشن ته

لکه مرغ د تنگ قفس شیدا بلبله به بیضه کشی کاهوس و پیردن ته

لکه نمر چه د غروب به هنگام زرد شی کر منظر به دالباس کشی گلبدن ته

گلد سته به به دستار دهر سیاح ز دی سحر آچدی گلو نه خیل دامن ته

د بلبل خاطر مایل به رنگین گل دی که به جام راغله مینا باده ربختن ته

له خجلته ئی باران د عرق آوری برق چهو گوری د گل رنگین خرمن ته

ناظران ددی بهار به شان د گلو بهیخ محتاج د عطر نه دی بهر هن ته

معنی کباد و بالاشه د میو چه مستبان کسینی د بزم آراستن ته

«شیدا» و آبی ئی صدف دمحیط به وایی

غور نیو آبی دی گوهر د تاسخن ته

چه تکلیف ئی ندوی بهیخ د تیغ چو کان ته لکه گوی ئی تنه سرور و میدان ته

به سوخته سینه ئی ماته کره بلبله که غنچه راوری بیضه گل آشیان ته

چه دا نه می لکه گل به خرمن اشته د آسیا د پاره شه وایم آسمان ته

کشایش گاندی خاطر دهر چا جمع آشفته زلفی به مخ راشه بر پشان ته

گلزار خان له آبی روانی رو گر بهان ندوی ولی به کوی نظرو خیل حیران ته

چه ئی سیر به نما شاهشی د بر عمر د آهوشتر کی پیدای کره بیایان ته

«شیدا» ندوی گلزار کون به خورین او بلیو (۲)

زه چه گو رم لکه صبح چاک گریوان ته (۳)

(۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰)

هستی از ورای کر شود و آیه را دانه (۱) چه بر شور لکه بازار شو صحر ادا لته
 تغافل ئی دنگاه کشنده تزد دی به هدف لگی هر اغشی خطا د لته
 له شو خدی دایمانو عجب به دی که له دیر مشر مه آب شو صهبا (۲) دانه
 حی به بیع د او بوله د بره آ به هر گز نشسته د گلو هر اشنا لته
 که ئی روینی کبکان سختی دطبع به کپسار پوری به و کا خندا د لته
 عاقبت به توری خاوری ادم بدان شی

نل به کله وی جولان دشید ادا لته سر به بو نسی ددی سو دا له همه
 نشسته هیچ به عشق بازی کنی دچا گته خان هله بوله ماننگ لکه سکروته
 چه له تنه دی ایری به تن پیدا شی که شربت دیلو فر زایشی به جوی کنی
 نه ئی درو ند به شان (۴) د کلو اکل اندامه د غنچی به طور خوب کو به کته
 ناب و ی دا برسات جهنده برق دی چه را علی به شوخی و نرین کته (۵)

گوره زور د افتاده چه تورو خاورو
 "شیدا" غریبه نسی وا خست لکه کته

چه بودم نه یم خالی د تاله یاده خه افسون دی به ما و کر پر بزاده
 چه دزد به مراد و کرم خو فریاده زده می د لکه سیند دی شعله بویه
 نه ئی لاس و رویدی وزلفوته شمشاد به بهانه دی د غرض مگر شانه کراه
 د شیرینی به طلب لای فریاده چه آواز دی د تیشی به کپسار نشسته

(۱) داغزل (ب) او (ح) به نسخو کی نشسته

(۲) انگوری شراب (بجر الجواهر)

(۳) عیب او نقص

(۴) به بناخ (ح)

(۵) تن هر گته (ح)

به اسباب کثي می زده بندیه اسباب نه دی
 د چمن په قید سر وه ده آزاد ده
 لکه برق شعله په لاس ووزی بېدا ده
 د هغه ر هرو څه نفع ده له زاده
 که څه رحم په بلبل کوي صبا ده
 جوهر نه ځي په هېڅ وقت کښي له فولاده
 په سختی کله امساك د دوات کېزی

همیشه ئي بېچ و تاب لکه جوهر دی

چه « شیدا » را غی تر دې حیرت آبا ده

چه لمبو نه د تنور په شان پیدا ده
 که یو هېږي د سوخته سینه زما ده
 لکه ابر به هېڅ وقت نه شوي بي نمه
 هر ساعت زما پر ستر گو کښي ژدا ده
 خوش به شور لکه ساحل د پېلاب نه یم
 چه می ایښي په غزلت د کور بنا ده
 به سپین منځ ئي د عرق دا نه لیده شي
 د سحر به وقت که ستر که دصا ده

فیض ئي نه ځي د همت به تنگدستی

خود لیدلي فواره شاه و گدا ده

څه دي زده لکه تر کس زماله در ده
 یو شیده مي به غنچه کره گو نه زرده
 به رښتیاوی هر فریاد د سوخته گانو
 د سپنداله له سوز به مجمر ده
 اوس د ښکلو به طلب کښي صادق لیدشي
 د فلم غونډې بي سره ره ور ده
 داوبو په تان روان به هسي لار شه
 چه دا سپینه لمن وساتي له کر ده
 په کښي عکس د خپل جام نهایت وینی
 آئینه چه نن به لاس د سکندر ده
 ددو ان په پور د جوشور کښي عجب نه دی
 که لاله غونډي لنه شي داور سرده

« شیدا » زه ئي منتخب د پښتو بولم

که دیوان دی مرتب دی په څو ورځو

کړې چاپه خپل هنر خود نو ازی ده
 د دنیا نعمت ذلین کړې لیکه زوی
 زه به سل مر که یم مړ به ژوندانه کسې
 د هدف به شان مې آه تر خولې و نه خوږت
 به ژوندون به لیکه شمع دل سردشم
 راست روئی مې لیکه رخ نه ده برې ایښې
 د پتنگ غونډې ئې تل به ماعصب دی

راست کو بان لیکه مرآت «شیدا» حیران دی

بسه هر لور د زمانې سخن سازى ده

داد خط جلوه به مخ د داستان ده
 تلون نې د مزاج دی شام و صبح
 کشایښ دې به گر دس نشی آسمانه
 د حیوان چشمه ئې بوام انسان نه دی
 د د بگدان شعله ئې برق به د ساعت کړه
 سیاهی ئې د چشمانو په شوخی کښې
 به میدان د در باب کوی «شیدا» حباب وړی

به یوازې کمال خوئی د کدوم انسان ده (۲)

د ماهی غوښې سیخه به خله او لگاړه
 نیمیدن مې د شمع بڼه بڼې نیغه
 لیکه اخل د لوبه به چوپار مخکښ یم

(۱) دایت د (ا س) په نسخه کې نشته

(۲) داغزل د «پ» په نسخه کې نغزل

سرمی هینسی په صحبت دتن زهیر و
 سترگي پورته په ادا زما آفتاب کړې
 همیشه سیه لباس چشمي داو بنو
 په ماباج د سلیمان لکه مور نشته
 چه هرگز ورته رانغی بیاله داره (۱)
 که فتنه شوه د سحر په وقت بیداره
 د فرهاد ماتم به څوک کابې کپساره
 په یوه دانه قانع یم له خرواره
 اوس اگر دین یو به په کام د شیدا خرڅه

هرگز نه اگزوزی آسپاس چابې واره
 راشه نن په تماشا تازو بهاره
 ستاهم خوقدم بوس د آسمان غواړی
 رهائی دې بهوده گزری به خیال کتې
 که دی عجز ورته نه رسی غباره
 دم په خوداوسه د زلفو گزفتاره
 نقطه خه رنگ ځان بدر کاله پر کاره
 په شرردې د نال سوزی زما خو به
 دهر خط مضمون احوال دخوار فرهادو
 څوک وشمع ته ور درومی بی پتمنکه
 خرڅ هله د چاپه کلام دخرخ آسپاخوړی
 چه گلشن در نه پیشکش کابو څو هاره
 که دی عجز ورته نه رسی غباره
 دم په خوداوسه د زلفو گزفتاره
 نقطه خه رنگ ځان بدر کاله پر کاره
 خه خوونیمه عنان دنواز شهواره
 چه قصد دزر کور اور له کپساره
 لکه برق شعله په لاس ځی ستمگاره
 چه میدد کلام سرو نوڅو خرواره
 ستران کلام لوی همسرد گلزار خسانو
 بهر په ده رانغی د شیدا تبار هندو بهاره

بیادې مور کړه شمع خویه په چابوره
 رنګینی ئې په خون زبرد پر عالم و
 چه دې کپسپوه او زباندې سره نوره
 ستالمن ده لکه گل په تختو گوره
 الغیث د تاد ستر گولسه زنبوره
 په هزار نبشه دزره په سر چپچل کا
 همیشه لکه نر گل گوري آسمان ته
 ای دستر گو به نیایست باندي مهر و

ز غول می لکه نی مصلحت نه دی به سینه کښي می ناله پر پزده مستوره
 په جبین دي همېش چین داندوه وینم ماخوشحال چېرې وه لیدی فغفور
 نادانۍ در نه بیضه وسیع جهان کر دهوا په طیران پوه نه بی معذوره
 ردنیاست و بلند واده سپر پزې څه چاره دهوج دبحرانه عبوره

نادره په صاف دور بین کښي همېش وینی

که هر خوئی له «شیدا» ښه هواد وره

نهمه به د اسباب څه کوي کوره (۱) یو مس لکه حباب را غلي تر کوره
 په قرار کنا جاذب خاک دنم غوگونو چه به دادر باب کښي هېڅ نشته بي شور
 د ماتم په خوین او ښولعل گڼ دی څوک به څه وړی دیان برک تر لب کوره
 په کثرت مي د شستن کله لځان سپین کړه لکه ستر کي چېرې خلاص نه یم له نوره
 ازاله مي د گرمي ساقی په آب کړه سوی زده لکه شیشه را غلم له اوره
 هیڅ خبر په حلاوت نه شوم د میو د آسمان پیاله په مارا غله نسکور

چه ئي لاندې بحر و بر کړ «شیدا» واوره

همای کله به سرو کړ د نمر سیور (۲)

گرمي نه کوی اثر په هر چا کوره به شعله کښي ده چشمه د آفتاب موره
 بر گو بار وړ ته پېشکش لکه بهار کړه که خزان راشي کز به شفا تر کوره
 مناسب له کار و بار سره نډیر کړه کله درومي په آفتاب دیری سیوره
 ستود به به تمیز لکه مهتاب شی چه جدا کتا و شنی له تند او ره
 چه په ورځ لکه فلک شمع سوزي کنا درسته شپه ئي تیاره نه درومي له کوره

په فغادي خندا وړک روغن گیل شو (۳)

ز مانه به هسي شان د «شیدا» سیور

(۱) داغزل د «پ» او «ح» په نسخو کی نشته.

(۲) داغزل د «پ» په نسخه کی نشته.

(۳) په فغادی د خندا روغن گیل شو (ح)

آراسته یی به داخپل حسن دلبره
 نه په دالب و دندان آئینه رویی
 که دانه دې پدېر آب نشوه سر سبز
 له افسر سره ئې سر لکه حباب خوی
 په خوبانو شی خولی له حیا ماتی
 هره ورځ دې تیغ رنګین لکه سحر وی
 ستایه بناخ لکه غزال د خزان څه دی
 جلالت دموزون قال به استی درومی
 ستایه ملا کښی دی که مند زده نو ټکه
 چه لیده په کښی اثر د لاس نه شی

چه موقوف ئی غنچه سان نغبتی مکتوب کړه

په «شیدا» به احسان څه کاندی کو تره

په وصال کښی جدائی دلبر گوره
 په صدف دانزو کښی صاف گوهر شته
 چه مالک هیچ د اسبب ناوی بې دلغه
 که به خوان دې درست جهان خورې لکه مز که
 ته دخپل دولت په قید محبوس پروت یی
 چه رېزش دمی ئی هیڅ نشته لبر بز دی
 د حباب په شان به زر لختی خارج شی

د غره سرونه نظر و کړه لمر گوره
 په قطره کښی دخپل آب بحر و بر گوره
 د حباب په شان هغه قلندر گور
 وهر چاته کوز له شرمه اکثر گوره
 ورشتی و ته نظر کړه گوهر گوره
 تفنن ئی لکه گل به ساغر گوره
 که دې نه وی په خا نه کښی بودر گوره

مکره غم دهیخ مقسوم که هر خو گران وی دصدف منقار دانه د گوهر کوره

د دېمن دفعه د خان حفظ په تېغ کره

«شیدا» توره دهلال شو سپر کوره (١)

لخان دچا په طالب وژني بداختره
دیوانه ئي په سایه کره عالمونه
ستر گي سپیني دهر بک په انتظار شوي
په هوایي ستر گي توري د شاهین کړي
په تجرب ئي صرف دستر گورو ښنایي ده
مشاطه که دې شانه په کمر کپز دی
هغه مخ ستایه یقین رخشان آفتاب و
د مردانو په تېغ کله زنگ اتر کا
چه دندان د معنی بند د بل مضمون کا
شین و مزه لکه سپند و خپل سوختن ته
چېروان ئي لکه اور تر خا کستره
ښه چه نهو ښی هېڅوک پری بی کره
ته به داو په کوم صدف کوي گوهره
چه بازی کاپه ترویر د خرخ کونره
چه مصرع ئي د آبرو شوه محرره
اعتراض ئي په خطا مکره دلبره
چه حاضر ئي و د بدن ته شوي سحره
نکره شام دهلال توره مکدره
حلاوت آخلی له قنده مکره
چه په شاخ مي آرام نه وه بي مجمره

تش گو گیل «شیدا» د تازده دی و ښکلی

خپله بخره زوزه ور آخلی په غوره (٢)

استغنائی کم ننگه کوي نخ چیره
رقاصی په مشت خاک لکه گرد باد کړي
داخو نریز په تېز ننگه کوي کافره
که ښکاره لکه شعاع در خسار خط کا
گرزوی لکه قزح قوس بی تیره
که به مز که ئي مسرور صاحب سریره
که د غم د کمار دې راوړ له کښیره (٣)
په فلک به معطل کښینی د بیر

(١) داغرل د «پ» او «ح» په نسخو کی نشته .

(٢) داغرل د «پ» او «ح» په نسخو کی نشته .

(٣) له کښیره (پ)

چه به ظرف کنبی ئی خپل رنگ امانت بوود بی مثلی د گیل عاجز کړ له تصویره
 میسر به د محشر به صبح نه شـی فراغت د تورو زلفو له شبـگیره
 گردابو گوره در باب حلقه بـگوش کا هیڅ تحقیر د صغیر مه کوه کـبیره
 د «شیدا» رنگین اشعار د گیل خرمن دی
 به اصلاح ئی کړه تازه د هقان پیره

چه آرزو ئی به خاطر وه د گیل ډیره به گیل دام کنبی می ناله کړه بلبل هیره
 چه خبر لکه مینا به تپش نه شی هر گذار آخله به زړه له خانه سپره
 زمانه که می آفتاب بخت کو کب کا شپه به هله د فراق شی په ما تیره
 د نظرو هل په شان د مینا سترگو به ژړا کا دی خندا د قهقهه تیره
 هغه دم لکه نمر گیل قبلی نه شا کړی که هندو لکه مشرق کا زړه سپره
 چه فانی به یوه داغ لکه شرر شی به سوخته عالم هغه سوخته خان شمیره
 تل د بل یاسپان د خپل صورت یاسپان وی حلقه و گوره په داتر خان چاپیره

قلمی د زړه به اوح د ا ح ر و ف کړه

بلندی ده د زبر «شیدا» له زبره

خه آرام کا ندی حاصل به د ا جهان زړه چه مدام ریزدی له بیمه د آسمان زړه
 په فراق در فته آب غافلـه خـلقـه توی کړ مالکه گرداب پخپل دامان زړه
 هر کز مه شه دل بسته به د باغ پوری چه آخر ترې غنچه لاره پریشان زړه
 راشه و گوره د درد ژړا په وینو د مینا به شان می راود خون نشان زړه
 په در باب نشوه رخنه د گرداب رفع سیامت ته راوړه سخت لکه سندان زړه

بال وېر به ئی «شیدا» د طیران وشي

که نه صاف لکه بیضه کړې په آشیان زړه

زده دي و چوي نورو د شپه ستاد د خپلو نېلې (۱) غنځ لکه سحر گل و نسر بن کړه

کله ځان په ميدان روغ ويني مغرور ده! د جولان په عزم پاشه آسمان زين کړه

چه گذرو کړې صبا د سړاي (۲) په لوري آواره بلبلې ئي باد په کل زمين کړه

و جمال ته دي « شيدا » په خير خير گوري

حواله دخرام کار په ډېر تمکين کړه

په نرمي دهيش د بښمن اعتبار مکه له در باب سره بي چو به روز گار مکه

که دانه دي په ډېر آب نشو سر سبز شكايت لکه گوهر د بهار مکه

آخر نه وينی آرام د بښم سلاشو د مرهم فکر فگار د ز نهاز مکه

لاس دېر لکه مرآت په خپل جوهر دی هېڅ منت د معاون و مدد ار (۳) مکه

خلاص به نشي سر کشان له گو شماليه چه فلک په جهان شته دی تلوار مکه

کونت دي په اختصار نه دی تمثاله آرایش په آئينو دد يوار مکه

زرافشان لکه آفتاب شه بي مطالبه

« شيدا » سوال نه د سايل انتظار مکه

را ته وايي چادي خونه نار په نار کړه د دنيا خونه هي ستار زلفو ځيار کړه

په بېمار ستاد چشمه نوژو ندون تر بخ شو د غمزي قاتل ته ووايه تلوار کړه

سنگدلی وچه بي باره سروی نه کا شه خورحم په فرياد د گد فگار کړه

ستادستر گود کجل لکي آيت شوه تر افسون لاندی بچري (۴) دسيه مار کړه

چه د زړه په مراد آه و کړم نشا ترسه په کشتن مي لکه شمع شه خووار کړه

(۱) کښلی (پ) (۲) سړای د خوشحال خان خټک د کورنۍ فاتو بی دی . (۳) مدار (ح)

(۴) دمار بچی (پ)

زده دي و چوي تور شيه ستاد سنبلاو بنامی (۱) مخ لکه سحر گد و سر بن کره

کله خان په میدان روغ ویني مغرور د! د جولان په عزم پاخه آسمان زین کره

چه گذرو کرې صبا دسرای (۲) په لوری آواره بلبل لري باد په کل زمين کره

و جمال نه دي «شیدا» په خیر خیر گوری

حواله دخرام کار په ډېر تمکین کره

په نر می دهیخ دسمن اعتبار مکره له در باب سره بي چو به روز گار مکره

که دانه دي په ډېر آب نشو سر سبز مکره شکایت لکه گوهر د بهار مکره

آخر نه ویني آرام دبسم لاندو دمر هم فکر فگار نه زنهار مکره

لاس ډیر لکه مرآت په خپل جوهر دی هیخ منت د معاون و مدد ار (۳) مکره

خلاص به نشي سر کتان له کو شمالیه چه فلک په جهان شته دی تلوار مکره

کونت دي به اختیار نه دی تمثاله آرایش به آئینو دد یوار مکره

زرافشان لکه آفتاب شه بي مطایبه

«شیدا» سوال نه دسایل انتظار مکره

زاته وایي چادي خونه نار په نار کره د دنیا خونه مي ستان زلفو لچار کره

به بیمار ستاد چشمه نوژو ندون تر بخ شو دغمزي قاتل نه ووايه تلوار کره

سنگدلی وچه بي باره سروی نه کا شه خورحم په فریاد د گرفتار کره

ستادستر گود کجل لکی آپت شوه تر افسون لاندی بچری (۴) دسیه مار کره

چه دزده به مر اذاهو کړم نشا ترسه په کشتن مي لکه شمع شه خووار کره

(۱) کښلی (پ) (۲) سرای دخوشحال خان خټک دگورنری قاقو بی دی . (۳) مدار (ح)

(۴) دمار بچی (پ)

که گردبادی دغبارسیه دودنه شو ملامت دسوخته گانو په مزار کړه
 دهینسا گردن کشتی افراط ددچیز
 و «شیدا» ته بلندی دلوی کهسار کړه

ددوران په اکد کوب کښې جبین وا کړه به همت کښې خان همسرد نقش یا کړه
 لکه زر که در فعت په کهسار باندي له خندا سره به سرو ستر کوژا کړه
 د عزات په شېسان کښې قانع اوسه خپلې ستر کې دې چراغ لکه عنقا کړه
 که سایه د مات دېوار لرې نادانه ا په خپل زعم کښې ئې سیوری (۱) دهما کړه
 بار دهر خس و خاشاک په خپل گردن وړه حو صاه دې به مثال دلوی دریا کړه
 لځای دروغ دلېونی شه که هو ښیاریې صالح کدل د خان پېشه لکه صحر ا کړه
 همیشه دبل په کار کښې قدم سایه جار بده تر خپل همت لکه آسیا کړه
 تر غرمې دې داقبال زوال لیده شی وعالم و نه زړه صاف لکه صبا کړه
 نتیجه ئې روشنی د پره گرمی ده تل په شان د تناره خشکه غذا کړه
 په هر آن کښې بر بو تل دی لرزان اوسه تواضع په اوج د موج غوندي پیدا کړه
 چه راحت در خڅه سترې ستومان مومی خپل صورت دې لکه سیوری د پدیا کړه
 چه دې منځ لکه د صبح صادق سپین وی په هر کار کښې له عالم سره رښتیا کړه
 سایه وار متحمل د سنځک و خوار شه چه په لار درفاقت درومی و فسا کړه

چه اقوال ئې په خلاف د احوال وېستم

اعتراض په خامه طبع د «شیدا» کړه

خه کړم ادا لکه بده ددې روز کارزه چه په خپلواو ښو و ښځم خپل پر هارزه
 ابتلا دخپل خاطر کړم ستا په حسن په گردش کښې مقید لکه پر کار زه

چه می نه کاوه پر هیز دتا له مخه
 اوس می مینه بویه زرشوه باورو کره
 په رخسار می شی جاری لکه جوی اوسنی
 رانه هیش ز بهبا نمثال د آئینه شی
 شه یو بننه کړې له ما محما درضع
 چه له بناخ سره وفا کا به سره اور کښی
 په نصیب می وی ذات دبای مالیه
 تل بیمار کړم خلیه ستر که بر کس وارر
 چه مین شوم ستاد زلفو به هر تار زه
 دواړه لب چه کشاده کړم به گفتار زه
 ستا صورت چه چیره وینم په دپوار زه
 لکه گل کوم خندا په سرد دار زه
 لاتر گل نه یم مین د گل په خار زه
 چه له باده پاته و وینم غبار زه

د صبا به شان می زده چیره پری نوزی

چه گذر کوم «شیدا» په هر گلزار زه

شه رنک بیم نکرم دموچه دقازم زه
 له هیبته ئی سمک دست ویا کسم کړم
 دوحشی به شان به دم ور خنی وکړم
 په پرده کښی عجب رازوایی وماته
 یکښی نهو رنک دهیخ کرم جوشی
 کر به وکړم په احوال د خسته زړو نو
 درسته شپه ئی پاسبانی لکه آسمان کړم
 یسا بهغه شم دمینی به دم زه
 روی بسم دهغه سیند تالا طم زه
 ښه چه نه وینم دستر گو مردم زه
 چه معجزم کړم در باب زبرو بم زه (۱)
 نن چه راغلم د شرابو په خم زه
 که به وضع دروز گار نبسم زه
 جواهر کړم د صبا په وقت کم زه

که خزان می د گلین پدشان لرزان کا

«شیدا» نه کوم آرزو دقلم (۲) زه

ای به مهر د آسمان به شان خونریزه! مشه نوره ستاد کین په فتنه تپزه

(۱) دایت د (ب) له نسخی څخه راقل شو .

(۲) یوحیوان دی چه سپینه خرمن او باسته و پنهان لری او یو ستینو نه ور څخه جوړ دی (برهان)

که ښکاره کاشپړینی د سرو لېانو شور به وړک شی هغه دم له رستا خښه
گرېبان ولی پاره کول د سحر کړې که ناله د بلبل نه ده در دا ښکینه

«شیدا» نشته پکښی بوی دیک رنگیه

ز مانسه لکه بهار ده رنگ آمېزه

د حیا بهر دې نشته دیده وازه لکه شمع د فلک بې بې گنبد ا زه

لکه زلفې د سنبېله شانه کښه د لجمعی دېر بښان له دست ا ندازه

شهبازان وړی به منځگول خط د کبکا و ستا پداسی څه مو قوف کېو تر یازه

که مې زده وړ څنې چاود لکه آسیادی خلاص ئې نه بم د خدمت له تنگ و نازه

و کرم ته دا یاز هنر شرط نه دی ای ترو ضع دمحمود بند نه نوازه

ولې نه لری سا به د آفتاب جسم ؟ نوی خط به رخسار و گوړه طنازه (۱)

ورک به شان کرم دمېتاب سیمه روزیه آئینه می زنگ آ خلی له پر دا زه

احتیاج ئې د اسباب په تعین دی (۲) چه حباب به دریاب نه ځی بې شنازه

درنایه شب روی د شمع سر ځی

«شیدا» مه آخله پرده له خفیه رازه

لاس ترسل ځله په سر کړې بیانا که له خوانو نوشي شاده په خوی مگسه ا

نوردې عزم په فرق د کپکشان دی (۳) چه دې راشی و آ خور ته خوف رسه

آچوې په اضطراب کښی کور او کلی د شر ر گرم صحبت له مشت خسه

شپه او ورځ په رعایت دخپل صورتی مشغول به خا کېنازی شوي بوا لهوسه

(۱) ناز کوونکی - شوخ (غبات)

(۲) تعین دی واسباب نه محتاج کړی (په)

(۳) اوس دې عزم په فرق د کپکشان دی (ح)

که فریاد لکه سپند به دام جمر کرم ما و نه لید ا لفتات له فر یا در سه
چه عالم د تاوان په هر دم و ینـی حـیر ا نی د آ ئیـنی شوه هم نفسـه

هیڅ عجب نه دی « شیدا » که دام د طمع (۱)

عـنقا او لـی د باز و تر چـگـسه (۲)

را غـی بیـا په قصد د گـلو گـلفـر وـشه چه هیڅ مرغ د چمن نه دی بی خروشه
هر جرس ئی دی حباب د هموار بحر قافله په دا صحراد رومی خموشه
په طلب کښی ئی شور ننگ دلخان په وینو لائی نه رسی یاقوت تر بنا گوشه
که افتان لکه پر وین گهی خیزان ځی ستاله بزمه روان شوی خومدهوشه
مالباس و ربسې رنگ د گل پدشان کړ لکه بوی هسی می ووت له آغوشه
را شه ~~که~~ د کـا کـل سـیه مـستی یو قدم په لاره تللی نه شی بی دو شه

داسیاب غونډی سپه زده د گـ داب و چو ی

زمانه شوه د « شیدا » هسی سر د هو شه

چه تصویر په حر بر ساز د شوخ و شنک شه لکه برق هسی ردان په هوار ننگ شه
د گرداب په شان می تر آسمین به اوښو کله خشک په تمام عمر کښی بودر ننگ شه
کـشـا دـه شو هـسی کـام د حـر بـفـانو چه لقمه ئی دمحیطه شان نه ننگ شه
له چامه غواړی قران تهی د ستا بو په بدن د حباب کوم پهرهن تنگ شه
هسی شان یم مکدر له دې دو رانه چه تمثال می په صفادمرأت رنگ شه

(۱) داغزل د (پ) په نسخه کی نشته

(۲) د باز یا بابی قاتوب لځای (سراج اللغات)

سپر وار نه شود خان سپر که سل می سپر نشانه چه لکه گل دخیل خدنگ شه

یه طالب «شیدا» د کرم صحبت اوسه

صاحب دل می به تاثیر د حبل رنگ شه (۱)

چه گل دام دهغه زلفو عالم کسیر شه هر صبا لکه گرد بادیه کنی اسیر شه

ماچه خرله لکه غنچه په پستان کنبه شه جوش دوینو مهیا په خای دشیر شه

چه نکبت می د کاگل راغی و باد ته نن غبار د دنی صحر امشک و عبیر شه

درست کباب په سره لنبه نم می شبنم دی ستایه تله تمام گیلشن هسی زهیر شه

د حیات امید به شه کوی انجیر ه چه هر بال دی په صورت کنی پرد تیر شه

«شیدا» مکره طنطنه د شاعر ی

کد بلبل دی په چمن کنی هم صغیر شه

زده می هسی تر لپمه په دامن توی شه چه هر موج می به صحرا کنی ممن توی شه

په تمکین کوی خرام زما شیر بند چه له شرمه پستون د کوهکن جوی شه (۲)

استقبال ته می راغلی نو به پار دی خر امان و باغ و راغ نه سمن روی شه

آفت نه کوی غرض به یرشا نو وایه چیر تله برق د گلو خرمن خوی شه

چه لباس دی آلوده به عرق راغلی به شبنم د چمن گل بهرهن شوی شه

شمع شه لری به زده بیدرده خلقه چه په بزم کنی می تل کویستن خوی شه

د سوسن ژبه حیرت کړه سر مه سایه

چه «شیدا» په دابهار کنی سخن کوی شه

لکه شمع په ما اور شپږین صورت شه مکره می له خپل سر سره صحبت شه

د سپهر په خاطر کنی مهر وینم نیره کی د خپل اختر په ما آفت شه

به هجوم کتبی ئی داجمع یروین و اروی
 سزاوار دی لکه بناخ دبلندی
 آواره ییم لکه نمر به هسی دبنته
 دکمان گدونه به وابه گدوهر خه کا
 انجمن چه به هر چا بادی خاوت شه
 چه عطائی دثمر خسوی وعادت شه
 چه دشواری وسایې نه رفاقت شه
 آرايش کله لازم دخم قامت شه

«شیدا» نه رسی هغه و هېڅ معنی نه

چه مجبوس (۱) لکه صورت دخپل زینت شه

سقا به منخ بادی ښکاره خط سیاه شه
 کمی تل دزده خرمن سوخی دغذوری
 بسته کار دی مصلحت دتنګ ظرفانو
 به سوختن ئی زده د کوم پروانه وس (۲)
 ستا کیسه ده غنچه وار په زر لیر بزه
 په ریامی کر ښکاره و خاص دعام نه
 که غبار دی مگر سور د نیمروز شاه شه
 چه لازم ؤ لکه برق گرم نګاه شه
 دحباب په کشایش کتبی حال نباء شه
 چه رنگین ئی لکه شمع سوزان آه شه
 تر آستین دی لاس به دادولی کو تاه شه
 دغره سرمی لکه مهر سجده کگاه شه

چه باران ئی همپشه دژوا و وری

دا کتیر (۳) به «شیدا» گورده تیرا شه

کله وایه باد دتادمخ نقاب شه
 ادا بده شهادت لم (۴) خه خون ئی و کر
 بهخبر ئی نو بهار دحسنا بواله
 انهدام ئی دسیلاب په صدمه نه شی
 سړي لنبی ئی کرې تازه جهان خراب شه
 بهر انگین دامن ښکاره لکه آفتاب شه
 سنا به لاس کتبی تازه گل له شرمه آب شه
 هغه کور چه درست خالی لکه حباب شه

(۱) چه مجنون (ح)

(۲) وسو (ح)

(۳) دلمی نوم دی .

(۴) «دل» له مصدر څخه .

چه دانه دچامیده شوه دچاسبزه گردنده فلك آسیا شه هم لادوب شه

ستا دماغ ئې اتفات نه کا ووی نه

شه بېخا به د «شیدا» خاطر کباب شه

ستا دمنځ له شرمه هسی چمن آب شه چه صورت دغنجی درست گوره حباب شه

راغلی ته په دا میدان قمر طلعتنه ! چه غبار دی دمیدان (۱) شب مهتاب شه

د آسمان په شان ئې کبیت مه شه سر سبز د چه ئې عمر تېر به دور د دولاب شه

په دولت کښې راحت نشته رسته گوره به گوهر کښې ئې وړک کله پېچ و تاب شه

گلچینی ئې د بهار نه ده آسانه هر گلچین ئې د گلگیر به شان کباب شه

و تحزب ته ئې سېلاب هسی مایل دی چه زما په کاشانه راغی گر داب شه

زرد روئی ئې د عطا په استرداد شی هر سپی چه زرافشان لکه آفتاب شه

په یقین به د «شیدا» تمام نیمروز شی

که له مخه ئې په شام لری نقاب شه

نوبهار له باغ وراغ سره آشنا شه په سړو ستر گوئی ژړل ځنې جدا شه

د غنجی در بسات وړ په واک پدیده دی قافله در نکت و بودرومی صبا شه

د سوخته جهان او خړی فلك بولی ستا خط افکر نه شه وایم خطا شه

آبادی ئې مستلزمه دزدندان وی هر خاطر چه آزاده لکه صحر ا شه

چه تر اوسه دی حیران په جهان پاتې د مجنون اسم زما په نماشاشه

چه په تله ئې خبر نشوې په افکار هم ستاله صافه شسته تیر هسی ره اشه

آبادی ئې بیا محاله ده نادا نه

د «شیدا» د خاطر لری بنسټر تالاشه

ای خمه انهنه خاطره! کم فراغه! چاصجبت در سړه گرم کره بېداغه
 کول می هسی به قفس د غنچه بندشو چه ئی رنگ چهری پرواز نه کاله باغه
 په مستی (۱) کښې ئی بهار دی جنون ایشی را کره د ماته سباخ د گلو خوا باغه
 در کښې نشته د چراغ گرم روئی پروانده ئی لکه وړک دی شپچراغه
 نواضع د بلندی پایه داری ده لکه سرد کوه قاف شه بېدماغه
 تل په هېڅ وی سیه مست سفلو وگرې جام جم کله راغلی دی ترزاغه
 چه ئی سترگي دی په کنج د زندان سپردي

د «شیدا» وحشت خبر نشوله راغه

هر بوزده په اور دهجر لاه دی باغه لکه هېڅ یو لاله لاره دی بېداغه
 جستجو مه کړه هر گز د آواره وو لکه رنگ د گلو درومی بی سراغه
 برطرف می نکلکف د دېر اباب کره ما شیشه لکه غنچه کره بی اباغه
 دممسک دولت په کار د محتاج نه شو شمع نه کا اقتباس لاه شپچراغه
 قطره آب دي حقیقت دی خبر نه ئی سراپا لکه گوهر هسی دماغه

د لاله غوندي ئی داغ د خاطر به خسی

هېڅ خوشنود نشو «شیدا» له باغ وراغه

ناچه لاس کښو خوبا په ملاباریکه په پنجه کښې د آفتاب پیداشوه لیکه
 په چشمه د آفتاب آب و اخیست ستا نور چه می او پزی لکه برق له زخم سر بیکه
 په شمېر د قاتل آب وینم د وینو که ښکاره ئی په آبرو شوی د سرو تیکه
 په دیده د دور بین و گوره دنیا ته چه می شی لیری فنا در ته نزدیکه
 کره رها په دا دریاب کفن د غازی د حباب په شان روان شه بی تمایک

مانده ای بی مشاطه به رنهار و خجی ده ئی خونه د کا کیل تر شنی تار بکه

«شیدا» نه کپزی نجات له اضطرابه

دده دست همیشه نهوی بی تحر بکه (۱)

اعتماد نشته به کار د آسمان خکه چله دی اوج ئی نمر و بشته به مز که
و هلال ته ئی ور کپی به لاس لوردی ددرو کارونه غوازی له ناز که
د دنیا آرایش هیخ دی ودانیا نه به خپل حسن نه نادان غولوی اینز که
نه به خه به د میدان چو گبان بازی کپی عراقی به نیستان نشته هله که
د سحر دولت کامل بدر حایل کپی لکه میاشت د پیل نقصان له لاسه ور که
د ذری به احوال تل د نمر نظر وی اوی به به گوری واره به ستر که سپکه

که دی جام لکه حباب و نه نیوسیند نه

آفرین دی به همت «شیدا» خه که

به ناز به لکه غنچه کاشوخ و شنکه دیاقوت تکه جامه زمر در لکه
به بخیه ئی دیر گمان در کت کیل شی به بدن دی چسپیده خوشمننا تنکه
چه دبل و لاس نه گوری دانه غوازی دقفس مرغی خونه بی آسیا سنکه
مبتلا به عجب د ردوی تر سحر • ناچه تکه ستر که به شب آهنگه
خو نریزی ده تل عادت دخو برویا نو شست خالی دتیر مانه وی له خد لکه
به لیده داور پرواز کا له سرو ره دخپل لحن دینمن به خو کو وی بی پتنگه

خپل میدان ئی کف دست کپی «شیدا» گوره

دحنا عالم پری قتل شه بی جنکه

معذرت دا اضطرار لری بسمله ! جدائی ده د آشنا صورت مشکه

را نه و گوره در باب د کوم عالم بم؟ لکه آب د گهر دروم بی ساخله

(۱) داغل د «پ» او «ح» به نسخو کی نشته یوازی د «اس» نسخی ضبط کپی ده

نو بهار په هر چمن سره خولۍ خولۍ کړې غنچه زارمې کړې د سیالۍ له سنگ دله
 په خرمن می نسلۍ دم ورو نشوه برق روان دی هغه لور ته یې حاصله
 خوک چه صافه خپله لار کا باورو کړه د زورق په شان ئې لاروړی ترمنزله
 خه تدبیر لکه سحاب دراحت و کړم چه شعله خیزی زما له آب و گله
 د جسد په ناقه نگ د گران لځانوی لکه رنگ د گلو وړک دی بی محمله

چه صفائی شیدا وړک درنگ جوهر کا

آئینه د خپل نفس کړه مقابله

همسری به زما خه کوی بلبله ! مازده کړیدی پرواز له رنگ گله
 په پنجه ئې د آفتاب آشفته شوی که شانه دی نار په تبار لری کا گله !
 روشنی د سیه بخت په تشویش نه شی پریشانی د خاطر لاری کړه سنبله !
 بې نایۍ لکه ذره کا دی په تاب کښی چه خبر دی دایوان له تر لزله
 انفاق د جمع بوله دشوار کاره چا قرار په در یاب کړیدی بی پله

منظر ستا د گفتار دی « شیدا » بزم

چه بل امر عینا نه کا بی قلقله

روشنی د خپل مرآت کړه د آفتاب پشان کاهله

په نفس د صبح نشوه ورته و گوره زایلله

د گیلو آوازی نهؤ نه دی تیغ په مار نگین شه

زه ماهی غو ندی بسمل شوم نه بدنام شوی قاتله !

په صدمه به ئې د سیل یو قدم بېخا په نه شی

د ثبات طور چه زده کړه مت نا کوله ساحله

ماسابه د باغ بدله په سایه د مات دیوار کړه

خپل همت د ناروژی شه درومه ابر دریا دله

هیڅ دخپلو آبلو نه روان آب غونډې مه گوره

پنډې کړه سپیکې په دالاره کونډې ورشی ترمنزله

ښه اټکل دی « شیدا » و کړه نشته ځای د فر باد چاته

لکه شمع پټه خوله څه په ژړاله دی محفله

چه ئې نه کابروانه د دیدن جله (۱) د فلک شمع ونه ژړل یو لاله

محبت له محبت سره موندل شوی دانکته ده په عالم کېې مداله

د نر کس په ادا چادې زړه بایللی دلبری په ستر گونشی بې کجله

همسری لهما د سوز هغه لاله کا چه شعله ئې وی د داغ په پنبه بله

څه اثر دی آه سر د د بلبل کړی چه یو گل د چمن نه دی بې منقله

تحمیل د آب و خاک په زحمت بویه تر هغه چه نه ئې خلاص له دی دل دله

د لاله پشان ئې تل جبین داغلی چه تیار د کور نه ځی له مشعله (۲)

طهارت به په کوم آب « شیدا » رواشی

د آفتاب چشمه روز گار کړه مستعمله

چه سر بازنې به رخسار شوې دم در حاله آفرین دې په همت غم برین خاله

ستاوازه نگران تمام جهان شه اشارت به ابرونه کوی هلاله !

و آرام نه می آغوش د گدگدام بویه هسی ستری یم له خپله پرو بناله

زه کړم یاد دهند سبز ناغوشو ځی سترگی ته چه رم په سبزه زار کوی غزاله !

(۱) لاله (پ)

(۲) د ابیت یوازی د (ح) په نسخه کی شته ،

چه همپش لکه مجنون په صحرا گرزې بوی دچاد زلفو درغی شماله!
 دقائل د تیغ ددم خاطر نازک دی اضطراب د تپیدن مکره حاله!
 اسیری می ده مدام په شان د ژبسی خوک دی نه وینی لحما دشتو جاله (۱)
 په سبب ئی د گردش خبر دار نشوم د آسمان پسیاله خونه ده مالا مال
 نه خلاصه بزی پر گویان له کوشمالیه را معلوم شول در باب له قیل و قاله

په پرهار د کپکشان نمکپاشی کا
 له آسمانه به «شیدا» غوازی دسماله؟

چه نوسن د فلک کُززی بی لگامه شهسوار به ئی خه حظ واخلی له کامه
 گمنامی عجب مرهم دعا فیت دی رنگین غونډی زخمی گرز م له نامه
 که تمکین دم جوز د شوخه شته (۲) دلبری کر لکه سرو بی خرامه
 نه به وائی چه غنچه په نغو راغله پس له خوا به چه غنچه بزی (۳) گل اندامه
 تماشا کوی د کوی گلگون لباسه که راغلی دی آفتاب تر لب بامه
 وخنجر دې مگر آب د وینوور کر لکه برق چه رنگین خپری له نیامه
 تر خندادی همپشه گلاب (۱) ناخیز دی چه واقع شئ له چافعل بی هنگامه
 همپشه به ئی بهار په باغ وراغ وی که رنگین شعری بوسی تر بگرامه

خپل حیات به شیدا صرف ستا په طالب کا

که ئی نه راځي په لاس تیره ایامه!

کا شانه ددې دنیا و گوره درومه آشیانه لکه عنقا و گوره درومه
 کهن سال لکه اطفال کوی بازیء دا عجب به تماشا و گوره درومه

(۱) خوک دی نه وینی لحما دشتو جاله (ح)

(۲) دشوخی نشه (پ) (۳) غره بزی (ح)

(۱) کلام (پ)

که می نمر په تندی ودری همایه ! په دا حال می استغناو گوره درومه
 سمک نه لاری بهره له دست و پایه په دریاب کښی ئی شنناو گوره درومه
 په محفل کښی دمینا یوه کپری په داډ که خوله خندا و گوره درومه

دم دمهر هره ورځ و هی « شیدا » ته

د فلک مهر و وفا و گوره درو مه

تیغ په لاس رنگین دامن راغلی له کومه په ښپوه دخواریزی لکه نمر سلومه (۱)
 بو تر بل ناهل عشق دلنشینى هویدادی د نگین له نقشو مومه

چه ښه دزده په داغ کېزدم سوخته شی

د علاج فکر می خه کوی ور درومه

بیائی کېښو (۲) سرمه سنگ په آستانه کښی هېڅ طاقت دفریادنه لری مظلومه
 ستا شپره د قرص په غم وه مدام زرده د آفتاب غوښی غافل ئی له مقسومه

قناعت ئی دانه را وړه و منقار ته

« شیدا » خه کوی آسیا د گلدام لومه

غلغله شوه ستا دخط د لر با کمه (۳) عاقبت دتوری شپې شی غوغا کمه

په دانه به خرمن کار د آسیاو کا د تمکین وضع شوه اوس دهر چا کمه

ما به نه کړه لکه صبح سر د آهونه که د گل په شان دې نه رای وفا کمه

همسری د آسمان مه کوی می کشوا په بل بزم کښی هر دم وی مینا کمه

د آفتاب پنجه حمزت په نور مغلوب کا چه شوخی می شی په لاس دحنا کمه

(۱) دا کلمه حل غواړی .

(۲) بیائی کېښېښ (پ)

(۳) غلغله دی شوه دخط دلبر با کمه (ح)

بیماران ئېي د چشما نو دواڅه کړا چه مونده شی له دېر انځه شفا کړه

که ئې وایښیدا غم د جدائی

په پر نول کښې به شی لویه بلا کړه (۱)

بېداري به مې د بخت شی مسالمه د فلک فتنه که خواب یوسی عالمه

د آسمان تلې که د کې په دانو دی خنې نه کا خریدارد داني طمعه

دمیزان په شان می علم په یاسنګ دی هېڅ خبر نه یم له خپله پېش و کړه

د حباب خالی کاسه ګوره لبریزه کړه کړم په تېی دست صاحب کړمه

قطرات ئې د عرق طرفه نقاط دی ښکلی خطاي عجب زېب کا بي قلمه

که وی خشک د دریاب لب له تشنگی

«شیدا» کله به طلب کا جام له جمه (۲)

روغ به نه شم بي وصاله راشه کښېنه شه خبر خماله حاله راشه کښېنه

آخر کړېدی قرار رم سر شتانو دوحشت په خوی غزاله راشه کښېنه

په مرادد عند لیب بي وفا ګله جلوه ګر شوي پس له کاله راشه کښېنه

زه آرام لکه بسمل په پر هار مومم له تا نه غواړم د سماله راشه کښېنه

تل په داخمو ابرو (۳) په شهلاستر ګو دخپل یار شام و هلا له راشه کښېنه

چه ایام کړو سره یادد پغمی یوساعت خمه همساله راشه کښېنه

ناز کی دبار د طبع کړه منظومه

ای شیدا نازک خیاله راشه کښېنه

مساجه وژني اوس دمیني په تور ځانه زړه دې ولی له ما آخیست په زور ځانه

(۱) (۲) دا غزلې د « پ » په نسخه کی نشته .

(۳) تل په دازیا ابرو (اس)

ناامید لکه حباب یم له سروره چه می جام شو تمام عمر نسکور خانه
آواره می ستایه مینه نام و ننگ کر را کوې دې ننگی ئې پیغور خانه
بې له جوړو له جفا بې له ستمه پروانه به نورڅه یاد کا داور خانه

تل به تا «شیدا» دمر گ په خواب کښې وینې
که ئې سر په بستر کېښود گور خانه

په را تله د نوی خط ناسته حزینه سادگی دې شوه په دانهش رن-کینه
که دهند آب وړ ننگ صرف ستایه صورت شو خپل قلم وړه مانی راوړه له چینه
لکه شمع په محفل د سترگه د لا نو حمدا اوښی طمع نه کاله آستینه
کف پای دې حنائی د چامشهد کر تر قدم لاندی هم وگوره خودبینه
په فریاد د بېستون سنگین خاطر شې چه نعره کا د فرهاد په غم شربینه
دهمت علو ئې سر له تادر بغ نه کر چه د شمع په بهار راغلي گلچینه
صبح و شام دې ملاتړ لې په خونړ بزده تاد مهر په شان هېڅ نژده بې کینه

«شیدا» هسې کره گر بز له اشتها ره
چه دې نام چیرې وړ نشی تر ننگینه

ستا په سر سوخته بورا گری چمنه که هسک شوی نور اوگی دی له گلخینه؟
په گل بلی سرې لنډې د صبا باد کرې شپې د وری ئې ختی له پېر هنه
په کفن کښې به خندان لکه غنچه شم که صبا غو ندی می را شې تر مد فنه
گرمی هسې کاندی آب د تاله عکسه چه ماهی په کښې کباب شو بې روغنه (۱)
تور لېمه لکه قلم کېږدم په لاری چه وړ لحم د هغه ښکلی تر مسکنه
شېرین کام نشوی د یار په خور ولبو په نصیب دې کوه کنی راغله کوه کینه

دطینت خشکی صحبت کایې گرمیه دانکتیه سنگ و آتش کړه مېرهنه
 په ادایې در موز کله څوک پوه شو وایی ښه دسوسن ژ به ترسوسنه (۱)
 چه محنت دسیه دل په تربیت کړی دزانو آئینه نکړه چار و ښه
 چه شهید لکه خور شید په خپل تیغ شو

اوس تجهیزات د "شیدا" بویډه بې کفنه

ماک نه ستا بلند قدته گلبند نه دستار په لځای می سر پر یووت له ننه
 راغلې بیایه څه دار شک چمنه چه دسته درو می دگلو له گلشنه
 دتجهیز فکر به څوک دوا سوخته کا شعله نه لری صو رت پس له هر دنه
 چه زاوړی ئې داهسی مشکین خطدی در خسار قاصد ئې را غی له ختنه
 نقصان لری کړد کار سبک روحانو دحباب کړیوان پاره وی تر دا مننه
 چه له زانې کتوری غواړی و کړی اثر نشته دجهشید له انجمنه
 که له حاله ئې غافل ابر بهار دی صبح کله ده عاری له دمیدنه
 یه ارزه دی جلب کړ له بید لیمه دتمندی ئې په خارا خاطر شکمنه
 لکه شمع دفلک گله گونی او ښی کاهیده نه شو بیدر دله گر یستنه

انتظار استاد گفتار سخن فهمان کا

خاموش مه اوسه "شیدا" شیرین سخنه

هر گز نه وینې په سترگو هر همونه دقیمی په دو دمې زخم خوری زخمونه
 خبر کله لکه بید په بار و بریم خو دمې کښلې په جبین دی قلمونه
 لکه حرف چه سیه پوښ وی په بیاض کښی به ښادی کښی ما تمیان کا ماتمونه

چه دنقش به شان هسك له خاور و نكړم په زاری دهر چا نيسم قند مو نه

که سکه وهی « شیدا » تعجب مسکړه

عا قیلان د زر گل په در همو نه

چه خیمه دی دلیلا نشته مجنون نه نور به څه غواری لهدی دشت وهامونه
شوم طالع یم دفلک په دامحفل کښی بیاله می ده په لاس کښی تلوا ژونه
که یوښتنه دفرهاد کوی شیرینې ! دفریاد عالم راځی له بیستو نه
چه سبزه ئی دسحاب ممنونه نشو دهمت سیالی ئې څوک کابی گردونه
اوس ئی څه ووزی دبل په خرابیه دوا روزلفوئې خوره کره خپله خونه
تورې زلفی دې آفت دواړه خسار هم هیڅ تعبیر ئې په چانسې بی شېخو نه
په خزان کښی به سرورو کری بلبله که په ستر گودی مژگان شی گل میخونه
درد سر دولايت مسگر زهیر کری چه قانع په مشت خاک شوی فریدونه

چه تسخیر دیرزاد کا په خبر و

د « شیدا » فکر کم نه دی ترافسونه

چه جرس ئی خالی نه شوله افغانه قافله ده په دا دښته سیر گر دا نه
په خیره نظر جلوه دحسن څه کا آئینه ودی عالم ته ده حیرانه
اختلاط ئې په وحشت دستر گوشتی دهو سیور مه رم کا له شپا نه
مسگر وژاره فرهاد سیل د زر کو چه په سروستر گو راځی له کوهستانه
دسبا په شان ئی طرز دخراموښم بیایه عزم د خونریز ده خر اما ته
چه مشغول به تماشا دنو بههارشوم هیڅ حاصل می یکښی نهوبی ارمانه
په هر شاخ ئې دکلبن وی یوڅو چیغې دریده ووپه ماتم کښی خو گر یوا نه
لکه موج په هر دم زیروز بردی دو فاطمع به څه کری له جهانه نه

په هر لور لکه حباب خانه بدوش ئی

که « شیدا » شو آواره له خان ومانه

داشفاق طمع به خه کړې له خوانه
آخر وژاړی په شام دغږ بیا نو
زمانه په رعایت دگاوو خرده
د کوری نیل دې پوری په دیده کړه
دغبار تدبیر دې خه په خاطر گزوی
هغه دم شې نیشکر له شیرینی
په لیمه کښې ئی دڅس پشان غږ پږه
خسته زړه ئی غور خوی په تورو خاورو

ای پرغم د «شیدا» کا کل افشانه

که خبرشی هغه مست خونخوار له خانه
چه ئې گل دسباد کا په خنداښی
منزوی دخاص و عام په از دحام کښی
تر قیامته ئی خلل د تمکین نه وی
ای تر سنگ در عذابت په عشق کښی کمه
لاس به پرې وینځی تمام دیار له خانه
لکه شمع د غنچې بیزار له خانه
لکه بحر کا پیدا کنار له خانه
چه حاصل کا له غر و قار له خانه
جلوه گر دې ولی نکر یار له خانه

«شیدا» هسی په زړه سوری له دوستانو

لکه مور شی خسته تر بیمار له خانه

په سو به دی د دوران انقلابو نه
په غفلت دې عمر تېر کړ صدا فسوس دی
دتلوار په بال پرواز لکه بلبل کړه
په سر چوب د ملاح و خوری دریابونه
شپه او ورځ له مخمل کوي خوابونه
گاه گهی لکه گل وا کا نقابونه

ابلقی ز ما دستر گو پکشی گری دبری او نسکی می په مثل تالا بونه
 په مستی کشی ئی چشمان لکه اخکروی پرې بریان دخوزو زرو نو کبا بونه
 ستا د خط دیوه حرف صفت تم نشو په دا باب می قلمی کړل کتا بونه
 همیشه وی دممسک قبض په بسط کبی
 په دریاب کبی «شیدا» کوره گرد ابونه

چه لری لکه آفتاب رخشان مخونه دشفق په شان می بل کا اور په خونه
 په هنرد گوهر آب له بحر ووری (۱) تش جولان کاپه میدان دسیل ورخونه
 آب ئی هسی بران تیغ په افراط و اخيست چه ردش ئی دآسیا په شان خرخونه
 دطالع اثر می بیا گل و خاریو کړ چه دستار ز ما دباغ شول گل میخونه
 ر آتش لمبه کا با د گویا بلند می چه حباب می شی پیداله گرم خونه
 دجبین تشری نه نخسته دخا می ده چه کباب و خوری دافزوه تیره سیخونه
 تر دگل قرار نه کابی یاره
 دپه ایه دود «شیدا» دتا اړخونه

بیدلان په خاطر ریش کافر یادونه بلبلان د چمن پیش کافر یادونه
 سینه هسی لکه نی لرم پردر ده چه نفس پکشی همیشه کافر یادونه
 چه خبر له درد نه دی انسان نه دی وایه چرته گاو و میش کافر یادونه
 په نعمت به د مظلوم زبان بسته کړی غسل خور کله په نیش کافر یادونه
 ددبمن نه خلایج خوبان په دوست جفا کتا
 «شیدا» تل ئی خیر اندېشی کافر یادونه

لوی راحت دی ستا دجور گزند و نه
 لحما زړه ئې کله را نیو ستاله ز لږو
 د آسمان گردن ئې خم کړ انسان څه کړی
 د صورت له دامه خلاص سېکرو حان وی
 دراستی په سپینه لار سنگ و خاړ نشته
 تعلق نه کما اثر په صافو زړو نو
 لکه نېش هېڅی ذنوش لری خو ندونه
 که هر څو ئې شانی تاو کړل مې وندونه
 په دا کښی لری هسی کمند و نه
 نه وی بند دزر کوسیلی په بند و نه
 په لېمه لکه حباب کوم پند و نه
 سره لیری دی شیشه و پیوند و نه

چه پیدا کاندی «شیدا» راستی د ژبی

څوک ترې اخلی لکه سرو سو گند و نه

په انځور ئې بلبل و کړل چغاړونه
 په رخسار ئې عرق وینم توری زلفی
 وچشما نونه ئې خم دواړه ابرو دی
 پس له شامه گوره رنگ دشعله رویو
 دهغه دسر کلاه کله پسر پوزی
 چه ئې و لکی نظر دتا په حسن
 چه روزی ئې استغنا په شان د آب شی
 په یوه قدم عصا حی تر تا دورا ندی
 کښېده ئې تازه گل ستمی خار و نه
 که د گل په شبنم میل کامار و نه (۱)
 سیا دان د غزا لانو کا بنیکا رونه
 په شپه گرم وی د شمع بیا زا رو نه
 چه ئې ترک لکه آسمان کړل دستار و نه
 د تالاب په شان به بند شی آبشار و نه
 بی مر همه ئې ر غېزی پر ها رو نه
 مستعدیه لېز اسباب کا دیر کار و نه (۲)

چه «شیدا» د طبع ښه بلبل گویا دی

راشه دین د خیالات په گلزار و نه

بیارنگین کړل گلر خانو میز و نه
 که جلوه کاپه چمن طاؤس پرو نه

(۱) دا بیت د (پ) په نسخه کی نشته .

(۲) دا بیت د (پ) په نسخه کی نشته .

نه دې يو گردش دچشم نهسل خرڅه چه پر تېز کړې دمترگانو خنجر و نه
 چه راغلی یې چو گان دتېغ پلاس کښی دې بازی ته دې په کاردی خوسرونه
 چه حاصله ئې لوی شى له قیامه اړخ نه لښکې په مز که لکه غرونه
 زمانه بیایې کاروان دگل خرمن ته همیشه پخپل بوستان کښی بیایې خرونه
 «شیدا» زرئې دگنجونو بر باد درومی

زرداران چه غنچه وار کا پوری ورونه ستاچشمان کاله جهان سره جنگونه
 چه همیش ئې به کمان کړل خد نگونه په هوا کښی دی مدام تازه گلشنه
 دبلبل په لځای پر واز کوی رنگونه نن جلوه په څه ادا دشمع گل کړه
 پروانه لکه بلبل کا آهنگونه په سکون می ئې پرهاردخاطر روغ شى
 غوڅوی می لکه لار په شلنگونه دصیادلله دامه خلاص لکه کبک نشوم
 که دیوار دخپل ایوان کړم گرنگونه چشمه کوره دآفتاب دمهتاب جام هم
 دفلک په سر دجو شپو کرنگونه «شیدا» کاردی ډېر مشکل دآزادیه

مقید گنه صحرا په فرسنگونه

په خلاف دخپل تاثیر سر مه سائی شوه چه دستر گو ئی لازياته گویائې شوه
 همیشه دزړه کلام اړوی بی صوته چه نصیب ئې لکه کلک شنوائې شوه
 آئینه ورتنه آفتاب نیسی دصبح بیا شپوه دگلستان خود آرائی شوه
 له آسمانه ئې کم نه دی بام دخونی دفتنې په کار ئې ختمه رسائی شوه
 تهیه ئې دزند ان بویه صیاده طایفه دبلبلانو سو دائی شوه
 زه دخپل فلاخن سنگ په ډېر هراس کړم چه پیاله می لکه چرخ مینائی شوه

استعداد ور کر فلک و کج نهها دو په ناخن چه د کره کبار کشائی شوه

ترانسان « شیدا » راضی په ازدها یم

چه د گنج په شان ئې (۱) خوښه تنهائې شوه

ستا د زلفو کر فتار ته سو د ابو په دیوانه په لوی خنجر مېتلا بویه

خیل جنون راپوری تنگ کر کورو کلی ویرانه راته د پهن صحرا بویه

د مرده خاطر علاج په هر چا نشی واحیا ته ئې نفس د عیسی بویه

چه بې تائې د گل مخ ته دی کتلی

د « شیدا » د وارو ستر گو سزا بویه

(۵)

که په سر با ندی دې نه وی آفتا بیه شکایت کوې دې پری کر یا بیه

دیوه ساعت رمی په تا دو زخ شی دن رې په طور وا خلی بی تا بیه

نور دې مرک لکه ماهی تر حیات ښه دی تحمل مېکره ز نها رد بی آ بیه

مزا حم زما دسر سنگ و خشت نشو د صحرانو ندی یم خوښ په خرابیه

دل تنگی می ده سر ور بر یشا نی هم یومی جام لکه غنچه بل کالا بیه

« شیدا » وران شی په تعجیل کښی جوړ کارونه

شی غلط صحیح تقریر لکه شستا بیه

دروازه ئې چه د گنج نه وی پرانتي تل ئې خبری په جهان لکه مارختی

دشانې په شان ئې ښاخ وی بې ثمره چه له کاره د پریشان و باسی گمتی

د مقیم په دود ئې نشو خاطر جمع چه کلونو په چمن کښی ملا وارڼی

په قصور دبصارت جهان تار يك شو

د آفتاب شغلي كه نه دی «شیدا» تنی

چه بي ماوهي په زلفو د خيال زمينځی دواړه زلفی شېه د تاپه سر کښی لخنځی

په نښت د شور بختانو ښادی غم شی پر یشانی کا سرور د جبین گنځی

رها ئی په چول مو هم لږه در ده ستاهجران کرز مازده د کوگل ښځی

د گرد باد غوندی به گډشم له سروره که می واچوی په سردها ورومنځی

استمداد مه کړه «شیدا» له ناقصانو

تقویت د ملا هر گز نشی له ملنځی

چه دجوش په شعله سینخ و کباب سوځی ما گرمی دهغه هسی شراب سوځی

کله تا په رضا بند د نقاب واکر ستادمخ په شعله خس و نقاب سوځی

داغ یم زه د زمانی له سر د جو شه که دصبح په نفس کښی آفتاب سوځی

ستا دمخ په شمع سوی چا حساب کړل وایه چرته پروانی په حساب سوځی

بهر اتله ئی هسی گرم خپل عنان کړ چه می خونه په آتش د سیلاب سوځی

برق ئی نه رسی دخوی وکار و بارته د حباب دانه خرمن د گرداب سوځی

برق دې هیخ دماغ شوزی په داباب نه کا

د «شیدا» خرمن په جوش د دزیاب سوځی

خه آرزو لرې په زړه د چاپه کوی ئی چه دې سر په قدم تل په شان د کوی ئی

بارینکی ئی په افرش طی کړه تیاره هم که هر خوالکه شانه په لار د موی ئی

نما می کوی و بازار شی رود دو نیو چه بودم د تیغ په دود برهنه روی ئی

په مجمل د مستور حسن کړ فتاره له معنی سره په شان د گفتگوي ځي
ته پخپله دخپل یار زیبا بور جلبي او اړه خا طره ولی په هر سوی ځي
په دیده لکه حباب ځي بي سراغه
ته به خمر نکد «شیدا» په جستجوی ځي

چه گذر (۱) می چمن باندی بي تادی گل ټي کله لکه شمع د لکشا دی
تور لیمه به ټي او به لکه قلم شی چه سین په هغه کوبلی (۲) دلربادی
په رخسار ټي شاهاران گوره دز لغو هیڅ پروانه کاله چا که سپین صبادی
نرم زړه دي پدما سخت لکه گوهر کړ ستاله جوړه می زړه چاود صدف آسادی
د ر نکین شعر مضرع کړه چا موزونه که گلگون لباس ددي سروبالادی
خپل گنبد لکه حباب لره بی دره آمیزش له دي عالم سره بلا دی
غنچه وار ټي گریوان ونیسه چه ناست وی لکه گل په آشنای کبی بی وفادی
د شبنم خا طر په وصل د گل سور شو د هجران په اور ټي سوی تور بورادی
درست صورت به غشودنک غنچه وار خوب کړم ستاد تیر زخم زما راحت افزادی
ساده او چه به وفا غواړی دینکلو د تصور غم له چا سره اشنا دی
لکه بید هسی مجنون شوی دیده

«شیدا» کله مخ لیدلی دلیلا دی

هر یو زخم په نسبت زما رسادی درست صورت می نازک دل لکه مینادی
محر و م هسی شو عالم له بینای ټي چه نر گس ولار په فکر د طوطیادی
له سختی به کله خلاص به روغ صورت شی هر فرهاد د بی ستون سنگ خارادی
په افراط ټي د تا ختن زړو زبر کړ د تاختمه جهان لقب ارض و سمادی

چه په برق ئې د خندا خرمن سوخته شی د گلنام ایښی په داغ مگر دانا دی
زما نه مگر عطا په محل نه کا چه کهن فلک داهسی بی عا دی

که دانه ئې په خرمن دمزروع نشته (۱)

د عنقا په طمع د ام ایښی «شیدا» دی

اوس زما د دیروا وښکو کم حساب دی

په آستین کښی می دریاب لکه گرداب دی

په چشمه به دخپل آب صاف و شسته شی

که ر نکین ئې تیغ بمثل د آفتاب دی

د سایې په شان ئې نمر کا خولی و چی

چه تارک لکه شبنم د دې اسباب دی

چه مژگانو ئې کرل ساز مگس را نو نه

په چشمه نو ئې اثر د شکر خوا ب دی

د دوران ز نور دی هسی عالم سوی

چه په ښاخ کښی پر غسل سیخ د کباب دی

چه په داور نهادوی چا کچ کړی

لکه موج هغه تل په آب و تاب دی

چه روشن ئې په انوار تمام جهان شو

لا ئې پروت لکه آفتاب په منځ نقاب دی

و د یعت له امله خه د تنگد ستانو

چه ساحل سره پهلوی وی دریاب دی

هم کمیس وی کشاده په «شیدا» باندی

له غمور نو درست او به لکه حباب دی

که دیار به صورت یارشی شه عجب دی و مثال ته ئی نظر بگره روزو شب دی
 هیخ منت لکه غنچه دساقی نکرم به مینا کی می شراب د خپل غنبدی
 ستر که نسوخی د خس له نا مردانو که همه لکه ایری آتش نسب دی
 ستاد مخ به جستجو چراغ به کفوری آئینی چه نن را فلی د حلب دی
 به صحت دا بدن مری به شان دشمع چه زنده د محبت به گرم تب دی
 شک ئی نشته (۱) دمردن چه ئی نفس شته د آتش شعلی (۲) به باد کبکی جان به لب دی

نقا بیچ گو ره «شیدا» د بلند ی

به سینه چه لاری جوړی دمدر ب دی

به گردش ستاد چشمانو جهان دوب دی که و کړی به گرداب د طوفان دوب دی
 چه خجل نکړل د تل لب و دندا نو لعل و دریه دا آب ولی داشان دوب دی
 هم طالغ دهغه تیغ د جوهر زه یم چه ئی تل به خونین او ښکومر گان دوب دی
 تر عرق د خجالت ئی بهتر شماری ښه مردان که په لوی موج د عمان دوب دی
 شه حاصل کړه له مانې ساده لوحانو که قلم ئی تل درنگ په ایوان دوب دی
 به زورق د تختی و خبری ساحل ته چه مدام د تخت په غم کښی شاهان دوب دی

«شیدا» نکا نا خیدا د نجات سعی

چه داوښکو په دریاب کښی چشمان دوب دی

خپل مردن د تامه جوړ و نه راحت دی د سوزن زخم دلوی پرهار صحت دی
 خوابیده بخت می قیام په خواب و نه لید لکه ظل افتاد کی زما قسمت دی

دمزار لوح می وینې پر سش نکرې چه دې سوردار ننگ قلم په څه بابت دی
 خپل گوهر می لکه ماه په سبا کم کړې تیره بخت می سارق دشپې ظلمت دی
 د صدا غوندې آزا دیم له خنجره (۱)
 کله قید د تعلق زما عادت دی

بیا راغلی په چمن هغه گستاخ دی و نعطیم ته ئې ولاړ د گلو بیاخ دی
 مهیا په شنه آسمان برق و سیلاب شو چه ویران می لکه شمع بلند کاخ دی
 هر نفس یکنی بلبل د فریاد ریز کا د نفس په شان می زړه سوراخ سپراخ دی
 ترې واته لکه شرر په سر لیمه کړی که وطن دې په مثال د سنگ ولاخ دی
 په دا حال د کریم فیض «شیدا» گوره
 لاس ئې تنگ لکه می ساز زه ئې پراخ دی

دا ددې غنچه دهان دلبو خوند دی گل شکر که نیشکر که شکر خنددی
 باد را وری جهان سو زه شعله وینم که عنان ئې گرم شوی دسمند دی
 نه ئې خهیه خا کستر دامن افشان ځی ستاد منخ بلا گردان سوخته سپنددی
 زیات وی زور د کمزوری له ډبره زوره دا شعار بحر په فرد د کاغذ بنددی
 په مثال لکه سا حل دی د لوی بحر افتاده تر سر کشا نو سر بلند دی
 د حباب په طور څه سر آماسی کړی د بنیان ضعف دده گوره لوی پند دی
 خار بده د غلغلی شنا و ر نغری تملق دد بېمنا نو لوی گز ند دی
 په آفتاب باندی سایه گوره غا لبه د زوال وکړه به کاچه خردمنددی

بې سو ختنه ئې مردن دی لکه شمع
 د «شیدا» طور یو څه مشکل پسند دی

نوی خطادی بنکاره شوی په رخسار دی

قلمی دخوش نویس په خط گلزار دی

د آسمان پشان به څه فتنه بر پا کا

چه لباس ئې نن تمام ستاره دار دی (۱)

په گردش کښې ئې دسترگو ابرو وینم

که شمیرایښې په خرڅ زماڅو نڅواری

د ما نې په وخت نازک لکه شیشه وی

په ستم کښې ئې زړه کانی د کساردی

په فراش لکه شعله د شمع نه مری

د رشتینې مین مرگ په سر د دار دی

هیڅ علاج ئې لکه ما ته مینا نشی

د «شیدا» په زړه یوڅه دغم پرهاری

تمامی حلقه حلقه پیچیده ماری دی که په غاړه ئې آفت د چندن مازدی

له یاقو ته ئې شعله په هر دم خېژی که گوهر شېچر اغ تمام انوار دی

نن صفت گوره د گل شکر نری شو ستا تر لمبو پوری څه رنگ شرمسار دی

پوشیده چشمان کره وادنازله خوابه شگفته بویه نر گس منځ د بهار دی

دمجنون د آه لوخړی دی چه خېژی که بل شوی د صحرا په دامن نار دی

پرې دیده کړی دغزال یقین د سیوری جوړ په داخرا به کوم بام و دیواری

چه کا کل ئې آشفته د سحر باد کړ

د «شیدا» په شب بخیر کښې تکرار دی

که دسیل په موج معبر د جهان پر دی
 لاهر بیت ئې د دیوان په سامان پر دی
 په مزار می د گیاه سبا خو نه نی شول
 لامی زړه په جوش دآه و فغان پر دی
 که خسته ئې د هر لور په نمک سوی
 لابه خوان کښې دآسمان نمکدان پر دی
 و ری زه لکه مخمل دغفلت خواب یم
 که په شور کوی و بازار د کا شان پر دی
 په احوال ئې شه خبر عز یز د مصره
 په ناله د بیگنا هو ز ندان پر دی
 خو یو گل می د لښین لکه غنچه شو
 که د گلو په انواع گلستان پر دی
 نه هغه به لکه گل د هر چا خونې یې
 شو دې خوان په کلیجه او په نان پر دی
 که ادا دلیلی نشته « شیدا » ولی
 په شورش دلوی جنون بیابان پر دی
 نمایان را ته یو منخ شام و سحر دی
 هیڅ خبر نه یم چه شمس یا قمر دی
 هیڅ برش ئې عریان تیغ له لاسه نه کا
 چه په طور د هلال سایه پرور دی

چه خا لى نه يې يو د م له قر بانيه
 هر زمان د تاپه کور باندې اختر دى
 په اثر ئې نشول پوه د سنگ رگو نه
 ورغلى چه د غره پيه لاس نشتر دى
 چه بيا نه موند هيڅ شاني له باريکيه
 عجب مويه د ادران د دې کمر دى
 دپتنگ په شان دهسې بيا د شیکار يم
 چه دانه مې د گلدام سو زان شر دى
 سر مې کوز دى د آسمان بلند همت ته
 چه نيو لى ئې هر چا ته خپل ساغر دى
 راغى جننگ د محاسب په ميخوارانو
 نن ئې بيا شب مهتاب تيغ د سپر دى
 د آفتاب چشمه ئې منخ شعاعى خط ئې
 راشه گور د نيو شته پيه آب زر دى
 باريکى ئې ده تر موى دلارى زياته
 چه «شيدا» د گلر خسار په طلب سر دى
 قیـل وقال دچاد حسن کور ا کوردى
 دبازار غوندى درست بشهر شور ماشور دى
 دمجنون دآه لو خړى دى چه خيثرى
 که بل شوى د صحرا په دامـن اور دى

محبت وژلی یا دشی پس له مر گه

نه چه مـې په توده تبه له اور دی

معطل په مر غزار مـې نازکې

دهلال په لاس ور کړی آسمان لور دی

عجب برق یم دسحاب په طور سوی

چه په آب کښې می صورت لکه دسکور دی

پری محال د خوب لیده وی که او نه وی

چه دپښې پشان دزړه په سترگو کور دی

از الهی لکه داغ په وینخل نشی

چه می پوری په لمن د مینی تور دی

«شیدا» څه کړې د دې وقت رشته داری

د سوزن زخم په زړه د هرا نځور دی

په احسان دابر کله رنگ آمېز دی

په شعله کښې می بهار کله گلرېز دی

نه ننھا زما د زړه سینا شوه هاته

یو حلب د تاسه دلاسه رېز مرېز دی

دا تېشه په لاس څوک آخلی بې فرهاده

کو هکنی کله مقدور د خوار پروېز دی

جست وجوی می لکه غم په غمځای کړه

چه ترې کړی د سرور عالم گرېز دی

عطاری کا ندی سبا په داچمن کښی
 په غر بال د گل عجب غا لیمه بېز دی
 په امداد د سپکو هېڅ اعتماد نشته
 تل دبا دله دسته گرد په افت و خېز دی
 د طلا تر صیغ د تیغ په جوهر نشی
 خپل هنر بی قدر . (۱) کړی خاطر تېز دی
 احتیاط کوو «شیدا» له سرده آه-ه
 سر د نفس د صبح څه شعله انگېز دی
 په سپین مخ چه توری زلفی جانان پر بېز دی
 تما شي وته په ور لخی ما را ن پر بېز دی
 په خاطر می لکه گرد جا نفشا نی ده
 که می باد دهغه شوخ په دا مان پر بېز دی
 که ایمن لکه سا حل پیاڅي له بحر د
 استغنا به دي یو نوم پجها ن پر بېز دی
 دا سباب په گلدام کله آزاد نیلی
 سرو بر گ لکه بهار په بستان پر بېز دی
 لکه غشی هسی سر په میدان مه زده
 چه فی الحال په کشا کش کښی میدان پر بېز دی
 زه «شیدا» ئې گویا شاه دهفت کشور کړم
 که یو دم می پخپل طور آسمان پر بېز دی

چه سوخته ئی کور دنام و دناموس دی همسا یه دیر وانه خک فانوس دی
 همسری ئی یه کوم سوز کوی بلبله چه له داغه ئی شغله خبثی طاوس دی
 یه حاصل نشته قدرت د بی نصیبو تشنگی سوی له آب سره آب نوس دی
 یه معنی د معنی پوه نشوم باور کره ما کتلی درست صراح تمام قاموس دی
 دحلب په شان می زره ووت له لاسه آواره په هندو سند په روم وروس دی
 زمانې که ئی گردن په نیول خم کر د آسمان کېود په دودرومی شمس دی
 کوم صنم خنی خاطر په داشان یوور رگ سنگد کوه ز نارصدانا قوس دی
 د آسمان زاله پرسرو په سپینو کنبلی آرایش لایه شان دنو عروس دی

نه قیام نه ئی رکوع نه ئی سجود شته

د «شیدا» نمازیه د معنی مع || ووس دی

ستاپه مهر کنبی آفت دخان را پېښ دی داخند اراته پمشل دتور برېښ دی
 چه پر واز دزره په زور کر مه لغشی په وزرومی دام نبتی لکه سرېښ دی
 دسو سن په شان دی پوه په ژبه نشه

ستاد آب په تجرد کنبی «شیدا» ریښی دی

ستاپه هجر کنبی سرور زما دروغ دی که په کور کنبی می دیوار د قهقهه روغ دی
 و آفتاب وته کتی له شرمه نشی چه صا حب لکه دیده د کم فروغ دی
 بلندان د زمانې واره په دوک دی په سینه کنبی ئی سنان پشان د طوغ دی
 گنج مونده په هوښیاری نشی نادانه د بهار میخن موندلی کله روغ دی

یه مسکه ئی «شیدا» مشه لقمه تره

چه جبین ئی مدام ترش پشان ددوغ دی

زړه مې دك دهغه نمرپه جوشان تفادی چه سحر غوندى مې تل په دهان كېدى
 څه بنا په دا رباط مور و ملخ كېدا چه سلېمان دتلو په فكر هم آصفدى
 هره ونه سر كښ آمدى په داد بنته غوړ څولې مې نظر په هر طرف دى
 د مجنون قدرپه ملك د صحرا كور و تعظيم ته ئې ولاړ دو نو صف دى
 تا د تيغ موج عريان كړ تنده سيله ما خپل سر لكه حباب ايشې په كف دى
 د غمجن سينه و هلا زړاپه كو كې ستا په بزم كې سنجگدله ناي ودف دى

د افغان له شعرا په «شيدا» باندې

دادب په مقتضى دخان شرف دى (۱)

مگرڼ په دا كتاب كښې ستاسبق دى چه رنګين ئې لكه گل هر يو ورق دى
 چه مصدر زما د زړه هر يو نګين شو (۲) څو يو ازى د تا نام ځنې مشتق دى
 چه لنگر ئې هيڅ سبب د تسكين نه شو لكه موج د تبا هو زما زورق دى
 ستا د تيغ آفتاب هنوز نه دى ختلى كه گردن مې خون آلود لكه شفق دى
 په زاوړه دخپل ديدن تغافل مكره كل حيات مې لكه برق خويو رنمق دى

«شيدا» گڼې د آتش په رنگ او به دى

كه ښكاره ئې په رخسار باندې عرق دى

په مثال هغه رخسار دا ښخړ گل دى چه واله ئې دا زما نادان بلبل دى
 خط ولب دهغه شوخ كېله جلوه كېدا سيمه مست ساغر په لاس درنګين مل دى
 چه نظر ئې په كينه دآينده وى نه پر هيڅم توكل كه ناكل دى

(۱) دخان غځه مطلب «خوشحال خان» دى. (۲) د زړه لكه نګين (ب)

بادئي هم په جوار نه دي گستاخ شوي آشفته والي په شان خپلي کا کي
 په دقت کښي ئې کړم غور سخندا نه
 د «شيدا» کلام محل دئا مل دي

نپيدن لکه بسمل ز ما دل دي قطرات مي دسرسک خون بنملي دي
 آئينه شوه سرا پا د خيرت شتر گي تا چه فتح و ر نه نيولي هقابل دي
 زه ازرو لکه نمر گل په دا چمن کښي خوشها و گرم روي و ته مائل دي
 د فلک شمع آر زو د گلگير نه کا ختمه محتاج وروشن کر تر وشن دل دي
 غم به خه لره دخس و خاشاک کا ندي د گوهر له آبه ليري خود ساحل دي
 «شيدا» لور ور کړي په لاس آسمان مهتاب ته

ناز دي هيڅ په کمال نه کاچه کا مل دي

نن دي خښلي بياد پچا دو ښو جام دي مستانه دي په دابزم کښي خرام دي
 په مدد ئې دفتر اکه هستي درو مه گرم کړي برق عنان ذرام بانجام دي
 د عقيق په صفحه نه دي چه به وړک شي (۱) په نگين د بيستون ذفر هاد نام دي
 پيچيده دي پر رنگين عذار کا کل کړي که دي ايښي عندليب و ته گل دام دي
 دواړه زلفي دي له خط سرم آفت شوي سیه ماريه نظر نه راخي نما ښام دي
 چه خالي نه شو يودم له گرديدنه

د «شيدا» په زعم وړک د چرخ آرام دي

هر قاصد چه روان شوی په تور تم دي پر يو تلي هغه دم لکه شبنم دي
 دليلي پهر گ کښي شترقيس مجروح شو که ئي نه وي داصفت کله معدم دي

په معنی کښې ئې لېده کښلی صورت شی
 چه جرعه ئې په ساغر نهته دمیو
 نوی خط ئې شو نزدی دلب شه رته
 ر غېده ئې لکه برق معاً فوراً دی
 لکه نه چه سوزان داغ دشی په داغ شی
 چه سایه کاندی مدام په سرد ستر یو

«شیدا» شام دغریبی عجب عالم دی

عجب زیب دخط و لب گوره بهم دی
 پری زهیر لکه پخپلو بنو نه یم
 چری نه چه ئې دا جام پریوزی له لاسه
 چه هر دم آخلی تیغ زما گردن ته
 په داسرو ستر کوئی اور په بلبل بل کر
 و پرهار نه می نمک راوړه نه دانه
 نن له تاسره کماز یب زما بهاره

«شیدا» مه غواړه وفا له سیه چشمو

د آهو غونډی ئې تل نظریه رم دی

شنه کو تره په هوا کښې بازی کاندی
 چه په اور کښې دانه سبزه شی دسپاندی
 دقهقهه په خندا شین شی چه و خاندی
 در نگیڼو اوښو لاری وی چلاندی
 اعتماد مکره هرگز په آسمان باندی
 دور ان سرد جوشی هسی تقاضا کما
 لادی سترگی لکه زرک په ژراسرې دی
 کله بند په ډیر خونړین د عشق جاده شوه

په سو رت داو بښو درغلی بی صبره قافلې دخو زو زرو نو خل بلا ندي
 چه ئې زلفو دم په دم کره غلا د زرو نو په رخسار ئې مشاطې کړې او بزا ندي
 دائې واغو ستي له شر مه لندي ختي ستا دقد په دود نه دی سرو تاندي

خه حائل راوړم "شیدا" د چرخ جفانه

سوخی ما لکه زره تر بام دلا ندي

چه کله گون ئې جست و خیز دجو لان کاندی
 لکه رنگ هسی گر دش په میدان کاندی
 زه لال نه ئې خو کک نیغ د صیاد وائی
 په تر کس ئې دهو سیو کمان کاندی
 دقیقه د یو ار ئې خپل کوو کو هساروی
 زر که کله دا خندا په ایوان کاندی (۱)
 زبونی ئې د گردش اثر جو شی کا
 چه خندا په سحر سبز آسمان کاندی
 نمکدان دهغه شونخ له ډبره شوره

خسته زرو نه بی آ تشه بریان کما ندي (۲)

په سوزن د خار علاج په انبو ر نشی
 دخوردانو کسار بچولی کلان کما ندي
 که په در ئې صف ولاړی "شیدا" خه شی
 سترگی وایه چه نگاه په میز گان کما ندي

که ئی سرخی لکه شمع بکزبان دی خلاف نه کادخپل قول چه مر دان دی
هر کیسه ئی به مثال دخالی لاسی چه په شان دفلاخن کاسه گردان دی
په خنده دی هر نمر پخپل شاخسار کبی چه موقوف دنمک چش په امتحان دی
هیخ خبر په تما شیا دجهان نشول چه اسیر لکه تصویر دخپل ایوان دی
لکه کلک دنو مشقانو صفا کم کیا چه په حرف باندی ئی حرفوی پر گویان دی
چه اختر لکه آسمان لری له کورده وهلال ته شنه محتاج هغه کسان دی
«شیدا» واستوه رنگین اشعار له هنده

ستاله رای سره آشناد «سرای» یاران دی

دادشوخ مشکینی زلفی یارسن دی چه غزال پری قید شوی دختن دی
لکه شمع له گرمی خولې خولې شو چه راوری هر پتنگ دبر باد زن دی
ماساده دزړه مینا وه ور سپارایې که د وضع په تیشه خارا شکن دی
چه تر خپله سره نیر وی لکه شمع خپل مشهد ورته عالم دا نجم دی
مردبه خهغو اری ددی ایام له بطنه دا صد ف په مر غلره آ بستن دی
هیخ سراغ ئی نشی موند له برهنه زما زړه په یوه هسی بت مین دی

لکه صبح په بیاض رنگین اشعار کبی

د «شیدا» دطبع نمر عجب روشن دی (۱)

هر یو کال په نسبت سوی دگر دون دی

چه سوخته ئی پخپل قرص همیش بیلتون دی (۲)

فریفته ئی په علود جا یگواه مه شه

دجهان فرو ما په په همت دون دی

(۱) دلته د کبی لغت له کښل (نوشتن) څخه دی. (۲) همیش بیتون دی (پ)

د زړه حال می لکه شمع ظاهراً نه شو
پهچیده مکتوب می سوی په مضمون دی

التفات می احوال په احوال د خارا بویه
دمپنا غو نندی می زیست په جگر خون دی

عاقبت به د مرا د په خندا بنیاد شم
د لاندې لکه غنچه زما شگون دی

د بستر له غمه خلاص یم بیا لین څه کړم
چه تر سر می لاندی کړی خپل زنگون دی

د سحر غو نندی ئی شیر پکلام کښی خون شو

په «شیدا» د فلک کار عجب وازون دی

د آفتاب په شفق سور گردان گردون دی
که تر تا لاندی دتا تازان کله گون دی

چه بنیسه ئی دز ندان په حلب نشته
چازده کړی دهني پری افسون دی

په نښتر لکي سور اور له خپله تمه
ستایه زعم کښی سرسبز بیدمجنون دی

همیشه کوه طلب که پر ما به یې
د کښتی کچکول په لاس روان جیجون دی

لوی به کله دد و غوازی له خورده
تالید لسی خو د قیام دبستون دی

مکدر به په صحبت اهل صفا شی
آئینه په لاس ولاړ کوره زنگون دی

دا سباب په تهیه ئی مضطر نه وی
په نظر د دور بینا نو نن پرون دی

«شیدا» څه کوی بهار یائی سیلو نه

بناسته تر زیبا کلوچگر خون دی

ظاهر مهر فلک وار باطن دي کین دی
لاندی کړی دي جهان په څه آئین دی

دخپل گڼل په خرمن برق لکه گلرېزم ناامید می له حاصله خو شه چین دی
 په څه خم دی لکه برق دې رنگین کړی تاچه سوی په دامن روی زمین دی
 د خا طرو پریشا نی له هر چا نه ځی دهر غالم لکه صخره گوشه نشین دی
 تل د شمع بصحبت کښی کافور سوځی هر سپی متأثر له خپل قرین دی
 راښکاره ئی پر یوانه په دم در حال دی چه په ستر ئی لکه هر تاج زرین دی
 په خشکۍ دخپلو اوشیو قادر نه شوم درست لباس می د فافوس په شان آستین دی

د تحقیق سترگی بیا کړه «شیدا» گوره

لوی دفتر د ریزه می تورو سپین دی

وری داغ ستاد رخسار حسرت آئین دی چه در ست خاک ئی به مثال د گل زمین
 په گمان د حنا مه ور څه محفل ته به شعله ئی لکه شمع لاس رنگین دی
 دلدا زی لکه غنچه دهر شبنم کړم تل د بل په اوشیو تر زما آستین دی
 فرهاد مړ دیار په غم کښی دانی ووی په عاشق تر باره کله ځان شیرین دی
 د همت په منځ کښی کم کتارونه لوی شی بیا ده دوی بساط آخر فرزین دی
 څه یقین به اشتهار کړ ئی به تحقیقه د سواره مېښی کوم آس لجانې زین دی
 د آسمان په شان جهان سوځی په مهر یو شیده په دا پرده د غدار کین دی
 په هر ځای لگی نظر د دور اندیشو په دیده ئی هر مژگان گو بادور بین دی
 زربانی لکه حباب دخپل گنبد شه یو نفس دی په سینه کښی واپسین دی

په کلام د «شیدا» یوه شو کړدن کله؟

که هر حرف ئی په زړه پروت لکه رنگین دی

بنه ئی خیر کره دا هغه تیا بنده ماه دی
 چه په سال کښی ئی دیدن گاه و بیگاه دی
 چه خپل جسم استخوان لکه گوهر کا
 طلبکار دینا گوشت هغه چا نیکاه دی
 نازه گوی ئی دزنخ له سپه نه خسی
 مهیا ئی په جوار کښی دلجو ی چاه دی
 دگر مې بیان ئی شه کوم و چاته
 لکه شمع تن سوخته پخپل نگاه دی
 په قلم داسباب زیست لکه حباب کرم
 یو لباس می پییرهن هم می کلاه دی
 دحباب غو نهی ئی زیست لکه مردن شتی
 چه ورك شوی ئی تمیز دسا ده آه دی
 «شیدا» دام دنو بهار په لاله وینم
 که ښکاره ئی په رخسار خط سیاه دی

انجمن می لکه شمع داغ دزړه دی تنهایی می د صورت فراغ دزړه دی
 پروانه ئی عند لیب دتازه گل شو په شعله می رنگین کړی باغ دزړه دی
 په جنون ئی کوم بهار دی باعث شوی آشفته می لکه گل دماغ دزړه دی
 همیشه به ئی ستا خیال په رنجا کورم تر هغه چه می روشن چراغ دزړه دی
 قرا ری نشته هېڅ له ډېره جو شه چه لبرېز ئی شمع وار ایاغ دزړه دی

«شیدا» نه وینم غزال دهغو ستر گو
 غوښتی مایه دا طلب کښی راغ دزړه دی

صاف خاطر پخپل صورت پوری بند نه دی
ستر کی سپینی دمیدان په انتظار شوي
ای په شان دقنا دیل خیره چشما نو
دلاله تخم کچا داغو نه چر نه ؟
خپل صورت کره گل خشت قصر ئې کوره
صاف دلان مومی لذت دتلخ کامی
گردن خم په تواضع کره رفعت جویه !
سرو مال په ادا ور کره بې تکراره
دردمندان د درد لذت پدیزرو غوازی
په بنینه کښی چالمی دلی پیو ند نه دی
تالا زین ایښی په پشت د سمند نه دی
په دابل خراغ موکور درخړ گندنه دی
سمندر د دې آتش دی سپند نه دی
رسېدلی ورته څوک په کمند نه دی
تا لیدلی د مینا زهر خند نه دی
په دا وضع آسمان وینې بلند نه دی
داسودا بازار د چون و دچند نه دی
چه دواړې زدی و درد ته دردمندنه دی
« شیدا » ډبر په را تله تنگ بی وفا مشه

دغنجې خاطر له گاه خر سند نه دی

تیز کاته ددې ننگاری بې څه نه دی
قرینه ده د شهید په حال ظاهره
په سیزانو کښی دهند عجب طوطی یې
بیا به راښی څه آیت په کر یوانو نو
مگر کاندې پاسپا نی دمپرو یانو
دعالم سینې فلک اری بې څه نه دی
سره لمان ددې خونخواری بې څه نه دی
ستا خبری شیرین کاری بې څه نه دی
تله دی نن سبا رفتار ی بې څه نه دی
دفلک سترگی پیدا ری بې څه نه دی
« شیدا » بیا کیلرنگ راغلی دی وباغ ته

دبلبل سوزنده ناری بې څه نه دی

دجنظ زری په ماخو زی منی دی
دپاسبان په نعرو هیڅ احتیاط نه کا
چه چیچلی می داو سپنو چنی دی
قیا فلی ددې رباط مگر کښی دی

ساده دل دمال تضئیع لکه بیضه کا سیم وزرئی صرف په پخی په پنی دی

چهله پایه ئی نمو لکه گل خار کا

«شیدا» په دالار خه په کار پنی دی

دریده می گریبان سترگی خونباری په ماو کری خپل آفتاب د سحر چاری
 د صورت وینسی می وچی لکه برق شوې خونخواری به اوس د چا کوې خونخواری
 لائی ژبې په هر دم له تندې وزې که هر خودی ستا د ملا توری ابداری
 بلبلان د پتنه کا نو په شان سوخی ستار خسار لکه گل ریز شعله بهاری
 دواړه سترگی ئی ملالی خه رنگ نه وی چه همیشه لکه نرگس اوسی بیماری
 پرې می سترگی منوری لکه نمر شوې (۱) خط دې واړه شعاعی و خوش نگاری
 په بل مخ به سترگی واغنچه وار نکړم مگر ته را شی په باغ سبا رفقاری
 رغېده می دیر هار نیست و نابود کا غنچه می دی بهبود په شان دلاری

«شیدا» تیغ د گل په خه باندی رنگین شو

که بلبللی د بهار نه دی فگار ی

ما په شان د هزاره کړ کړ پوان خیری شو تمام د تاپه غم کښی لېری لیری
 ددانی په عوض گل لری په دام کښی په رخسار ئی توری زلفی بلبل گیری
 که یې ووی زما نی یو خو درهمه ته یوسف خه رنگ په کمه بها پیری
 په راتله ئی پریشان شی جمع زړونه قافلی د غنچی زار په زړه زهیری
 په مزار به دې تیاروی پس له مر که په انوار چه لکه شمع مستعیری

چه خندا دي (۱) د فرهاد په غم پرې نشوه او سه تل د بېستون زر کي اسيری
 د فلک دبیر به شه شيعا عی خط کړی په تا کار دلو يو نشی که صغیري
 غواصی غوازی « شیدا » داشعار بحر

مر غلری يې لیدی شی بی نظیري
 په دا وضع کړی صدف له خانه اری سرگوشي ورسره کلا ندي مرغوی
 لب يې جام دميو ندي سکر تالی دی نوی خط يې دد کن نوری لښکری
 گویا يې به د غنچه کاندې څوک یاده هری خولې کله زده کړی دی خبری
 بېتابی يې په ماتم کښی د فرهاد وی چه راوړل پزی د غره نوری کمری
 ورځی شپي د جهان مه کنه بې کاره دبازی په ف و راغلی باز یگری
 استعمال يې په تدبیر دمجنون بویه د زنجیر په حلقه نه ر غېزی زغری
 نفع نه کا انزو چه انسان نه وی که مدام لکه حیوان په صحرا خری
 د آفتاب شعله د ماه په خر من لگی ځنی نه کلا اقتباس دد یران سری

« شیدا » و خوره دنیا سخن چینا نو

د طوطی غذا وی تل خو زی شکر ی

بی اجله هیڅ زنده په ضرر نه مری د فلک شمع په باد د سحر نه مری
 مو افق د مخالف لکه آفتاب یم چه شعله می د چشمی په اثر نه مری
 په تندي کوه علاج د سر کشا نو دانش لښه په آب د گهر نه مری
 تناول د سم عادت کړه مردهاله يې میگس هم په لوزینه د شکر نه مری
 که ونه کا سر کشی زما آهونه په اسمان کښی به چراغ دا ختر نه مری

ز ند گمی يې ری « شیدا » تر مرک بد تره

خسروان چه په خپل تخت و افسر نه مری

چه مدام له مستی پروتوی نکړې هیش اندېښنې نوری
 شو سا حیل د محیط بحر یعنی فیه او به شوری
 مشت پر د عنډ لیب ئې د گلرېز خس و خاشاک کړ
 تل د عشق په نوبهار کښې تر پټنګ پوری کور کوری
 کناره لکه شفق حی سره لمن هسکه نیو لې

په آسمان کړه خپله خونه بیا اخته د خون په توری
 په سیلاب کښې مې کور ځکه د حباب په شان معمور دی

چه بناتې هر گز نشوه دل بسته په مسکن پوری
 خپل قسمت ځنی و کړې په هزار ستان حاصل کړ
 د حباب پیالې که بحر تل په لاس کښې وړی نسکوری

که کریم راباندې راشی لکه نمر په زرر پزی کښې
 زه په دا افتاده گۍ کښې ترې گرېز کوم د سیوری

له سایې سره ئې نه وی «شیدا» سم د شهناز اصل

چه قانع لکه همای شي ددې خوان په لقمه سپوری (۱)

اخسته خاطر دې نوی له ما وړی
 بیابه سر ستا و د بدن و ته بالا کړم
 چه په رقص لکه خاک د گرد باد لیدشی
 مگر تا ز ما په خاک دی گذر کړی
 که مرور دې په قبور وشی ناگاه
 د تصو پر په شان به ودری هر مری
 ولی ونیو ستمګا ر په ر هګنډر کښې
 دا ز ما خا طر ئې نه و پور وړی

نشی تلی لکه صورت ستا له دیوارم

د تاهمینی کړې پینده (شیدا) سترې (۲)

بادئي زلفي په رخسار خوري وړې کړي
 که غنچې ئې د گلزار خوري وړې کړې
 ترغبار دې د جولان قربان ، قربان شم
 که مې خاوري په مزار خوري وړې کړې
 زر که نه اړي گيسو دفرها د غم کا
 شني بني ئې په کوهسار خوري وړې کړې
 په سپين منځ ئې توري زلفي تار په نار کړې ۲
 دعا لم خوني ئې وړاني وار په وار کړې
 شوک دې روغ نه دی پریشي په داهلک کشي
 دغمزه توره په لاس په چا گذار کړې ؟
 چه آفتاب دې دجمال شو بي نقا به
 بيا به گرم په عا لم د عشق بازار کړې
 مسخر دی ولايت کر : خو بيو
 غلامان به قول خو بان دهندوبار کړې
 هيڅ به کم زما جنون نشي حکيمه
 خپل گلداغ بهر اته عين نو بهار کړې
 چه دزړه په هدف تل لکه سم لگي
 د کبزو او بشکو له تېره به خو زار کړې
 خپل نا کام به د پوانه « شيدا » در بيا ئې
 که دا من په کانو دک لکه کهسار کړې

شه عجب دی که په گل پوری خنده کړې

د چمن آزا ده سروی هم بنده کړې

په سرو وینو کښی تپان هره فـا خته شی

چه په شان د سرو ساز گزولینده کړې (۱)

نـاز پدې د مرا تـب پـه بلند یـو

د غبار په دو دځي شه پرا گنده کړې

غم به نه کا بهی سا مان دو یرا نیه

که آسمان په منځ دمر کی افـگنده کړې

په عدم دا سباب را ست عالم کجروشی

کار د گزه کوی چه غشی پیری گنده کړې (۲)

دهد ف غو ندی تد بیر دمر هم ~~فکر~~ م

که سیننه مې په زخمو نو آ گنده کړې

له طوطی سره چا کړی تر یخ کلام دی

چه «شیدا» سره خبری ناخونده کړې

چه گردش دسر مه سا چشمان پیدا کړی

د فتنې سره (۳) بلا آسمان پیدا کړی

په آستان مې لا چاسر کښېښو (۴) راستانو

چه کجی دخپل نهاد کمان پیدا کړی

(۱) ته چه گز په شان د سرو په لنده کړې (پ)

(۲) چال د گزه کوی چه غشی پرا گنده کړې (پ)

(۳) د فتنې لره (پ)

(۴) کښېښ (اس)

د آغوش په دام بند خه رنگ شي غذاله !
په جنبش دیر گاه کمان پیدا کړی

تل تر تله به ئې روغ لېو نی نیسی
که په طور د سحرا دامان پیدا کړی

له خزان به کړی بیم په هغه قدر
خو چه دېر لکه بهار سا مان پیدا کړی

زما نه به درته خو ان دالوان کېز دی
ته که وضع د فضول مهمان پیدا کړی

د نر گس په شان گر ان درنځ تشخیص دی

«د شیدا» د درد به خه در مان پیدا کړی

نشته بوی ستا د قميص به در ست جهان کښی

خه امکان لری په مصرو په گنغان کښی

خو ك به ستا د جمال سیال غواری په مخه

دار ننگ شمس و قمر نشته په آسمان کښی

که نصیب د صبا ستا لری زان عنبر شی

نور به کښی نېز دی قدم په گیلستان کښی

چه په شان کښی ئی نازل نفسی کلام دی

خه بیان شی په غزل و په دیوان کښی

خو ك به ستا د آستان خاک برا بر وړ کا

که آسمان راوړل گوهر په خپل میزان کښی

که ئې خلد که ئې فور دوس دی خو همدادی

جسم خاک شه د «شیدا» ستا په آستان کښی

سبز رنگ لکه سبا په گلزار راغی مبارک شه لیو نیو بهار راغی
آبله ئې دمر دم گوره په پا کښی دنظر په لاس می لکه دلدار راغی

خان ومان خومی د عشق په قمار بایله

د بازی نو بت په سرو دستار راغی

بیادې راوړې په شیدا تار په تار زلفی که پر پشانې کړې سنبیل په بهار زلفی
گستاخی وۀ دشا نې شوخی دباد هم بې شه نه دی آشفته دنگار زلفی
ورته و گوره عجب دور قمر دی پېچیده دهغه شوخ په رخسار زلفی
راغله نن نوې فتنه له جولان گاه چه ئې راوړی په رخسار دغبار زلفی
چه ور ځی له دراز په ترزمینه قدم سم نه زدی له نازه په لار زلفی
دشانې په دود پیدا کړه رسا فکر باریکی لری زما دا شعار زلفی

له کمندۀ ئې «شیدا» شه رنگ رها شی

چه شیران دد بنتی بند کما په تار زلفی

که هر خویې په تندې زدی اری زلفی شانه نه پرېندی دمستی خورې زلفی
رها ئې بی د سینی په صحرا نشته اچوی دزړه و ښکار ته پرې زلفی
ته به وایې دنما بنام په وقت شفق دی چه ور بل په گلو شور کاندی سری زلفی
لکه ښاخ چه په افراط د گلو خم شی خمیده له خپل عذار سره وری زلفی
د عرق عالم ئې نیست په جدا ئی شی چه له مخه یې باد واخلی چیری زلفی
خلقه یې ځی لاهو په پیچو و تاب کښی چه دمخ په روشن آب کما چیری زلفی
ورته و گوره په گل بار نده مېنغ دی په رخسار یې رو عرق په قطری (۱) زلفی

علامت داوی آفت دی «شیدا» کوره

په سپین منځ یې لکه گرد میری زلفی

خواب دې سترگې په بل شان کا شو خي شنګي
لکه سترگې د مخمل په خواب ګلر نه کی

تر هغه چه لا سبا دبستان نه وی
په چمن کښې وی غنچې د ګاو تنګي
خو دبيني به دې آخر نشي خود بينې
آئينې که د حلب شي واره زنگي
مګر حال دعا شقانو يکسان نه دی
چه مرغی د چمن نه دی هم آهنگي
دانشه ددې بنايست نه ده نو څه ده ؟

هميشه مست وېی با که غوله دنګي
تېرېده له خپله کما مه دشوار کار دی
قا فلي دی په داد بښتي « شيدا » لنګي

دل بسته يی مېشه هېڅ چه بی بقا وی
فرض کړ ما که ستا د دام صيد عنقاوی
اعتراف په اعجاز و کړه د پا کما نو
په آستين کښې د گرداب يد بيضا وی
خيال ئي عالمګير شو عجب نه دی

که ليد لي چير ته خواب د مخمل پا وی (۱)

د میده ئی دی په شرق د گر یوان صبح
 چه ار تی چیری بند کله گون قبا وی
 لکه وړک چه په آفتاب د زرې تاب شی
 د کا کل کره ئی هسی په منخ و اوی
 د آسمان په شان باری له هر چا کاندی
 کور په کور ئی دباز یو تما شاوی
 په گر دش ستا د چشمه نو جهان د و ب وی
 که و گری په گر دا ب د طوفان د و ب وی
 چه خجل نه کړو د تالاب و د نندا نو
 لعل و در وانی په آب کښی داشان د و ب وی
 هم طالع دهغه تیغ د جو و هر زه ییم
 چه یی تل په خونین اوښکو مژگان د و ب وی
 تر غرق د خجنا لت یی بهتر شمای
 ښه مردان که په لوی موج دعمان د و ب وی
 شه حاصل کړل له مانی سادو لو حانو
 که قلم یی تل درنگ په ایوان (۱) د و ب وی
 په زو رق د تختی و خیه ژی ساهل ته
 چه مدام د تخت په غم کښی شاهان د و ب وی
 «شیدا» نه کانا خدا د نجات سعی
 چه داوښکو په دریاب کښی چشمان د و ب وی

د عا ثق به له غمو نو فیرا غت و ی
له سختی که سنگ رها په روغ صورت وی

وصال کله دی آسان د خوش قامتی
د طو با لیده مو قیو ف په قیامت وی

همسری به ها له کا ستیا د لبا نو
که شراب چپر ته شهرین لکه شربت وی

نه کا ذکر مرأت وار له دل نشینه
چه په خو له ئی مهر اینهی دحیرت وی
زما نه تر بخیل پست اهل کرم کا

ور شکاره به په سحاب د خرخ رفعت وی
په حلقه د گرداب آب یا درر کاب دی

خس به څه رنگ په تد بیر د سکونت وی
د «شیدا» په کام دی و کا خو گردش
په آسمان کښی که څه بوی دمروت وی

ښایسته په هر لباس لکه خورشید وی که الوان ئی سرخ وزر دو یاسپیدوی
چه حیاتی سترگی منع له شوخی کا ته به وایې غزا له د خطا قید وی
هم طالع د کواکب په سیمه زار کښی ددانی له سرسبز یه نا امید وی
د کباب په سوخته زړه تر حم و کره که په لاس کښی دی ساغر لکه جمشیدوی
مدرس د زړه خالی بویه له غیره تابکی به دې تدارار دمرو زبدوی

چه بسته شی په گلدام دتو رو زلفو

هغه زړه «شیدا» تیان په شان دصیدوی

نن چه ته د دې چمن با د صبا شوی
شنی د سروی غنچې ځکه به خندا شوی

په بهار کوی نمو، د سنبېل تخم

که گره دې په ر خسار دز لفو وا شوی

خوبی زیاته شی پخوا ب دشهلا ستر گو

توری سترگی دې مخمل په خواب زیبا شوی

چه دانه چوی پریشان له خپله لاسه

په دا خوی د گلوڅا نگي بدنما شوی

نن په دا کله کون لباس تازه بهاره

ستاپه سره دې سو گندوی تماشا شوی

چه مغال، پکښی موندن شې ستا د ستر گو

د نر گس سترگی لاهسلی تر هر چا شوی

«شیدا» تا د خپلی مینې راز پو شې کړه

په پرده کښی دنغمی په شان رسوا شوې

په سینه کښی راز د مینې جوشیده وی په پرده کښی (۱) آواز وینی پوشیده وی

در موزادائی هیش نشو معلومه تل په ژبه د نر گس خر و شیده وی

هرگز نشته انتفاع له تنگ دلانو د غنچې شیشه به څه رنگ پوشیده وی

په نسبت ټی تمام غر سنگ دیده شو (۲)

د فرهاد اوښکی به کله خوشیده (۳) وی

(۱): په دیده کښی (اس)، (۲): سنگ یده شو (اس)

(۳) خوشیده - فارسی لغت. دوچېدونکی په معنا. اودخسکیده مرادف (غیاث اللغات)

چه هجران ئی دسپند په شان دی سوی
 التفتات ئی و فغان ته ولی نه وی
 سردمهری په اشنه ئی کښی هرگز مکره
 دسبا له باده زړه د غنچه چو ی
 وای ستر که دلمر سوخی له آسمانه
 مستقل دی په فتنه کښی دمرد زړه وی
 سیاهی ئی لکه دود د سوزان او رشی
 په خمار کښی چه ئی چبری چشمان سره وی
 لکه شام زیبا ابرو د هلال وینی
 چه له شوقه ئی کل جسم نور لیمه وی
 و حباب نه سر فرو کدا دریا بونه
 گوری سپک په درنه ستر که چه درانه وی
 سر کشی می کا بریان دشمع خویو
 که په طمع د کافور غونندی ساره وی
 شه پیکار داشیا وضع بی محله
 نافع کله چشم زخم ته رانجه وی
 اختلاط کوه «شیدا» له تند خویانو
 که گلگونۍ داتش په رنگ او به وی

چه ما لك لکه آفتاب دسیم وزری
 نه خواهان لکه گل گیر زما دسری
 لکه سیوره د زوال په تور لیمه خه
 که طالب د آفتابرو په کولی دلبری

خپل دامن به کړې گلگون د چاپه قتل نن چه بیا لکه غنچه بسته کمر یې
 د قلمي په دودمي زخم خوری زخمونه ته به خو زما له حاله به خبر یې
 د سیلاب په دوش روان لکه حباب شوي اې زما کوره ترما آواره تر یې
 ته په دار عنا قیامت زبیا سبز رنگه بیا دچا داغ سر سبز صنو بر یې
 که سر نکړې په سختی کښی فرو چاته د همت په ارتفاع لکه تور غر یې
 «شیدا» ته هغه طوطی په هند د طبع

چه قانع دخپل کلام په گل شکر یې

خلو ریځی (الف)

بهار د زور وړ نو سر وړ پیدا کا سیر و نه حکه شاه و گدا کا
 او بښي ئې درو می کله شبنم دی گلو نه خه رنگ دیره خندا کا
 هغه شاه غر چه د مضمون غلا کا کله پټیز ی خان بهر سوا کا
 آواز چه خپری د نسی له فمه نسبت ئې کله نی ته دا نا کا
 سخت رو ئی نفی د هر هنر کا هنر بی قدر د د هنر وړ کا
 آسیا که تل د ده پیا له گر دا نه د ماغ نه کله میکشان تر کا
 تاج د لوئی چه خوک په سر کا د مر د می سبق از بر کا
 فطرت دخور د و کلان اثر دی حیا د بحر شو خسی شرر کا

د غنچې و صف پيدا ناکس کما	خان چه حر یص و مطیع د نس کما
آ زادی و ز که دانه قفس کما	دل بسته گی کما په دانه پورې
خلی په تیر ه چه جنجا لی کما	اثر په زړ و نر د شاکالی کما
تیر و کمان شی میدان خالی کما	طرفه حلقه و بنایسته گوئی
پانگ غزال و عقاب کیلنگ کما	چه تیر په زړه کنبی د بنکار آهنگ کما
د گل له رخه پرواز که رنگ کما	نجات ئی نشی د بسا ز له جنگه

(د)

خنی به تر دی د شو د ه مهېد	که هر خو دېر شی شکر و شهېد
و ووت له لاسه د طفلې مهېد	شهر رنگ به راشی دراحت خواب

(ر)

که هر خو بڼه د ه بقا د عمر	شکایت واور ه له ما د عمر
سخته جفا شی و فیا د عمر	چه پکنبی لید شی غم د مینو
ور ته معلوم شی د عشاق طور	په اصطلاح کنبی که و کړی غور
طلوع دشمس و دقمر دور	جلو ه د نا او ستا زمانه بولی

تل به فلک وی یا ما ه و مهر	یا به ئی کین وی یا به ئی مهر
چه ئی پرې نه ښول په داجهان کښی	نو و شهر وان و بز ر جمهر
که فرید و ن ئی که منو چهر	یا دې په کین دی گردون سپهر
کیسه پر زر کره دسپاهی کوره	چه توره دال شی په شان دمهر

(ع)

په نقد وقت ئی خاطر دی جمع	تا سره مال و د نفع طمع
چه سیم وزر ئی له اوره ووخی	فی الحال به و مری غداره شمع
ور که د نیاشه بسد ئی طمع	وا وړه له ما نه که لرې سمع
بیم ئی دسر شی په شان د شمع	چه سیم وزر کاپه کور کښی جمع
سیم وزر ټول کره په شان د شمع	چه مسخر کرې جی جهان د جمع
خالې به نه وی له ډیره خلقه	طریق د سعی آستان د طمع
چه همسکان کاسیم وزر جمع	په صرف ئی ژاړی مانند شمع
که ئی په سیم وی کیسه لبر یزه	له غیره کاندی دزرو طمع
په لږ قانع شه خاطر کره جمع	لرې له زړه کره د ډېرو طمع
چه قناعت ئی په سیم و نه کړې	سر بریده (۱) شوه په زرو شمع

(م)

زما کریمه ادا بنده یم که می قبول کبری هر کور گنده یم

تو فیک د شکر را ته عطا کر . تر نعمتو نو دې شر مند . یم

خزان ئې نشته هسی بهار لرم زه ئې بلبل یم گل و گلزار لرم

خبر له غیره لکه حنا نه شوم رنگ په خاطر کښی دخپل نیکار لرم

نه خرا سان و خطا ختن غواړم نه خیا بان و نوا چمن غواړم

ژوندی صورت می به مړه حساب شوی لباس دغاړی خیری کفن غواړم

سیل می و کر تر ډیره ولاړم جهان می وغوښت هنوز ئې غواړم

نظر دې نشته په دا دیار کښی صورت دې دژانم سیرت دې ژانم

سیالی چه گل کره تابان آفتاب هم له دې جمال سره رخشان مهتاب هم

ورته ئې لاندی باندی تورو سپین شول شام و سحر کو ره بیا ئې عتاب هم

که ئې قفس شته آب ودا نه هم همت وکار دی صیاد دا نه هم

حباب چه بند کر درو بلبل ته محظوظ ئې نه شو په ترا نه هم

له حب جاهه په زړه کښې سوړیم دملنگۍ و کمار ته جوړ یم
 سرمې خوړلې د شپږین ورور دی له زندگۍ تر حلقه موړ یم
 پیدا چه سترگی لکه حباب کرم نظر وختاته په دا در یاب کرم
 وو ینم هو نېر ه تر دا منیسه چه صورت واړه له شرعه آب کرم

(و)

ای دخو دی په مسند ناستو د غفلتو نو په بستر نما ستو
 وگورۍ اوښې په مژگان باندې د پښو خاړونه خپړی په زغاستو
 زجر ضرور دی ما په فسا دو هر گروهه وزیء د چوب له یادو
 راستۍ په زړه دکمان کورې غوږ ته ژۍ بو په د کچ نها دو
 واوړه که نه یې له بېخبر و په شمار، قطار یې د دا نشو رو
 شعله باد وژنی چه بلندی کما ا عتما دمکړه په سېک سر و
 که بهر واخلې له دې خبر و نعمت عطا کړه په ښو تلېر و
 فلک جهاز دی (۱) ورته ساز کړی کښې چه بند کړ تنگ د شکر و
 عزت په کمار دی اوس دد لیکشو زنگی ادا کما د ښو مهو شو
 کریم په کمار کښې دد بېک شوئی بذل دخوان دی په نمک چشو

یو دم که غوږ کړی په دا ویلو به کلهستان کښی شیدا بلبلو
خجل کړه حسن د سا ده رو یو چه زر آ خر شوه ادا د گلو

چه نشوې تری په خوان دخپلو قربان تر هسی رسا منگلو
طلوع ئې نشته په کر هه خا صه خدا که و شی په تخنو لو

په څه شان تاو کړی زلفی سنبلو عجب نمای کار خسارد گلو
زه پکښی حسن دخپل یار وینم که دا بهار وی «شیدا» تر تلو

دانا ئې بولی په ریشخندا نو چه نیکته ناو ری د سخندا نو
کر په خنده شی د سرا حی خنده گریه شی واورى خندا نو

فروتنی کړی سر بلندانو بهره یو نه وړه خو د پسندا نو
تل خمیده وی باروری خانگی تواضع خوی کړه بهره مندا نو

واوری له مانه جان سپارا نو چه سر گرو د دی دد اپرا نو
توزی لکى ئې له سترگو وختی که بچری (۱) راوړ سیه مارانو

فکرو نه پرېښول په زړه یکسو یو د سیم وزر و د کمو لو یو
د تن جامه ئې هسی پاره کړه چه به ښه نه شوه د مرده شو یو

که غاښي دې نه دی پوه شه د پيو خلاص ئې له مېده هم له گپيو
چه مخالفوی قول ئې له فعله نړا د خر ه د ه غپا د سپيو

د عجم تا ج به شاه عرب به لو ئی دې راوړه له پا که ربه
رانجه مي خاوري ستاد آستان شوی په لېمه زغا ستای اوس ترېشر به

فراق ته واي به زماله با به چه خود خبر يې له دې عذا به
زړه دې ونه سو په ما تر اړه جور به شو کړې خا نه خرا به

آب ودانه لري شومه حېا به نس دې خالی دی جوع کړې بونا به
تله ئې له تانه په تعجيل وينم ولې ئې نه خورې خا نه خرا به

چه هند نه درومي پاشنه کو به درسره واخله يو دوه درې چوبه
داه (۱) و غلام دې بې سره شوی شه خو ئې سر کړه په توبه توبه

پاسپان د نفس شه غوږ کړه ومانه له ميرا عيات و تنه مېا ته
دانه چه بيا مومي صدف نه کوزه خانگونه وغوړوي پنجره کاماته

راشه که کوزې گليگون سواد ته غبار ئې را غي ز پيا رخسار ته
چو خبرو يانو همشکينو زلفو کوز کړی سړدي و دې غبار ته

نظر می و کرم و امتیاز ته	زما دفسکر و تکیب و ناز ته
پر دم کرم سازه ناصری و او ره	چه کبیل خندا کازه ئی آواز ته
د بهار زبری تارا و رای بسته (۱)	گل نر کس . ز بها سو سن ته
د شاخ په لاس کنبی سوزن د خاردی	خلعت رغبیزی دشت و چمن ته
و بل به و کرم و دانش ور ته	چه غوز کپه شه خون سکه ته پرور ته
رزخ په مرگ کنبی په خواب کنبی وینم	بیخبر ری وه ووا یه چر ته
بعد سبب دی غوز کپه و ما ته	چه خور دلید دشی بزرگ و ما ته
مهر و مه کلبه دار نگ خور دان دی	لکه نمر د کا گوره هر چا ته
همیشه گورم و کار کشا ته	هغه دا نه یم غوز کپه و ما ته
آسیا خرمن شی زما په بخره	گوره چه یوسم چیری آسیا ته
و وایه دار نگ هغه نسا ته	یعنی کج بحث اچهل الناس ته
ستارا عتراض و تحسین دی لغو	پر بزر ده خبر ه سخن شناس ته
سپینه به نه شی صورت و پنجه	کینینه په سیند کنبی مدام ئی و پنجه
اثر ئی نه شی د بنددا تیه	که تر بیت شی غلام یا و پنجه
گرد باد به شه کپه رفعت پسپچه	هشت غبار ه تر هیچو هیچه
دغه پسپج دی په خان بلا شه	چه زها نه شوی له تاب و پیچه

سنبېل له زلفو سره کـارـخـه چه تار په تار شی شانه کـاـسـخـه
تار پېزی ماته هوجب ئې څه دي؟ زیاتې ئې خوړم بڼایسته مخه (۱)

دنس په زېرمه هر سو نـوا ده چه زما نه ئې تل شنوا ده
جهان یو باغ دی ډک په بلبلو غرض دهر چا بر گـ و نوا ده

پروت ئې په لېو دسرو پیزوا نده چه خلقه شـوـه سره ارزانده
خو ډک ئې په خو له دنېنې له بيمه په نوش لیده شی مچۍ نغلا نده

بيککسی واوره تمام اثر ده خو ډک به ئې خلاص شی له آه سرده
در چه یتیم شو صد ف ته گوړه که زړه ئې سخت دی چوی له درده

زر به رسوا شي دمضمون دز ده! جامه غمازه د جامه دز ده
کله پېټېزې له مبصره متاع په بلخ کښې چه دقندز ده

هراس ئې وکړه له دې گز نده په فصل خوښي دی خرڅ له پيو نده
منظوم ئې نه کړ دستور يو نشر طبع ئې گوړه دار ننگ بلنـده

چه خبر نه ده اصلا له قنده تل شوه آزا ده سر و بلنده
چه ئې شرين کړ کام ودهان هم نیشکر نه شو، ها له بنـده

اثر جو شیئی دمضامین ده خطفئی گوره چه گل زمین ده
 قلم غنی، (۱) نه مانئی عطا کړه گه په کشمیر کښی قطعه د چین ده

نشو و نما چه دا نند کلو ده نوا په باغ کښی بیاد بلبلوده
 خوبان په رقص مطرب سرود کا زما په لاس کښی مینا ملوده

هغه طنزازه جلوه مغروره ده مجازه نشوه پرده معذوره ده
 هاله به خه و، که حجاب نه وی جهان ئی وړان کړ جمله مستوره ده

پریشا نی لویه آزاد کښی ده درا حتونو آماده کښی ده
 بنددی که کورې په جمعیت کښی سرور په بند کښی خه ساد کښی ده

د تاله زلفو شا نه ختلې ده هر چا لېد لې هر چا کتلې ده
 هسی زیبا و پر مصفا ده دمار لږه حلقه گویا وتلې ده

په سنگت وچوب شی ونه فکا ره هم سر نگو نه، ذلیل، خواره
 راحت ئی گوره سر بلندی هم چه طمع نه کا له برکت و باره

د شهیدانو شمع مزاره نازک بدننه په مخ گیلزاره
 سر کت می جدا کاماگر له تانه جمع د عشق ده شعله کردار

پست یم له پست سره بالا بالا سره	مناسبت لرم زه له هر چا سره
زیب کړم له دست سره جوړ یم له پاسره	په مثال رنگت یم د حنا گوره
چشمه نه کړې له بر گونباره	بلندی لڅکه خړ گنده داره
نه له خزان نه نه له بهاره	خوف ورجا دې په خا طرنشته
دم دې مر کب دی واوره شهنواره	خه خو آگاه شه له خپله کاره
د باد په دوش یې مشت غباره	زړه له لڅکۍ سره شي لڅکه
بیایې ایری کا پخپل تندخوی سره	کور می روښان کاپه گرم روی سره
شیدا چه بیا موندپه جست و جوی سره	مزاج ئې دوردی په تلون کښی
برسه رانشی له دې جادو سره	نر گس دې کار کا په خپل قابوسره
ستر گې ئې نه سری شی له آهوسره (۱)	چه ئې دعوه کړه د همچشمیه
و بر یلی ته خواښه رامپوره	ورځ دبسنت ده وریځ ده گوره
چه بهر مند یون له سرو ره	گوبیا زعفران دی دازر د گیلونه
با یلی راغلی بیا اور دلوره	قید ئې دمل لری و گیل ته گوره
نمک پری پروت دی ددوی له شوره	د عشق په اور ئې زړونه کباب دی

که ته ئی آوری وایم په زوره دعوی دسوز کړې ومانه کوره
 سوز په شعله ونی سوزنده نمر کښی ته غښو ده پی په ساره سیوره
 دا استعداد دی دمحل ور وړه ! سیم وزر دواړه لوئی ده کوره
 زړه دسحر په وصول صاف شو دشام سینمه شوه پرې نکه توره
 خانه افر وزه مړ دنی اوره چراغ به شه کړی و لخانه کوره
 خوله دې نشته په حرارت کښی خاطر کړه صبر له سو په کوره
 که حر یصان دی پر مایه کوره استفا ده کا له خالی کوره
 ته و در یاب ته عمیق نظر کړه نهی پیا له ئی په لیب نسکوړه
 لرې کړه دونه له خپله کوره نسل بهوران کړې مثال ئی کوره
 اثر د خس دی په تناسل کښی چه خا کستر شی پید ا له اوره
 په کورو کلی پوری آتش کړه ترک خراسان، روم و حبش کړه
 لکه ساحل شه د محیط بحر په خای دقندوز هر لب چش کړه
 نمرې دزر کو په ککړه ککړه بزغ دهر خری چه پکړه پکړه
 که تخت و تاج وی پسی ئی پر بڼده له کتمه هېره شپه په پکه کړه

اښت په طلب کښی واوره زنه ار مکره درو مه په لاره هر گز مدار مکره

کمال که غواری لکه میاشت خانه کچلول په لاس کښی گرځه عار مکره

د آشنا یا نو په الم اف کړه په لیز اندوه ئی ډیر نأسف کړه

که بهی وفا دی رنگ دی ئی ورک شی د آشنا ئی به بریت ئی (۱) یوتف کړه

لوئې که مومي زنه ار لوئې مکره چه مکافات شته جز نیکو ئی مکره

واښه په خوله کښی دې که کشان نیسی حال د آسمان ویننی فتنه جوئې مکره

حیا ئی ډیره ستاله جمال کړه جلوه دې ولی پر ی مثال کړه

کښل و خزان دې بهانه کړی پرځه ئی ماته له انفعال کړه

حلقه د دام می لکه گرداب زاوره دانه مې گوره لکه حباب زاوره

ماهی آزاد گرځی مرغ آبی هم نفع مې کومه په دا اسباب زاوره

ترک دې ډډ پر و معا ملو کړه لارډه خون خواره نظر په ملو کړه

راغلی واورنه د کور مېرمن شوې رباط پر دی دی فکر دتلو کړه

نه غوړ و ماته ښایسته یاره کړه که شکایت کړی خوله هوښیاره کړه

کښو نه با دؤ سحر و هلی سیالی ئی څکه ستاله رخساره کړه

وايه غنافل نه غوز په خبری کړه قربان تری لعل وینی مرغلری کړه

غنچه په باغ کښی د نر کس نه وینی په زړه کښی سترگی دی پردی ئی لری کړه

لری له کسه سفله نه کسه مزری بهڅه کړی دسپی مکسه

وضع د شمع د آب و نار لری صحبت ئی نه کا برار له خسه

په د مړی کران دی مه ئی رانسه بهلی ما نس و بهلی ما نسه

معنی ئی نشته ښکولی صورت دی نقشونه کوره هنديان پرې نسه

چه مقا بل ئی دمنخ آفتاب شه کم ئی طاقت ومفقود ئی تاب شه

چه خاص و عام ئی ابرو باران بولی دائی حجاب دی له شرمه آب شه

چه ئی ترستر کو شیرین شفت شه نبات له شرمه کوزه شربت شه

صورت د چین و ور نه کتلی چه سر تر پایه رنگ دحیرت شه

آسمان چه دارنگ سفله نواز شه تونی می حکه سخن پرداز شه

ناست د فولادو په بیضه زاغ دی حیران په کار کښی آئینه ساز شه

فلاک شه خیز دی په خیال د جنگ شه سبزه میناده په مثال سنگ شه

چه ئی عادت کړی ضرر شی نفع نیایه په زهرو یعنی نهنگ شه

آفت د دل و د بده نشه	دا هسی حسن خپو دیدنه نشه
چه ستا له شر مه چکیده نشه	رنګېد ګرلو نو بې رنګه شوخ دی
خس که ابری شه تاوې سوز نه شه	زور شوم مینه غم دې زور نه شه
هنوز په وینو زما مور نه شه	زه ئې پچه (۱) کړم دوچی خانګی
خه عبت تکلیف په تیغ زدی در پغه در پغه	خون ر پخته یم لکه شمع تل بې تیغه
مګر هیڅ نه یې خبر له سپل و میغه	سر کښی لکه شعله په مشت خس کړی
بلنده طبعه نه وی بې خر قه	چه یو ساعت شی په فکر غرقه
برق اندازی کانه غرب و شرقه	رنګېد دا بر نشته داروهم
ستر که ئې سره و پنجه بیبا که	رنګېد حنا و با ده له تا که
لځکه سوخته شوې خس و خاشا که	دواړه شعله و سوزان اخگر دی
له قرص نا نه هم له کنډ که	ګوښه دې پر بڼه محروم ئې لځکه
په هغه دم ئې دا نه شوه ور که	شوه له قفسه غنچه بهر و نه
د فو لاد توره په جوهر د که	چین دا برو ئې ګمزه ز سر که
سربه دې نه وی په تن پېشکه	که مور نژدې شي دتا په سر زو
شپه نو رانی شی په سحر لځکه	چپه وی سر توره پرته په مز که
که دې روزی شی «شیدا» خټکه	خشو ع نشان دی د نېک بختیه

اهل نمکین دی په مثال مځکه
نوم د او ئی در پورې مځه

په کور کښی ریزدی تر سانه چرکه
که شین مزی ئی حیف ونمرته

کله وفساده په خاطر سنگه!
مین دې پروت دی په تورو خاورو

کله خبر یم له خپله حیا له
باد به مې خهرنگ وقت د وصالوی

صاحب سریره بلند اقبلا له!
در نه ضرور دی دنا په سترگو

طمع آبرو کاهمه زانله
زړه چه گوری د آفتاب خوان ته

چه نهی دست شی کړ یم عاقله!
نهی دستی ئی لکه حباب هسی

شعله چه وینسی دآتش بله
شعله چه وهری دنا په سرزو

تر مغ ئی نیرشی لکه باد سپکه
په صو رت او ئی په خوی هلمکه

ضعیف غریزی په وړانه درکه
له نائی سوخی آسمانه سترکه

چه خوب دې نشی بی له یالنه که
بڼکولې خهره ئی په وینو رنگه

سوی پتنه گیم شعاعه خلا له
چه زیست می نه وېس له وصاله

غافل په حال شوې له استقباله
ترس له زواله بیم له وېاله

دا خطرره کړه لاری له دله
خهرنگ شوه سپکه واوره عاقله

خالی ئی نهوی کور له سائله
حجاب شی واوره له دانا دله

شمع ژړا کا د لېس خلخه
اوبه که ئی نه کاپه غم کښی تله

نکته می واوره بس مند لاله
که ئی دی اوشی یاد سیند غارمه

نقصان بڑی دی له مکمله

نهر و نه کسینی و خیزی کله

نن می په باغ کبئی غنچه لید له

شکوه له چاکری دا سیر یر

په دا تقریر و و ورته بلبله

گلدام دی خپل دی دانه دی خپله

خه به ئی وایم نور له کلامه

رم دغزال شو پیدا له کومه

آغاز ئی نه دی کم له انجا مه

«نا صرعلي» کره شوخی تمامه (۱)

چه کناره ځی زر که له دامه

وهر هنر ته محل ضرور دی

صیاد ئی بولی هرزه خرامه

آورم داهسی له خاص وعامه

شرمیزی کله له خپله نامه

یوه دانه ده خر من خو نه دی

نا دیده برق آواره خامه

را تله دی خه و زما تردا مه

په دیر حیات کبئی بنی آدمه!

سترگی ئی و بنی په ژ را سپیني

د چا نجات شی له دیره غمه؟

پیری رچه ملا کره د آسمان خمه

سپیل رسینزی تر لویه یومه

پنبی دی شی دواره رنهی تنها کی

خه بی داو بشکو ناچیزه نمیه

تر به و اخلاي یود و و قد مه

چشمان دې سره دی په میل منمه	مژگان دې نور دی له نوره نمه
مثال ئې راغی پښه زړه له همه	دسته د گل و سنبیل بهمه
کښه مسخر کړې دوه سو جهانه	کله به مور شي وژ په انسانه
کښه ئې خالی کړه غله دانو نه	آسیا هنوز ده کاسه گردانه
له گلستانه بیا تر آشیانه	بلبل سرود کا غنچه خندانه
په دا پسر لی کښی منی د گلو	تا کړه په غاړه زما چا نانه
گلو را یاد کړل تیر بهارونه	هغه دستې وز بیا هارونه
وری می بی در ده له دی چمنه	په ما ئې و کړه خه پر هارونه
کای هغه دی غرونه را غرونه	آب روان و سیزه باغونه
ور لختی ولینې آشناء کړی	هجران ئې را کړه په زړه داغونه
نه ئې گزند شته نه گزندونه	آزاد کړی و هزار خوندونه
په نغمه نی شو له دې طربه	خوچه ئې واشول دیشو بندونه
طول دمل خپه کړی بالوی کارونه	شمع گاندار لری هزار تارونه
مهلت په کار کښی داهومره نه مومی	چه جوړ کاخاته رعناهارونه

بحیث و منال و ملک و مال او نه زلف و عارض و مشکین خال او نه
چه فکر و کرم دنا په ستر کو وهم و کمان دی او یا خیا لو نه

مکره په زرو او هو مره مینه سر وری غم اری ز ما قرینه
راشه که گوری جبین د کلو که شکفته وی نه وی بی چینه

د شهیدا نو شمع بیا لینه نازک بدن په منخ سرینه
مرگ می جدا کما مگر له تانه جمع د عشق د شعله آئینه

چه له آشیانه زر که بدر نهوه له کو هستانه د بل په در نهوه
ورباندی د تل و د خندا صبحه د غر یی په شام خبر نه و

خاطر علال کا طبع ستو هه کناره او سه له دی گرو هه
رنګین مضمون چه لولای جا هل نه (۱) نه ساده دل یی ز مایه پوهه

چه بهر نه وی د چاله جا هه له سیم وز رو له جوی و چا هه
خه به ئی کم کړې ومانه وایه په خصوصت کنشی بخت سیا هه

حرکت نه کړې له خپله خایه لهما هی زده کړه طاب خود رایه
که سکا بی مات شی هزار خارو نه په سینه شک پزه بی دست و پاته

منخ د خو با نو چلوه پیرا بویه تل نما یان و محفل آ را بویه
لکه « شیدا » دی مداح د بنکلو ور ته خوشخوان غزل سرا بویه

په مراعات کښې فرق دعا لم بویه فکریه کار کښې دلویو کم بویه
چه یو شناوه کا دوهم نمایه کا نهنگ ته یم بویه گل ته شبنم بویه

د کار اسباب ته هنرمندان بویه مثال ئې وایم خو شخندان بویه
چینی که هر خودموی قلم لری بیائې نگار ته نقشبندان بویه

(بی)

سختی چه راشې پیر خصوصت ځی د مخا لفو مخا لغت ځی
په شان د کوه ئې سرو تبغ بوشی گمان له میانه دغیر یت ځی

که راشې هر خو د بهار ورځی اوری په باغو په راغ ورځی
نه به شیمو شی نه به نسرین شی گل د سپلمی دی که گل د بځی (۱)

قلبه ئې نشته پتی د کڅی اسرې د چا کا یا پېری هڅی
گمینه گوره په ویرانه کښې نیمې ئې نشوه خالی له پڅی

زېره دی سپینه په شان د پوڅی (۲) خرام دې نشته کوی خړ پوڅی

طی به ئی نکرې په لوخی پوخی	بویه صحرانه دراز گامونه
لری منزل ته له دې منزله ځی	شیشه مسقا نو اوس له محفله ځی
څکه له بزمه شکسته دله ځی	چه لاس ئې تش دی له حاصلانه
لکه عصا و صا حب وفادی	هغه یاران چه اهل وفا دی
که استاده دی که ره پیمادی	په اعا نت تل یو د بل دی
کلمه مهتاب و کلمه آفتاب دی	له مانه واوره فصل الخطاب دی
اهل همت ئې په پیچ و تاب دی	لېچی دی دواړه د آسمان بر بښی
صحرا د "روه" چه تمام ندرت دی	روبو تارو ئې زبیا صورت دی
پا که سبجان نه! د تا قد رت دی	گوری و لځان ته په نکراروایی
نه چه په ریش ویا په بروت دی	دمرد کارو نه په ښه کړتوت دی (۱)
تمستی ډیری دغنه کبوت دی	پرده دچا شوه پې با ندې پټه
خوی ئی د طفل بد ئې کړتوت (۲) دی	فلک که هرڅو پیروفر توت دی
شر بن ثمر ئې په باغ کښی توت دی	تجويز توتی ته د ترنج کاندی
چه لیدلی افضل آباد دی	کله سبا دی باد مراد دی

(۱) کړتوت، اردو کلمه ده اود کړدار په معنا راغلی دی (فیروز اللغات)

(۲) سوی کړتوت (پ)

تازه د گیل، سرو، شمشاد دی	راته ئې ووي د حال په ژ به
موسم د سیل، هند گام د ښکار دی	طرفه صحرا وښه مر غزار دی
زیبا گیلو نه، تازه بهار دی	له خوبه پیا څه غنوده یا ره!
په قیل و قال کښی دسیم وزر دی	خواجه په حال کښی د کړو فردی
هندوز په خیال کښی د بام ودر دی	که ئې مقام شو د گور په غاړه
له کوره نښتی خواهان د گور دی	سوخته گان کله راضی په شور دی
زړونه ئې څه رنگ له مالگی تور دی	راشه که گورې سوی داغ و نه
لکه په طوس کښی د کشاورزی	«بیدل» استاذو (۱) متین ئې طرزی
در نه گینو سلیقه ورزی	د تل له طبع بهار شو کته
د عرق د دانودر له بیمه ر پز دی	چه د زلفو سیه مار په رخسار پز دی
چه خپل تبغ لکه خور شیدیه خرڅ کېز دی	گو با صبح د قیامت شوه هسی شور دی
نمر ئې په سوز کښی تر زهر ویش دی	هلال ئې گوره په مثال نیش دی
چه له ایذا ئې عالم د لار یش دی	آسمان لرم دی زما په پوهه

(۱) استاد بیدل د فارسی ژبی د یرپوخ او نازک خیاله شاعر و، لکه چه د پښتو لحنی اوسنی ادباء کاظم خان شیداته د پښتو ژبی بیدل وایی.

په بدی څخه د څرخ شیوې
دانه ئې نېکړه دستوری سېزه
دنا مردی نام ئې موضوع دی
په سر سبزیه دخپل مزرع دی

حضرت کله هو نېره اوصاف دی
قدم ئې سر کېر بلند دمن کې
چه ادا کېرې چېر ته و صاف دی
معنی دا هسی د کوه قیاف دی

کودن په مثل ساده ورق دی
ورپورې خا ندی په شان د صبح
نهد مکتب او نه د سبق دی
رنگین کلام مې گلاگون شفق دی

دیر چراغان دی نه یو چراغ دی
تیاره په بېخ کېنې د ډیوې وینم
تمېز وړک شوی دباغ وراغ دی
که نه یو هېرم دلا له داغ دی

شېرین لبان مې دشو خو تنگ دی
په هر جا نسب دی آثار د قتل
که مصری توري په وینو رنگ دی
دعا شقا نو فرقي خورنگ دی

خزان راغلی په خیال د جنگ دی
خا نه نشین شه زېما بهاره
په دامیدان کېنې شکست درنگ دی
ساعت په گل و، په غنچه تنگ دی

چه خار ئې بولی مگر خدنگ دی
چه ژړا نېکړې دچمن گله!
یادې خوړلی په زړه تفنگ دی
رخسار دې ولې په وینو رنگ دی

عجب سحر و پکښې درنگ درنگ دی
د مالگې گل ئې شگفته تر کېر
اثر مې شوی په زړه داد رنگ دی
باد ئې راغلی دباغ په درنگ دی

که به گردش کتبی دآسیا پیل دی دلا ندې پیل ئې اخستی پل دی
روزی وررسی په یوه آن کتبی که یو په سعی بل ئې معطل دی

دنازك دلو اطوار مشکل دی به دابه پوه شی خوك چه عاقل دی
مر هم ئې نشته دو ختن ئې هم لا که زخمی شوی د مینا دل دی

شو نډې دجام وچار دمیل دی سترگې دې خـکـه په تغافل دی
خه خو بیدار شه بدمسته یاره! گل و بلبل و طر فـه سنبـل دی

طر فـه بهار د باغ ارم دی همه سپر اب، تـا زه خرم دی
گویا هلال دی په دېر شفق کتبی شاخ چه د گـلو په افراط خم دی

لـکـه پرولی دشمع موم دی هم ئې له سوزه پتنـگ مجروم دی
خس و خاشاک به د سپند خه کـا هغه شعله ده چه برق ئې نوم دی

مثل ئې واوره لـهـما عـدیم دی په اختصاص ئې خـکـه تسلیم دی
که سر دطور وی معنی بلنـده زما په پوهه «طالب کلیم دی» (۱)

نظر دې هر خوك په داخپل داب کاندې چه باددستی لـکـه حباب کاندې
کـا سه در سته خالی شی پاته بهزار له خانه سیل و دریاب کاندې

که سرداران دی یا تاجداران دی	که ئی گنجونه بس فراوان دی
زیست ئی محال دی چه شی بهی محکمی	پائی په خاورو گویا ماران دی
غوز دې و ما ته سخن شناس کاندې	گویا حباب دی چه خالی لاس کاندې
رواج نرې یا نه شی په اضطرار کښې	په برودت کښې نوې لباس کاندې
سیل آ خستې باز دې دهان دی	خان دې هېر کړی غم دې دنان دی
خس و خاشاک دې و تناره تـه	ته غلغلې شوي هنو ز روان دی
چادی لیدلی عاشق د تاغو ندې	چه خو دار ای رعنا زیبا غونډې
هسې خاکسار شه چه نماو کاندې	دواړه پهلودې د نقش پاغو ندې
غوز کړه به دارنگ فصل الخطاب باندي	نظر په باز کړه هم په عقاب باندي
په یرو بال کا بازی کو تره	واهه شی صید په دا اسباب باندي
ولاړ په کور کښې خونې بېلتون دی	تېغ ئی په وینو تمام گلیگون دی
شه خو نرې و کړ ئی د حال پو شتمنه	په خه ئی کړی « دشیدا » خون دی
له دې انځوره چه څوک بېرون دی	لار ئی ده صاف هموار ئی یون دی
هر لځای به پروتوی په شان دمزی	همه دلدل دی در ست شخیدن دی

سوخته خاطر مي زار تر سپنده دی خسته صورت مي ستري بي بنده دی
زه هسي نه وایم چه فراق وو ژلم حیات خوشته دی ولې بي خونده دی

که دې آداده يا دې کره وړه دی همه زیبا و دز ره په وړه دی
په تیره ونه چه خوشما لري ولی ئې خنې ز ما په زړه دی

غره بېخا په دهند سبنا نې دی غنچ وادا لری که دالستما نې دی
چه د لبري کا بي تسکافه «دروه» په ملک کښې ساده خوباني دی

نظر د ستر گو دې اثر کړی دی عينک له کو مه نظر را وړی دی
حسن ئې د ندادی حیر کت هم لا زنده چه گو رم په مثال مړی دی

دهند په ملک کښې عجب سکانی دی (۱) نازو ادا لری کله نا خانې دی
چه ئې نظر کړې وطر فیه حسن ته شپه نو بهار کښې درې جان پانې دی

وايه په شه کړې نعرې چغا ري په دام دز لڼو که گر فغا ري
مثال ئې گوره په نیشکر کښې په بند کښې خوندي د شېرین کاري

آسمانه! گر خې ولې بي لاري بددی کړ داردی وړانی دې چاري
حظ (۲) د کبکانو یوسی کو تره بسا زوشا هین و گنده مردا ري

(۱) لکه په هند کښې بڼایسته سکانی دی (ح)

(۲) خط د کبکانو (اس)

په دا امید کا تو نی خبرې
له خپله شوقه گو یائي کاندی
چه ئې تر خولې شی خوږې شکرې
طمع او شوق دی سره ډېر لرې

که خلق ئې نه وی اوسه ترې لری
ژبه ئې گوړه دا ور لمبه ده
حلوائې مه خوره که زهر نغړې
خکه ترې خېژی سوی خبرې

کاظم خا

که ور ته خیر شی په شان دځری
زر کې سبزانی خوش خرا ما نې
نظر انداز کړې د سپر پنځری
همه گلفام دی « دروه » تنځری

مردان هغه دی چه شرم ونه گ لری
په بزم ور زم باندي چه را شی
کشاده چنگ ورائی فرهنگ لری
د تو نی ژبه زړه د پلنگ لری

نامرد که هرڅو رفیع مکان لری
که هېڅ نشان ئې دتأ نیت نشته
زر لکه شمس مطیع جهان لری
دمؤ نث، سماعی شان لری

زاری می خدایه روزو شب آوری
درست ئې کباب کړه په اور دمنې
که مې نصیب کړې دیشرب خاورې
خراب خاطر مې خنک ترو اورې

ور ته شهوائی دا تو رې خاورې
عجب متل دی دا نسا و بلی
هزار افسوس دی چه نه یې ناوړې
نمر د تموز و عمر د واورې

خط به ئې راوړی خوبه نورې
گل بېخا رو حلوا بې دوده
خو ساده رووی تر هغه پورې
لب رخساری دینار که گورې

به مملڪ و مال و په خوان و دېگ پورې	خندار ادرومی په خان و بیگ پورې
زړونه ئې بنددی په روان رېگ پورې	شیشه ساعت دی مینه په تلو نیو کلا
ور کسه ده گوره بسلا د توری	له ما نه وا وړه نسا د توری
خه سیاست دی "شیدا" د توری	سره ئې جمع آب و شعله کړه
آبرو ئې خاندې په هلال پورې	چه په شا درومی کهورته گورې
چه په کجل کلا چشما ئې نورې	مژگان ئې کوری کله سم چانه
ودې آستان ته خلا بق گوری	ستا انتظار دی تل په هر لوری
په کلا ته سپین کړه د سترگو توری	آسمان له شو قه شاه رسله
کموی که لوی وی ترخان ئې بر گورې	په شان دمخه کی لخان خه کمتر گورې
مرد د آسمان نه بیا برابر گورې	که می شی خاورې په تقابل کښې
ندبیر د لخان کوه دنور و حال خه کړې	سرور د غیر 'بائی ملال' خه کړې؟
آرام د دښتې رم د غزال خه کړې	محنت را حت ئې و ناته نه رسی
د حباب مثل ئې چه باد و آب راوړې	قرار په خه کړې د تلو اسباب راوړې
و خپل قیام نه له کومه تاب راوړې	عصا د موج دې ده په لاس کښې

نه‌خړ بې غوښې په وازدو غوړې

سلو نسی یا پر سکو نسی برې

نشمه په هند کښې دغوړو نودرې

خس و خاشاک و دال چپا نى دى

حر کت نه کا صور ت دمړې

له ژواکه سپردى پد زړو ستړې

وايه په خه کړې سامان د پړې

راوا خله توره نا تر سه ياره

خارڼې تر نام کړه تاج و سر شه کړې ؟

شپوه په تبغ و په سپر شه کړې !؟

صرف ئې په کام کړه سيم و زر شه کړې ؟

کله په خاورو دخپل حریف کړه

چه ئې خوک ټول کا دخوان خخوزى (۱)

که ئې مطيع شى خوزى ماخوزى

تر هيچا نه دى هغه ستر گې کوزې

تعجب نه دى له دې اشعاره

په هر ساعت وي دويندو تېزې

پر نده ماشى جهنده ورزې

ستا په لباس کښې مستسقى سپېزې

تعليم ترې اخلى دخونخو ارى

نه دى دو نو تر پياوړتېزې

تر بلا تورې خو نخو ارې يېزې

گوره په باغ کښې درامپور ورزې

دائې امثال دى په کو هستان کښې

په هغه مهر په محبت پښې

زړه مى دوه نيم شو په تير ساعت پښې

هميشه ژار په تير صحت پښې

لکه شيشه يم د ساعت گړ ده

پریشان یې ولې په ډېر د واک پسي په ډېر خدم و شان وشو کت پسي
زنهار په طور د غنچي مشه چه زړه ئې چوي په جمعيت پسي

عيان د حال شه په شيخ و شاب هسي چه باد بدست ځي لکه حباب هسي
محروم له فيضه سر آماسي کړي فياض در څخه لکه در باب هسي

گلونه و کړه د "روه" پلوسې که دا پيام مي نسيمه يو سي
خو ش بويه تاده دو طن سيمه په دا دعا يم چه تازه او سي

چه صاف جبين دي جلاوه پيراشي دواړه ابرو دي عالم آ را شي
حيران به ناست وی ستا په اوصاف کتي که بدر چاچ وهلا لي راشي

هغه آزاد شي چه بيمنوا شي له سخته قيده في الحال رها شي
خو چه دا نه شي د غنچي ور که د قفس ور ئې ور سره واشي (۱)

چه په ډير عيب خو ک مبتلا شي له لږه عيمه اکثر رها شي
وينځي ئې نه وي په صورت باندي چه له حبشه مر يو نه راشي

غالب به ضعف په تنو مند شي يلان اسير کا چه زه کمند شي
موجونه خس کا تر سينه لاندی بجر د شعر په کا غذ بند شي

په لځان مينه كه نري وېزار شي خبر به هله په دا اسرار شي
تمام كه نيست شي په شان دشمعې خلاص به له قيده دخپل ز نارشي

چې مال ئې نه وي كه نامور شي مثال ئې وايم نامې گهر شي
يوه قطره ئې د آب په جام كښې كام به پرې خه رنگ د تشنه ترشي

مهر كه هر خود چا دلسوز شي اثر ئې كله په سياه روز شي
بخت دى چه و كا مدد له همه په دا ظلمت كښې چراغ افروزي

چه عنايت ئې شامل د كس شي د پري سيوره با ندي اطلس شي
غنچه د باغ ئې تل شكفته وي كو كه د صبح ضيق النفس شي

چې ورك ئې حرص و هوا هوس شي د غنچې وصف پيدا د كس شي
خاطر كا جمع له جست و جو به يوه دا نه ئې بسته قفس شي

چه لك په زړه كښې د عشق ناورك شي صورت له در ده تما مي ډك شي
په لځاي دخون ئې ناله جوشش كا رگ ونشتر ئې تاروز خلك شي

اور په صورت كښې دشمع بل شي چه سيم و زر ئې د كيسې تل شي
زړه نا و خېژي ' په تاور غيژي رايه دا هسي ضرب المثل شي

دهنر اهل اخته په غم شى په هنر وا وره نيودم په دم شى
سوزن ته كوره له تېز گامه په دو چنه درو مى شخ ئې قدم شى

در نښت ور كېږى آبرو كم شى چه صحبت گرم دسپك عالم شى
مخكه غبار شى دباد لاسه لاسه پاته ئې كبله په مخ كښى نم شى

كه لېز په سیر دخپل عالم شى خوش به له بوده په خپل عدم شى
سر كښى خوى دى دآ تشيانو خاورې شه خاورې كوندې آدم شى

رنخور دمینی خا نه ویران شى وړك ئې طاقت و تاب و توان شى
پر پوزى له ضعفه په شان دمهر خېره ئې زر ده تر زعفران شى

هغه قانع دى چه خوك بې نان شى دحرص كارونه له ذولخوان شى
له خايه كبله وزې آسيا خو خى مړه تر حلقه كاسه گردان شى

تمه چه نان خورى تمامى نان شى مهتاب ته كوره چه در عيان شى
نظر په مهر و په ذره و كړه بقاد نان ده چه ډير همخوان شى

بزم لېرین دى په سرد جو شى گر مى شوه وړكه دمى نوشى
آسمان همېش كا خماله حاله په وا زو ستر كو چشم پو شى

هاله ئې گوره چه صاف په رلوشی زېما په لعل ویه ښه او لو شی
ور بل دې وکړا جا د و گری ز ونه دډېرو خوبا په تلو شی

په فن دشر که څوک آگاه شی په داکمال «صائب» گواه شی (۱)
جو دت ئې گوره دصاف طبع غرونه عجب دی که سنگ راه شی

باد که مې یوسی له کوره خه شی پا تې بې خاور وله ما هیش نشی
په هوا نا شم غبار په شا نی اهل که داوی هر خای مونده شی

رو ښا نه طبعه چه مکدره شی دسخت طرحه واوره دیگړه شی
عقیق نگین چه انشار نگینه کا په تکدر کښې خه ساده تره شی

دگل په طور چه خنده رویه شی اېمن له خصمه له کینه جو یه شی
بادو باران ئې شمع روشن کا مرجع دخلقو له خویه شی

نظر دمهر روی تې وشی چه گرم روی تنها بیه نشی
مہتاب چه وضع دسر دمهری کره په خوان ئې کله مگس لیده شی

ورځی ته گوره چه گرم رویه شی په درست جهان کښې خه شاني لویه شی
وره شی خه رنگ په سردمهری کښې نتیجه یاب له خپله خو یه شی

(۱) میرزا صائب اصفهانی د فارسی مشهور شاعر دی، په تبریز کی زېږېدلی او په ۱۰۸۰ هـ کال په اصفهان کښې وفات شوی دی. (شعر المعجم - ۳ جلد)

خاورې په باد کښې هر گوره سپکې شی هم پر پشانې په هر لور ور کې شی
چه منعقد کا صحبت له آبه تمکین ئې گوره حکم دمیځکې شی

غوره ئې و کړه په مقالات کښې هم ئې په طور، هم په حالات کښې
«قاسم» (۱) چه غوره دیوانگې کړه همتا ئې نشته په خیالات کښې
تقلیدد نمر کړه په کار و بار کښې چه سر بلند ئې تل په روزگار کښې
لاس ئې تور نشه په خیال و زرو واده ئې صرف کړه د بل په کار کښې

که نظر و کړې په دار و روزگار کښې انتفا نشته په کار و بار کښې
طلب ئې سوخت شی په شان دسترگو ابلق چه داغ کا په داسر کار کښې

مجازی کڅ کړی تل په هر اس کښې ثبات ئې نشته په هیڅ اساس کښې
طاق ئې جوړ نه کړ پکښې له بیمه فلک چه گرځی بنیښه په لاس کښې

ما چه زړه پر پوست په تامل کښې نظر مې و کړ بیا په آمل کښې
«طالب» (۲) حسن معنی ته ور کړ بابل ئې وینی مگر په گل کښې

پیداشه مهر سکه په آسمان کښې چه زړه دې روغ دی په داجهان کښې
خو مهیا دی مشه بې غمه تیغ په نیام و نمک په کان کښې

(۱) ملا قاسم دیوانه د فارسی ژبې شاعر اود صائب شاگردو (تذکره حسینی)

(۲) طالب آملی - د فارسی شاعرو، او په ۱۰۳۶ هـ کال وفات شوی دی

چه لب دې سره شی به رنگ و پان کښې دغرو نوسر کښې په بد خشان کښې
سرونه هسک کالارې دې گوری لعل و یا قوت ئې پراته په کان کښې

که ته غایر شي پښه دا سخن کښې و گڼه خداس د بېدل طبع
یقین بهو کړې پروت ئې په ظن کښې هم طرز ئې نشته هر گز په فن کښې

شک چه را نو رې په دا وېلو کښې چه ستا په شان نه دی گویا کېکمان دی
بازرنگ کړه حکم زړه که منگلو کښې ناست د هوا په الو تلو کښې

دېد قو لانو ژبې په خو لښه کښې صدق په نزد شو د عالم هسې
گویا ان گشت دی لیکن په خه کښې لکه خزلی په تور لیمه کښې

اشعار که لولی په تمام «روه» کښې هـره مصرع شی خط د کېکا نو
کم به پرې پوه شی په دا گرو کښې دانائې نشته په دشت و کوه کښې

چه ستا ولاس ته زړه دهر چا راغی یو به ئې نسی د تال لښه لاسه
کو گل ته کله پستنه بیا راغی په دا غرض که دزد حنا راغی

گرم نگاه ئې شوخ وېبیا کې چه به خندا کښې دې اوښې درومی
طرفه ادا ئې تل فر حنا کې پښی ئې وی دواړه رڼې تنها کې

چه په خندا شی دغر وڼو زر کی شهپاز ئې لاندې نو نظر ژر کی
نجات ئې نشته ز ما په پيو هه په الواته کښی که باد وزیر کی

په زړه مې گرځی دغرو نوڅو کی حملي دبا زو د زر کو کو کی
ووايه څه کاد «رو» نسیمه! گیر ا منځلی ز پسا منبو کی

گلگون لباسه! چه په ټال زانگي جنبش په باد کاد گلو څا نگی
جهنده برق وڅر من دگل دی چه له شو خیه په باغ کښی دانگی

ن مې په باغ کښی غنچې لیدلی سبا چه راغی و خند بیدلو
عندلیبان ئې په خند امست شول وې ئې له شو قه بلا بیدلې

کو دن ته بویه ورا نی جلی ناري په غره کښی د خخلی
گلپانگ به څه کاد بلبلانو؟ ز ما دیوان دی باغ دو لړ

چېرې هوا ته هم وختلې دښکار کو ترې دې ووهلې
اسیر په دام کښی دپېش و کم ئی طمع شاهین کړی ددر نې تلې

افت دگلو چه شمی سو لې له د پره تا و و بهیدلی
چه نه سوخته شوې نه گداخته شوې مینه نه ئې دبساغ بلبللی

شراب د کومې میخانې شو مې «شیدا» ئې گور، څه ادا مومې
چشمان دې کاندې سیه مستور مژگان دې خاندې چه به شادرومې

که ارې ډېره بار یسک بینې و مې به نه کړاې سخن چینې
دست که رساوی دشانې څه شو؟ کله نیوی شی موی د چینې

دز پرو گیلو دستی رانگینې یعنی بسنت دی نشان ئې وینې
چه انتظار کا د ز عفرا نو سترگې اېاس کړې یه کانه سپینې

نشته که گورې نشان د مینې صفا به څه رنگ داخوان وینې
دائې اندر دی د بې مېهر یه چه ئې شوې سپینې لکه شام وینې

نېپکې اصیلې بدې کمینې زشتې بدرؤ ئې یار صورت مینې
په یوه شان دی دتا په سترگو چه در ته گورم په نزد دمینې

بنا بسته ونې تا زه ئې پانې وېشکلی (۱) غاړې لکه شنی زانې
پکښې نظر کړه بناخ دنبات دی خوږې کر کړی (۲) پنځې ممانې

نه ئې بورنه (۳) دی نه ئې ورغانې لعل ویا قوت شی کرم ته کانې
لاس د سرو دی غلېهل کله چه نه تو ئېزې لخنې پڅانې (۴)

(۱) وکښلی (پ) (۲) کر کړی (اس)

(۳) بورنه آرد خشکيکه برای ساختن زواله استعمال شود (پښتو قاموس - ۱۲۱ مخ)

(۴) پڅانې = اندک خورد (پښتو قاموس ۱۵۸ مخ)

زارشه نري هونجړه طاؤسان زانې لښكه دو نو بېشماره پالنې
د «روه» سيسي دى طرفه دلېرې نشته په هند كښې داهسى سگانې

كه خوك په كار كښې هر خورساوى كله عيب جو په كله زهاوى
په پرده گوته همېش مطرب ز دى كه ئى په مثل صوت دصداوى

كه ورنه هرڅه ډېر مهياوى پروت به په حرص كښې اهل دنياوى
دقوت دپاره سرگر دانى كا كه ډك تر حلقه لكه آسيماوى

چه ډېر وى نرم تل ئى رقت وى د خلق حسن پرې سيماست وى
نوبوى واوړه ازبه عاقله خندا چه چيرته دجراحت وى

چه بى هنره صاحب د تاج وى والى د ملك وما لك د باج وى
مثال ئى وايم وما ته غوږ كړه لحيه دبز وى شاهه دعاج وى

طفل ته گوره چه پستان روى يا تماول شى په خوان پېر وى
باعث دي دارنگ په خون خواري ووايه نه دى ظالممان روى

كړ يم په مثل هغه شجر وى چه خنډى وړى هره چما تمروى
په لجان ئى نه خورى صرف ئى په بل كا له ډېره شرمه سراپا تروى

مضمون د شعر لکه پیکر و ی رنگین الفاظ ئی رخت وزیو روی
ورته ضرور دی دا دواړه خیزه پیکر که هر خو د ار با تر و ی

په لب ئی گوره دشیر پیر و ی پستان تر او سه د آفتاب روی
چه بازی کاندې په شان د طفل آسمان که پیر شو بالغ به نه و ی

که ژبې ژبې د گفتمو گوښوې دېرې باریکۍ نکستی دموښوې
نسبت ورائی ته د «اسیر» واوره شایانې کلمه شانې د کښو شوې

اعتماد ولې په نجهیل کوي زربه معلوم کړې که تأمل کوي
مطلع یو دی دشام د صبح نازیه سیاهی چه د کا کل کوي

چه لکه ابر بلند اقبال و ی وړ ځنې اړې زوال و بال و ی
بام ئی ولاردی په تند سیلاب کښې نه ئی ستون و ی نه ئی دیوال و ی

چه خور ندم وهم چور ندم و ی لښد قنغ و نان و گندم و ی
که مگس ران کړې چوب د چوبدارو تر مگسا نو بسیا ر مردم و ی

چه په لوئې همیشه سلوم (۱) و ی باورد چاشی که دیر مظلوم و ی
التفات کلمه فریاد رسان کما فر یاد دغرو نو وړ نه معلوم و ی

چه دهند سبز و خو را یی بانوی اعلو یا قوت ئی دوا ره امان وی
 زر کی چه گرخی د «روه» په غرونو بنایسته روغی په دغه شان وی

❀ ❀ ❀

که پروت په بند کښی لکه دسته وی چه آزا ده وی هغه رسته وی
 نه و چشمی ته د آفتاب کوره نفس د صبح په کښی بسته وی

❀ ❀ ❀

چه خوش په ښکار کښی د ښکاری زړه وی له دې هو سه په الوانه وی
 په خپل یقین کښی د ښکار د پاره محتاج د با زو د جره نه وی

❀ ❀ ❀

شپه چه سر توره تر صبح دمه وی د نمر له تا وده څه رنگ بیغمه وی
 وا وره له ما نه ز ما مینه ! غم د اسباب مکره که ورځ دې سمه وی

❀ ❀ ❀

که فردا چ وشکوه د تخت نه وی وقت مسا عمو مدد د بخت نه وی
 واره را حت دی زما په پوهه غم به تر جاهد تر جلال سخت نه وی

❀ ❀ ❀

چه ئی به زړه کښی روشن مردم نه وی بیمنابه واوره هغه مردم نه وی
 که په تپاره کښی رخشان اخگر کی نر دی کاذب می بوله که ځنې گم نه وی

❀ ❀ ❀

اثریه زرو نو اکثر دخوی وی جمع تل جوړه د گرم روی وی
 گرمی چه نشته په شب چراغ کښی تنها بلېزی راغ که مشکوی دی

❀ ❀ ❀

همسر ئې نشته د زيبا ئې تمام ادا ده دلبر با ئې
شكرى آب كړې له انفعاله په ليو پل شه د ميتا ئې

واور و له مانه كه شنوا يې د ازله د سته ولى ز سوا يې
درزق په مرسته سرگردانى كړې كدمور تر حلقه لاسكه آسيا يې

سپزه آسمانه طرفه ريشخند يې هنر دى نشته كه سر بلند ئې
نادان په طمع د برگ وېر كړې نه دى بر كسو نه برو مند يې

غوز كړ نوماند كه درست انصاف يې نه مدعى يې نه سخن با ف يې
باريسك نرموى دى د «شيدا» شعر هله ئې لوله كه مو شگاف يې

حريصه وزى د سوى كمال يې مثال دې وايم چه پر اكال يې
فى الحال كړې نشه داوړوخته سل دى حلقو نه گويو غر بان يې

لب دې يا قوت دى حقه دهن يې تر سر ترپا په بيسا گلبند يې
طرفه تشبيه بى د غنچې واهواه نن چه را غلى تر دې چمن يې

كه نه محمو د سېكه گين يې صاحب د تاج كېر آگين يې
چه زړه دى صاف وى له حب جاهه په سپاهى كنى نقش نكين ئې

ای چه مژورئی پدخوب روئی خوله می شوه سترې په برگو یو
ومرم خبر شه زما له حاله د نساد زلفو له مایا رخو ئو

❁ ❁ ❁

هغه بد مسته یې با کد رنده یې چه شهره شوې تر سندو هندو ئې
په براندو ستر گودزو و نوښکار کوي بازه شهبازو ئې بحری شهنده یې

❁ ❁ ❁

سمن عسذاره جمله ستره یې ترسیمینې توری هم خاطره تېره یې
آفت د خلق فتنه انگېزه یې بده قتا له بلا خون رېزه یې

❁ ❁ ❁

غلط بېخا یه په خپله وړانه یې هوادې اسدی تهر بانه یې (۱)
زر به دې خای شی داتورې خاورې غسا فله خا خکی د بارو نسه یې

❁ ❁ ❁

که تل په طور د گمینه یې خالی له وضع د کرم نه یې
صرفه ئې نکره په خپلې منځی نورئی محظوظ شول په شهر بنی

❁ ❁ ❁

صورت رباط دی ته رهروی یې له ستومانۍ ئې تمام زگر دی یې
له چا نه مکړه د تیمار طمعه په داعالم کښې «شیدا» پردی یې

❁ ❁ ❁

مخمسات

(۱)

بیادی تیغ و لای نرمالار خش دی زین کړ په لنده ری ولی غشی آغزین کړ (۱)
 په سرووینودی میدان ولی رنگین کړ چاله تاسره په دامیدان کښې کین کړ
 داستم دی ولی خپل رسم و آئین کړ

ای په خوی لکه آتس په زړه سنگینې دازما احوال هم څه په ستر کووینې ؟
 شوې مې و چې لکه برق د صورت وینې انتظار مې مرآت وار کړې ستر گې سپینې
 دانا از نظر انداز چرخ برین کړ

چه کجل دی څه خو پوری په چشمان شی تور مژگان دی همگی مار بچگان شی
 تر افسون لاندې کول ئې خورا گران شی گزیده ئې هغه دم خانه ویران شی
 تاپه دافتنه جهان بالا پیا ئین کړ

په دا په کر شمې په دلبر یر په هزار د هزاران افسون گری
 څوک ئې نشته په عالم د همسر یر په مینا کښې لکه بند ښکلي پری
 خپل صورت ئې زما هسې دلنشین کړ

لکه نمر پواحد آن کښې عشووه جوشه وهر چاته وهی ستر که فتنه کوشه
 په زمین دامن کشانه زرین پوشه له چا نشوه همبسترو هم آغو شه
 هفت کشور ئې په عشووه زهر رنگین کړ

د قلم په شان دې سترگې سرمه سادی د هر چا په اصطلاح سخن سرادی
ستا په سر کوم قسم طرفه ادا دی په دافن دخاص و عام حیرت افرا دی
نهایت ئې د کلام زب و تحسین کړ

په داغم کښې تیره خاک درهگذر وم پرېشان لکه غبار ولاړ په در وم
په خواری کښې دامن گیر دخپل د لبروم خلقه! زه په دا بـ لا کـ لـه خبر وم
چه دامن ئې افشاندۀ نازو تمکین کړ

خو چه سترگې مې د شمع په دود و اشوې دواړه سرې لکه گلونه په ژړا شوې
ته مشغول کله زما په دلاسا شوې؟ تر فانوس په آشنائی کښې بې وفا شوې
نازما په اوښو تر کله آستین کړ!

هغه څوک چه په طلب د دلدار درو مې لکه نمر په سترگو نل په دالار درو مې
که افتان کې خېزان خوار و زار درو مې په سینه ئې لمبې بلې دنار درو مې
سر ئې کله په سایه و په بالین کړ

همېشه ئې غم د مزر کې د آسمان وی اندېښنه ئې د جوال و درېسمان وی
چه په غم آلوده عمر د د هقان وی چه په خودانو خشنود لکه خاقان وی
آفرین مې په همت دخوشه چین کړ

رسم و راه د همت نا که در په زړه کړه هر ساعت ئې پیروی په تور لېمه کړه
په وچ حلق لکه ساحل قناعت و کړه د دریاب په لوری هېڅ حرکت مه کړه

که ئې موج ترش و تاته خپل جبین کړ

بیکسی می هرگز نشوه غمگساره آزرده لکه نرگس یم له روز گاره
نما شا نه ئی عالم راغی بېشماره چاونه ریل اوس خه رنگه بی بېماره
التفات می په حال کله نبض بین کر

وسامان ته ئی فراش کله پکار دی نه ئی پروت په گماوو خر تکلیف دیاردی
په هر خای کنبی چه راحت کوی تیاردی بل ئی دافضل و هنر چه وفادار دی
ما بستر د خا ورو غوره په قالین کر

یه نهاد دهر سړی کنبی وفانشته د زانو په آئینه کنبی صفا نشته
د نرگس ستر گې هېچېر ته بینا نشته دهېخ گماو په شاخ کنبی نرگس وخرمانشته
چائی کلام په بل نمر کله شهرین کر

لکه گماو د خرمن دور دا آسمان کا هغه کس په لگد کوب کنبی پریشان کا
چه ئی زړه په توبه جمع خوشه سان کا په کاستن په انداختن ئی خوار حیران کا
په داخه که ئی خوک ماه یائی پرورین کر

ته بلبل دولایست راغلی له «سرا به» دتوتی غوندې په هند سخن سرا به
ستا اشعار دی گل شکر سخن آرایه! په گفتار «دشیدا» خوش یم وایه وایه
زما ئی دنا په طبع آفرین کر

(۲) مخمس (۱)

ای په مخ لکه آفتابه ستا له تابه خلقه دد رو یشا تو شوه کبابه
که افتان ئی که خبزانه بی شرابه دشبنم غوندې بی تابه تر سیمابه
راواته دې لوی آفت و له حجابه

(۱) ددی مخمس دوه لومړی بندونه په نورو نسخو کنبی نشته د(پ) له نسخی څخه را نقل شوه.

چه ښکاره دی ښکلی مخ په چرخ د بام شی فر یفته ئی په خو بیو خاص وعام شی
نور لیمه د چا گامقام لکه نمانښام شی خوګ په طور ددر گم و گمنام شی
چه حجاب په مخ کښې ونیسي آفتابه

ستا په زلفو رو ښنی ده در خسا رو که گوهر شېچر اغ دی دښا ما رو
منفعل کر آب ورنګ ستاد غذا رو چه غنچه شوه دهر گل له یرده دارو
و چمن نهر انلی نشی بی نقابه

دعا شق دوینورنګ ستاپه منګلو له تهمته سره پیا ته شه تر تلو
خه ئې طمع په شتن کوی د تللو دمرجان له پنځې رنگ نه خی پهو للو
پا کهوی په محیط بحر کښې غرقابه

نور به خه رايم له هجره ياله مينه يي هسې رنگ له غریوه ډک یم حال مې وینی
چه د ناپه قدم بوس کښې دل سنگینی دحنا غونډې مې خی له ستر گوو ینی
په ژړا یم ددوران له انقلابه

چه نظر وښکلی مخ ته د تاوکړم ستر گې سپینی لکه خال په دیر کاته کړم
پیا پیدا ستا دیدن ته تور لیمه کړم بې دتاله مخه ځان و جهان خه کړم
په حیات به نشم ستړی له دې دا به

خپله وضع په مثال دسو خټه نی کړه یاسکوت کړه په عالم کښې باز گړوی کړه
که دریم عادت لری زر ئې پردی کړه تل په دا نکته کښې غور پیایی کړه
نور به خه وایم و تاته له دې باب به

بیادما داو ښکو سیند شه چلې چلې سرې لمبې په لوغورون خاطر شوی بلې
دغبار غو نډې مې خېژی دپښو تلی وایه خې لکه تند باد په شتاب ولې
خه خو ونیسه عنان سپاک رکابه

چهمین په دابی مهر دستمگار شوي بهرهمیند یوه ذره په کومه چار شوي
مبتلا د استغنا په شهسو ارشوی توري خاورې دې په سر لکه غبار شوي
لائي نه پریزېدې فتر الك خانه خرابه

دغنجې په شان کره خپلې سترگې واهم مشتغل شه د چمن په تما شا هم
همت نه کاندې منت د دست وپا هم شېنم نه لرې زینه بال و اعضا هم
و آسمان ته څه رنگ درومی له ترابه

ای په طور د شعلي شکم پر سته بلندی دې په تا به او په دیگ پسته
قدم بوس ئی کرهر دم دانه له دسته که و نکړه قناعت د لقمی هر سته
پاته نشه بې ژوونې بې کشکابه (۱)

چه فلك مې باعث شوی په ایذا دی دشفق غوندی مې زخم نمکسا دی
دعلاج فکر ئی کړی کله چادی داخر اب جهان همه در دو دوا دی
یو پرما دهر هم پېه شوه نا یا به

درسته شیه ستاد محفل خدمت گذاروم په خدمت کښې دې سرگرمه شمع واروم
منتظر و مکافات نه د کر داروم ستا په رای کښې دې ورځی سزاواروم
چه مې و ژني په سحر صاحب عتابه

چه ئی نمر دروښنی روی په زړه باندي دراحت په اسباب کله غفلت کاندې
بخت ویده وی دهمای تر سیوری لاندې که غافل دې ورته ووي په خان خاندي
نه دې هېڅ متأثر له دې اسبابه

د «شیدا» گریه مدام له ډېره غمه هر گز نه ده د بهار تر باران کمه
بې اثره ئی پر یار شوه تر شېنمه دغنجې په دود یو دم تر صبحدمه
ستر گي نه پورته کوی دنازله خوا به

(۳) مخمس

ای په منځ لکه آفتاب ز پیا صنمه ! تمنا مې ستا د منځ در لسه ا تمه
په کاته مې لکه شپه تر صبحد مه سیاهی شوه د چشما نو منعد مه

د دیدار ارمان مې یو وړ تر عد مه

چه به زړه کښې ئې هوا د آفتاب رووی د شفق غو ندې نیو لی په لمبو وی
دواړه سترگی ئې مدام دوینو جووی کر فطار دهفت سپهر پښه فتنو وی

کنا ره وی تمام عمر لسه عالمه

چه تر حسنه پورې منځ دخپل یار گوری دروغجن دی لکه حال همپش منځ توری
دریښتنو په عالم کښې ئې تل زوری دذری و حال ته کو ره په هر لوری
چه ئې مینه په ژواک کښې نشوه کمه

چه نظر کلي په ادب دخپل یار نه دی ساد کی ئې ستا په شان ده هوښیار نه دی
گستاخي دعا شقانو اطوار نه دی هېڅ گستاخ د خاص خلوت سزاوار نه دی

بیاد گل بهر خسار غاش «میزده شبنمه

هېداند رسم و آئین ئې به زړه یاد شه چه دا هسې لور په لور دادو فریاد شه
بیا مشغول په خوږ بزړه هغه جلاد شه تېز نگاه ئې لکه سیف د فولاد شه

چه ئې پر پښوده شوخی ته حیا کر مه

ستا دستر گو شوخی نه وه په مثر گانو د پرو په منځ کښې رم کر غزا لانو
په غبار ئې د میدان ادا فهمانو گمان کر یء وو د تا د آبر وانو

داخه بېره خاص و عام کره مسلمه

په شوخی در نګینې د حنا کله ستا په لاس کېښې ده بښېښه (۱) د آتش بله
 خلقه شوه په دا اور متزلزله چه په سوه ژي د عالم نا معطله
 ولی زړه په عالم نه سوځي ا ظلمه؟

په حیات کېښې وم د شمع په شان مړی د خدمت ته دې ولاړ وم سر پرې کړی
 په محنت باندې مې گواه دی درست وکړی نهایت مې د زړه داغ دی له تاوړی
 و خدمت نتیجه دا وی ذی خدعه؟

د بد به د دنیا نه ده پاید اړه په زوال کېښې جبین والره هوشیاره
 د آفتاب غونډې سرخ روځه له دې داره سیه یو ښ تمام جهان کړه ترنهاره
 چه ورغ نهوی هېڅوک ستا له ماته

سره لبان چه خه خو بیر ته په خندا کړې ښایسته دندان همه د برق بر ښنا کړې
 توري زلفې نار به تار ابر آسا کړې ښکېښې منځ لکه مهتاب عالم آرا کړې
 د ښایښت دنیا په تا باندی شوه تمه

ستا په زلفو رڼا کله د رخسار ده روښنی په جست وجو شوي د ماده
 خلقه پسې راغلې صد هزار ده دلیری ژي د خاطر په خه مقدار ده
 چه په خای پیچیده پروت دی لایغمه

خه نظر کړم د جهان په گلستان کېښې د کرم لویه شپوه ده په انسان کېښې
 کلیچه که لکه گل لري په خوان کېښې تار پتار ئي کړه په خلقو په احسان کېښې
 ښکفته لره جبین صاحب کرمه

که نظر په راه ورسم د دوران کړې کچړوی په خاطر ياده د آسمان کړی
 برطرف به خیالات د سودوزبان کړې څه امید د انتفاع په دې کاروان کړې
 چه یوسف شه پکښې خرڅ به خودرمه

زه که یو قدم روان چپرې په لاروم لکه حرف د نومشقانو زیر باروم
 عاقبت افتاد گي وی سخت ناچار وم ملتجی والتفات ته د آبکاروم
 خلاصی نه مومم له لوح وله قلمه

ته به څه کوي زما د حیات طبعه زه داوښو په لار درومم لکه شمع
 مهیاوی پکښې تبخ دسر په قمعه بدرقه مې نشی کړی غفیره جمعه
 دعدم و سړای ته درومم له حرمه

که په شان د کواکب شبزنده داروی هر گز نکړې سترگی یې خود بیداروی
 په سحر به له آفتاب سره د چاروی مستهلک به ئې فوار په ښه انوار وی
 د فنا مرآت به وسائی له دمه

چه فلک ئې مخالف و ناسازگار وی خسارت ئې نتیجه د کارو بار وی
 د گرداب غوندی ئې لږ د آسیاوار وی داوړو حاصل ئې خاوری تور غباروی
 تشنه لب لکه ساحل پاخی له یمه

څه حاصل دی د دامن له افشاندنه غبار نه رسی د گیلو نسر دامنه
 پاکیزه جامه ئې راوړه تر چمنه احتیاط مکړه هر گز د گیل خرمنه
 چه په خاک د «شیدا» اخلي خو قدمه

(۴) مخمس

د عبدالقادر خان پر غزل

که روښن می سجنجل (۱) دهر تدبیر کړې په هزارشانه می صاف انور منیر کړې
 ځان ئی کله د گیلرخ عکس پذیر کړې چه ئې زړه زما سوری د عشق به تیر کړې
 تر هغه سوری می منځ د آشنا خیر کړې
 دشانی په دود گوزار وړ باندی کېږی سیه مار دی دی د زلفو چه تاو یږی
 که آتش ئې در خسار دی چه لو گینږی په سپین منځ باندی ئې خطدی چه ښکار یږی
 که ئې زنی ته مېر یو ساز بهیر کړې
 بیاسر گرم په خپل کار کښی چه داشوه د عاشق ژړا بدله په خندا شوه
 دا مید غنچه ئې وایه سپین سباشوه ستاد منځ آفتاب چه وخت پرې رنماشوه
 چه ئې ستا په تورو زلفو کښی شپه گیر کړې
 هغه وخت چه مېیا راته وصال وو کهې بوس، کهې کنار و قیل و قال وو
 در ته شه وایم چه شه فراغ البال وو څو مې زړه دیار په وصل کښی خو شحال وو
 یو په سله تر هغه حجر ان زهیر کړې
 چه بر یان به هغو گرمو لمبو ندی که انکار کړا بوالهوس ملامت شه دی
 په داسو زباندې خبر دم هجور زړه دی له دې اوره سو زان او دبېلتا نه دی
 ځکه ځان هندو و سولوو ته خیر کړې

چه شېم صورت او به کر به ژفا کښي مر حباور نه گل ووي په خندا کښي
 یر کن کښناوه دستر کو به ماوا کښي بي مجننه را حت نشته په دنيا کښي
 خوشغا لي نصيب د چا چه ئي د لکیر کر

چه آواز ستاد خو بویر به هراقصا ولاړ به طلب دي سر گر دان باد سبا ولاړ
 ستاد گلي عن دنا په تما شا ولاړ له هوسه به خندا خندا په شا ولاړ
 سخندا نو چه گل ستا دمخ نظير کر

دم بدم ديار ديدار عبدالقا در کا هر نفس بوسو کمنار عبدالقا در کا
 د شيدا طور اطوار عبدالقادر کا له هجرا نه به خه دار عبدالقا در کا
 چه ئي خيال ديار دمخ به زړه تصوير کر

مسدسات

(۱) در حمان با باد مطلع به تضمين

هر ننگه ئي ليکه جام ده سي ناب وي مهيا دبېخو دی تمام احباب وي
 که هندو که مسلمان که شيخ و غاب وي به يوه ادائي درست بزم خراب وي
 تل دي ستا د خواب آلود ستر کو خواب وي
 چه فتنه په خواب ويده شي دير ثواب وي

دا کچل به ئي کا جوړه خه بلاته؟ مهيا شوه توره شيه د زرو نو غلانه
 نفسا فل ئي دي بهتر ليه التفاته دا عطا مي ئي بېخيلي ده لقانه
 تل دي ستا د خواب آلود و ستر کو خواب وي
 چه فتنه په خواب ويده شي دير ثواب وي

خپلمی توری دی په چادی نن سری کړی چه ایده شی بیایه سرو وینو ککړی
 خلقي ئي تند سېلاب دی دآب وړی حکه داوایم ناستر سې خونه مری
 تل دي ستاد خواب آلودو سترگو خواب وی

چه فتنه په خواب ویده شی ډیر ثواب وی
 لښه هیسته ئي وگړی تار په تار شی دشویش په بندني زړونه گرفتارشی
 لوی آفت د کورو کلی دد یارشی تور مارونه چه بودم چیرنه بیدارشی
 تل دي ستاد خواب آلودو سترگو خواب وی
 چه فتنه په خواب ویده شی ډیر ثواب وی

وایه بیایه شه غرض محفل آرا ده چه حا ضرئي په مجلس جام دصه پاده
 در ته ایسی دخته زر و نو مینا ده و یشپده ئي دمینا په خان بسلا ده
 تل دي ستاد خواب آلودو سترگو خواب وی
 چه فتنه په خواب ویده شی ډیر ثواب وی

تر هغه چه دغنجی مړه وانه وی عندلیب په باغ وراغ کښي رسوانه وی
 په چمن کښي دا فکار و نوانه وی هېڅ تشویش په زړه ددرود دوانه وی
 تل دي ستاد خواب آلودو سترگو خواب وی
 چه فتنه په خواب ویده شی ډیر ثواب وی

دنکاه گرمی ئي نشته په نیران کښي شور پیدا دقیامت شه په جهان کښي
 حایان به خهرنک زیست گاپه امان کښي کهکشان لکه خس ووسویه آسمان کښي
 تل دي د خواب آلودو سترگو خواب وی
 چه فتنه په خواب ویده شی ډیر ثواب وی

هیخ تر کش ئی خالی نه دی له خه نه گه د خه نه گه اثر ئی زیات دی له نه نه گه
د غمزی توره ئی صافه تل بی نه گه دلبران ئی کناره درومی له نه گه

تل دی ستا دخواب آلودو ستر گو خواب وی

چه فتنه په خواب ویده شی دیر ثواب وی

یوله دیر ی بیماری دی خاطر تیز بل په کار دخو نخواری دی بدیر هیز
به کنه ده د خسته «شیدا» خون ریز دلخان زبان د خلاقو زیان بلا انگیر

تل دی ستا دخواب آلودو ستر گو خواب وی

چه فتنه په خواب ویده شی دیر ثواب وی

(۲) مسدس در جهان بابا مقطع

په تضمین

آئینه کهو خیل خان مهر و بر و کری ننداره په خیل جمال کنی مو به مو کری
بهوشی په خیل شعار حیرت به خو کری له تمثال سره به دغه گفته گو کری

تاچه مخ دیری 'سترگی د آهو کری

ته بری بی 'که آهوئی که جادو کری

بنا بسته می دیر لید لی دی دغو ری ستایه ستر گومی قسم عشوه پروری
دا بلا نه ده زده کری هیخ دلبری پرده واخله ددی راز طرفه پیکری

تاچه مخ دیری 'سترگی د آهو کری

ته بری بی 'که آهوئی که جادو کری

غوشتی ماد بنگالی تمام کشور دی به ختن باندی می شوی دیر گذردی

به حلب کنی می لیدای شیشه گردی دا علم له دی نیر نه گه بی خبر دی

تاچه مخ دیری 'سترگی د آهو کری

ته بری بی 'که آهوئی که جادو کری

د هوا پری را کوزه ستا په بام شي ستاد ستر کوبه لیده غز المه رام شي
ساحران دی تواضع کاپه سلام شي علامت در کښې لیده دهر کدام نی

تاچه مخ دپری . سترگی د آهو کړې
ته پری ئی ' که آهوئی ' که جا دو کړې

ستاجه مال چه د تحقیق په ستر گوخیر کړم اندیشه کښې د دام که د نسخیر کړم
یا په دفع د کز ند کښیم تدبیر کړم نه پوهیږم څه بیانې څه رنګ تصویر کړم

تاچه مخ دپری ' سترگی د آهو کړې
ته پری یې ' که آهو یې ' که جادو کړې

که وارد د چین له ملکه مصور دی اوس ولار لکه صورت منحیر دی
ستایه نقش وپه نیکار کښې مقصردی دحیرت په ژبه هسی مستفسر دی

تاچه مخ دپری ' سترگی د آهو کړې
ته پری یې . که آهو یې ' که جادو کړې

په نظر د ' شیدا ' راغله ناگهانه بهر ان کښې ئی جلوه په خوا الوانه
آواره پسې عالم له خان و ما نه دانغمه به ئی وتله له زبانه

تاچه مخ دپری سترگی د آهو کړې
ته پری یې که آهو یې ' که جادو کړې

(۳) مسدس: د پخوانیو شاعرانو د مطلعو په تضمین

رائه ووی غنډلیب به نو بهار کښې چه لیدلی می سنان دی به هر ښار کښې

نشته فرق به شاخ گل به سرد دار کښې د پتنگ به شان می سوزی گل به نار کښې

مفرور مه اوسه د عشق په کارو ښار کښې

هر خسری تیره تیغ دی په دالار کښې

خه واوره دا که لامله مادل ریشه زړه مې صبر کړ له لځانه هم له خوېشه
 الوداع نمری و هم جفاند یشه کوره کوره په قسمت ده رانه پېشه
 ستاینه کوی کښی دسرونو خطر شته دی
 زما هم په دغه لاره گذر شته دی

گینز دی تساج د چاپه سردشادمانی په گردن د ډیرو وکړی تیغ رانی
 خوک دي کماندی په هر شان ثناخوانی خوک پشان گڼه بسمل د قر با نر
 دخو بی نوم دي لا رد بد خو هم لا
 په خپل کلي په محلت په هر سو هم لا (۱)

و عالم ته چه نظر وکړی هر څه شته نیک و بد تر بدو بد تر نیکو ښه شته
 په میزان کښی د دوران سپک و درانه شته هسی نهوایم خو با چه خوبان نه شته
 د جهان په منځ به ډیر وی ښه منځو نه
 ولی زړه مې ستاو منځ ته کړه خونه

چه طبیب د تابه کوی دی ورود کړی که زنده کایه علاج د لحد مری
 ورته ووايه د زړه اختیار در کړی ولی اچوې په ستر کو کښی خسر ی
 آرزومن دیار د درد په دوامه شه
 بیگانه دخپلو منځ لره رانه شه (۲)

آواره به په هر لوری خوب و زشت شی زلزله به په مسجد هم په کښت شی
 فراموش به د عالم دوزخ بهشت شی نارینه تار به د دی شهر سنگ و خشت شی
 په خونی هاتی سپره شوه می پورسته
 زه هم مست هاتی هم مست دی داهم مسته

محبت مي و کړلځای په درست بدن کښی لرم اور لکه فانوس په پیرهن کښی
خوف خواری کړم د چکر په دل بستن کښی کوم زیست لکه غنچه په داکلشن کښی

دهجر ان له ډیره غمه مي زړه چوی

شکر شکر چه فانی د تل به نه وی

لکه څوک چه سپینه توره خنجر تیز کا مهیا تمام اسباب د لوی ستیز کا

لغه بسه میدانونه رنگ آمیز کا هغه دم چه د عالم قتل و خون ریز کا

له اوله پر سر جوړی کا دری

بیا ټیکه په وروځو کینز دی خونړی (۱)

په دوام و ماته غوږ کړه ستمگاری! په جفا! جوړو ستم زما خونخواړی!

اوس په ما کینزی هغه ناسازی چارې چدئی ته وی په آرزو دښمن شمارې

ستایه تور مي مال تالا، مانې نړی بزی

راشه کوره که په دادی خوا سر بزی (۲)

کړی مادی د عالم په کار کښی غور دافانی جهان می ولید په هر طو ر

په هر چانه دی یکسان د آسمان د ور څوک خندا هوا، هوس کا څوک په خور

د یوه په غولی ویر، د بل سر و د دی

چیر ته غم، چیر ته بادی د دنیا دود دی

ستا جمال چه په عالم کښی بی نظیر دی به افراط ددی خو بیو د لید یر دی

نن ما ني کله قادر ستایه تصو یر دی دسحبان له فهمه لری دانقر یر دی

آئینی و ته نظر کړه شیوه کړې

خوږ به استاد حسن و کاندی خبرې

هرگز نه کوم نظر گیل ونسرین ته ور سره دهند سبزان ، نگار چین نه
دقرو صاف عارض د نمر جبین ته هیڅ خالی نهیم شیدا و آن و این ته

د لبر منځ ما ته را ښئی په هر آن کښی

که په سکان کښی جلوه کړشی ، که په سپان کښی

بها ریه قصیده : قصاید

بیا تحویل شود حمل گوره آنار
شکفته په هر طرف تازه بهار
خه بیان و کرم د گیلو له افراطه
یا انواع کرم د گیلو نو در ته شمار
یا چه چه دغند لیب په شاخ د گیلو
یا جلوه دروان آب په سبزه زار
یا خو بی په هر طرف د خبر میه
سر سبزی دباغ وراغ هم د کو هسار
یا په خم کی د بهار په رنگ د گیلو
رنگینه گورو محلت کلمی دیار (۱)
یا ئی صوت په خوشو شانه دمرغانو
یا ئی لحن خوا لو نه خوش منقار
یا په سر دهر زلمی زیبا گیلونه
یا له خیاله آ شفته دستارولو نه
یا اباس دد ابرانو قسم قسم
یا ئی پروت د سرو پزوان په سرو لبانو
یا ئی دور د خلخال او د خریه
یا نغمه د معنی په خوشو خبرو رنگه
یا شوخی درقا صانو په ادا کښی
یا هر دم باده نیوش (۲) دسا قیانو

(۱) داییت د (ب) له نسخی څخه را نقل شو. (۲) باده نیوش (ب)

که هر خوبه دایمان کنی اطناب و کرم
 اعتراض می دانشا به قصر مکره
 ار وید لی به دی داضرب المثلوی
 به تعطیل کنی می تطویل د کلام پر پوت
 هسی جوش دهاز اره به هرلور و پنم
 چه لباس بهئی تمام گل انارشی
 دغنجی له پردی منخ د گل بشکاره شی
 چه به سر لکه شعله جوا له شی
 توری زلفی ئی پریشانی به سببا شوی
 همگی به بوی د کلو غنبر سا ئی
 پریشانی د گل خرمن کر کلفرو شو
 به لنبه ئی لکه دود د بهار ابر
 کداخته ئی هر شبم آب روانی هم
 نما شاد یا سمن و سمن گور ه
 شگفته ئی به جلوه تمام گلشن دی
 لب جوی به سبزه خط آراسته کور ه
 تن لیده به دابهار کنی عجب کارشی
 لکه قوس د قزح گلگون شفق هم
 نن به داموسم کنی تور غرونه سپین غرم

معتبر ف به شم آخر به اقتصار
 به اجمال کنی دیر تفصیل مومی هوبنیار
 مشت جودی نمونه ددر ست خروار
 حواله می کر د ا شان به اختصار
 ورسره د شقایق و د گلنار
 نسترن دی که سمن دی که ازهار
 دعروس غوندی پدیدر زیبو سینگار
 پس شررد کلو تخم کر گلکار (۱)
 شانه هیخ د بنفشی نه ده به کار
 احتیاج ئی هر گز نشته د عطار
 که د برق به شعله گرم دی بازار ؟
 افروخته به باغ و راغ د گلو نار (۲)
 نالیده ئی به هر شاخ سوخته هزار
 چه به باغ کنی یو خبله دی د چار
 کشا ده ئی پیشانی لکه اسحار
 ورسره د موج آب بوس و گلنار
 لکه سر و خاطر جمع د چنار
 رنگین شوی دی به گل درود یوار
 چه همه دی د بهار طرفه گلزار

رنگینی ئی پهرفت کښی عجب زیب کا
 باغو راغ ددې بهار بوقلمون دی
 خه بیان درنه ندرت ددې بهار کرم
 په یقین زما تمام چین وارژنگ دی
 په شجر باندی گمان د شجر نه شی
 گويا خلاصی فواری په هر طرف شوی
 له چشمې ئی د آفتاب مگر سیلان دی
 فواره ئی دنمر زیاته په طلوع کښی
 لکه خط شعاعی په شنه آسمان کښی
 په خورنگه ئی جلوه لکه بهار ده
 خه بیان ئی دالجان و کرم و تاته
 دیا قوت پرده کغر د بدخشان شی
 په الوان ئی هر یو بناخ بوقلمون شی
 په طیران ئی کله هوا منقش بام دی
 سامعه که مدرکه که باصره ده
 په هر آن په هر زمان دی مشتغلی
 اکل و شرب می فراموش په اهو س دی
 غلبه د چراغان په شب تار ده
 امارت د شمع کم تر شاهی نه دی

نمایان لکه شفق لیل و نههار
 مهیا په کښی عجب نقش و رنگار
 تماشی ته ئی تر گس راغی بیمار
 که قریه ده که فصبه ده که امصار
 سرسپزی په هسې شن ده د اشجار
 په کښی آب د زمر د نه دانهار
 چه هر خوځ وایی دی آب و ته انوار
 د زوال صفائی و گڼه (۱) آ بشار
 په سپزه کښی د جووونو استمزار
 که په خانگو مرغان ناست دی یا طیار
 په منقار سره ساکت شو موسیقار
 تر ی واته د آواز و گڼه د شیوار
 یا گلونه رنگارنگ په شنه دستار
 په ندرت ئی کاهانی د چین اقرار
 په سماع و ' په ادراک و ' په دیدار
 ذایقه تر اوسه نه مومی خپل وار
 لاجرم بیان می نشو د ائمار
 که حمله ده د شغل په هند و بار
 پروانه ئی د فرمان په اعتبار

په چر چه درنگین نظم شعر خوانو
 هر بیاض ئی د بهار سپیده دم کړ
 دم هت تاب خوبی به څه وایم چه څه ده ؟
 و مر هم ته شی محتاج د هر چا زړونه
 تار وبار ، رو دو بهار ، بزم و ساقی هم
 ورسره کاهنگامه د اشعار گرمه
 د مضمون په بلندی هسی ښکاره شی
 گويا ایښی دی آسمان په خپلو تلو
 چه په سوز باندي ئی روغ زړونه کباب دی
 اوس دنی له سینې هسی نفس وزی
 د غنچې په شان مینا چېر ته لبر پزه
 چېر ته هسی د مینا په قلقل نشه
 حلاوت د میو هسی افراط وکړ
 فراموش خان و جهان ، کون و مکان کا
 هېڅ خبر لکه کباب و رباندي نه وی
 دنشأ عالم پیدا په هسی شان شی (۲)
 رعنائی د هر زیبا شی یو په سله
 د اښښه وینم به لاس کښی د گل فامو

مستفید د صنایع په انحصار
 تر بلبل ئی د گل بانگ اثر بسیار
 مگر بخت شو منور د شب تار
 چه زخمک د مطرب و لکي په تار
 باغ و راغ ، مرغ و الحان ، مع و ابصار
 نن چه واخلی مغنی په لاس هر مار
 قصیده ، بیت و غزل دقت شعار
 نفیس جنس د معنی موزون گفتار
 د خوشخوان (۱) آواز شعله ده نه شرار
 لکه غشی ناوکی د کماندار
 لکه گل جام و ساغر چېر ته سرشار
 لکه زړه د خوشگوي نو په تکرار
 چه مستان د کباب نه کا انتظار
 چه کمال د مستی راشی په حضار
 پاشیده که ئی نمک شی په پرهار
 چه اوضاع ئی وی عجیب غریب اطوار
 یواثر پکښی په قدر د هزار
 که غنچه په ښاخ گل ده د فرخار

(۱) دهفت خوان (پ) .

(۲) شی پیدا په هسی عالم دنشأ (پ) ،

سرخوشان په تماشا د باغ و راغ دی
 په دا وقت ده د مینار یزه عجب
 میکشانو ته زړه صاف و آسمان وینم
 دا کراه صورت حجاب وینو په منځ کښې
 بې د زنیو له دستاره پر پشان نشته
 بې قدری ئې هسې شان ده له و فوره
 صحت هسې قلمرو د صورت و اخیست
 چه دار و وته موندله په سعی نه شی
 خرخ وهل ددل آرام دی راته وایه
 په رنگین قالین رفقار کوی درقص
 حنائی قدم چه اوس په قالین کپز دی
 په صفائی د لقا قالین مرآت شی
 په صدائی دهر زنگ اود کنگروهم
 دمهتاب په چپ وراست په بیش وپس هم
 د سیم تن په هر طرف افراط د نقد
 په ادا د تبسم وینم ننگاره هم
 ناظران که د حیوان په چشمه آب خنې
 د آبرو په اشعارت زړونه ور ژنی
 لکه کلمک دمصور په دا ایوان کښې
 گو یا او ر په نیستان دی لکېدلی
 ورسره ئې زړه مشغول په نارویار
 هېڅ مونده نشی دزرونو انکسار
 پکښې نشته د مینا په شان غبار
 شکایت د زما نې په استعار
 چه لری له ج - عیت سره نقار
 چه لخن روغ په صورت نه وینی آزار
 هسې شان لخنې آزار و کړ فرار
 په تمام صورت کښې رنځ ذره مقدار
 که فلک دی نن زما په کام د وار
 که صبادی په گلشن کاندې گذار
 د کاشان اهل صنعت شه لخنې زار
 د توتی نقش گفتار کاندې چغار
 هر نفس د شاهد باز ، خاطر افکار
 لکه خاص شی کوا کب په انتشار
 چه حاصل ئې وی د فن کمال عیار
 په مسی یان و کجیل نشه خمار
 شه معنی چه معانی جان سپار
 دسخن په کنایت کښې ئې نا تار
 سر بازی په هر صورت کما جان نثار
 په شوخی کښې ئې مژگان گرم انظار

نیز نگاه ئې دی آفت دتور و ستر گو
 دغمزې په ادا زړه له عشق بیا زانو
 خوک په وضع د تمکین کښې ساکت ناست دی
 خه رنگ ودری خندا د تا زړه گلو
 چه لباس دد لبر انوز غفرانی دی
 د با دلی لهر شوخی د کنا ریو
 په بدن د آفتاب ر وشعاعی خط شی
 د سیمقن سالو حیرت بولسی د صبح
 آراسته لکه بهار سبز یو؛ شان هی
 چه لباس لکه آسمان ستاره دار کا
 لا جور ددی په یا قوت مرصع شوی
 خه اثر لری ادا د صندل رنگ و
 کل جلوه د نو بهار ووهن ناقصه
 چه عاشق د گندم گون نه دی حیوان دی
 لکه موج د شرابو په شرابو
 د آفتاب په چشمه سیوری د سنبل دی (۱)
 تور و ربل ئې په مجاز د صافی طبعه
 په آواز ئې د خلخال او د خری
 راشه و گوره خنده د غنچه لېو

لکه و باسی میندی په چا کټار
 هسی وری لکه عقاب په منگل بشکار
 دشوخی په آیین کښې خوک طرار
 یاسرور نه کما ایند ددی روز گار
 ورسره د بهار سیل مدد د گار
 په اجمال ئې د صفت کوم اظهار
 چه ظلمت ئې له انور کما کمار
 چه نظر ور باندې کما کبار، صفار
 بیاسته په سپین لباس لکه اقام
 رونه خواب د حیرت یوسی هر نظار
 چه لباس نافرمانی کما گلعذار
 چه تاو پیزی ئې دردمند لکه بنامار
 که سبز ان نه وای په خپل حسن او خار
 که آدم ئې فر بفته به شی نا چار
 سور پیزو ان ئې په لبا نو نا قرار
 توری ز لې ئې پر پشای په رخسار
 په مضمون رنگین ئې ټیک گنه مشار
 دفتنی له ستر کو خواب ئې په تلوار
 معترف شه په رعنا گل بی خار

چه به غاره کړ خوبانو هار د کلو
 هيڅ خبر نه دی به دردله ډیر سروړه
 تحیر می په فحواد خپل کلام دی
 قیل و قال می د خیال و و په دې خواب کښی
 یاسبانانو در بډار را باندی زغ کړ
 چه بیدار په بضاعت دخپل د کان شو
 پسر وری دویښی مور په رنځور لځی
 فلک شن و تاته ناست دی که پوهیږی
 په هر رخ لیده خونړیز په داسط شی
 پای مالی کاد جهان په جولان گاه کښی
 کجروی ئې لکه اسپ د شطرنج نه ځی
 د دنیا اوچ لرلی په ډیر غم دی
 خبردار اوسه د دهر له نیر نکه
 یکوړی مه غواره هيڅ له دې دور نکه
 غدارۍ کوی له دوسته له دشمنه
 اعتماد ئې هيڅ په دد په ستم نشته
 ور ته هيڅ نه شی واهې دگر کر نه
 عافیت دی پیاده به کار کښی و ښم
 حریفان ئې آواره کړل په دد داشته

په خندا کښی د هيڅ گل نشته اختیار
 که ئې ستن تر پرهار وخته بار بار
 د غفلت په خواب ویده ۱/ وم نه بیدار
 د تعبیر قابل ئې مه گڼه ز نه ار
 په د اشان ئې گویائی وه د اخبار
 وړ پسی دی په هر لور د زد و مکار
 شب روان ددې دیار دی بس غدار
 تائی تل له جفا ژغوره کرد کار
 احتیاط لکه شاطر کړه خپل کردار
 د آمان کېود سم نه درومی په لار
 ته ئې ور کړه خپل شاو شهسوار
 لکه کینوې عاصی په سرد دار
 په مال کښی دخپل کار کوه اېکار
 نظر و کړه په غشی و په اېکار (۲)
 که د صلح په صورت که د پیکار
 کج بازی ئې ده په مثل د قمار
 که ئې طور، که ئې طریق دی، که هېچار
 مکره خیال ددې شتر بې مهار
 زه او ته د چاپه شمار و په قطار

چه مېنى وولور په لور په اشتهار
 چه په هند ئې ژ را غلى د ندو كېار
 بيا ئې تير كړ تر كابل و قندهار
 چه ئې و كړ په **په** ادر با ندى بلغار
 دطلل اطلاق ئې و شو په در بار
 دا سامانگه و مثال و استكبار
 ورسره د كيا نيو ا ق ت د ا ر
 زمانه ده په خو نر ئيز د اسفند يار
 تاريخه تاريخي كړ هغه رو ئين حصار
 د كسراى ابوان ئې خه رنگ كړ هموار
 چه ئې شوله حيرانيه سر و كېار
 غلغلې ئې د حشمت و د انقار
 تر سر ير لاندې ئې ادلكه كېسار
 لكه غرونه په ميدان كښى استوار
 پاته شوى ئې داستان دى په اعصار
 چه تر خاورو شور ستم زار و نزار
 كيونې مات كړ په بساط دفانى دار
 د عبرت په گر ز ئې و چا و ده دمار
 د ليلې په حسن خاورې شوې انبار
 كل ادا و د شير نى مستمار

دبد به ئې د شاهانو كړه بر همه
 انقلاب د زمانې تند سلى ده
 طاووسى تخت ئې په شان دېنى واخيست
 سرو تاج ئې سره نه مومى تر اوسه
 مېدل ئې په تخته د شاهى تخت شو
 د سلجوق جاه جلال په چيرته لار شو
 وايه خه شو كړ و فر د ساسا نيو
 بدنامى ئې پورې كړى په رستم ده
 يه بنا كښى ئې پرې نښه يوه خښته
 دد رانښان ئې خه زيرو زبر كړ
 پاته هسى شو مرآت له سكمندره
 دبد به د سليمان په چيرته و لاره
 چه جنود ئې په كنرت موز و ملخ وو
 هر يو كړ د ئې په ميدان دميدان كړ د كړ
 درستم رخس كجا كړ زو كوپال هم
 په خواب ئې ژبه لال د بيوه زال شوه
 خپله خوله ئې سره په وينو د سهراب كړه
 تر قيامته به خپل سر نه كاندې پورته
 دمجنون شورش ئې وويست له جهان
 د فرهاد نېشه كجا صدائى خه شوه

شه بیان و کرم له دې حال و احواله
 خپله خونه لکه مرغ د پیر کاه کړه
 تعبیه په کې هر گز د دې گداندان مکره
 په اومه دانه هم دفع د جوع وشی
 وسیله د کار منځگلي یا منقار کړه
 تل د اهسي په قلت د اسباب زیست کړه
 تېرول په هر تقدیر د صبح و شام دی
 چه مگس د چا دخوان نشي عزیزه
 که دې نشته رېزه نان په سفره باندې
 چه مشغول په رعایت د تکلیف نشي
 مقراضی حلوا، شیر مال، بریده آش هم
 و شربت ته د گلاب و بیدمشک بویه
 عمر زیات په تناول د پلا و نشو
 کله بیم د زلزلي هغه کسان کا
 په گلیلم به د سمور کدار ونه و شی
 بندی وان د تکلف په اغلال مته
 کرېزان او سه د خلق له صحبته
 دعنقا په اجتناب کسي عافیت دی
 السنه گاندې قصور په داذ کار
 چه محتاج نه شی په عمر د معمار
 د دستاس دیاره مکره اضطرار
 په فاقه په فقر نه بویه هېش عار
 هېش تکلیف مه زده په خوېش و په تبار
 بیا په زړه لره هر دم دلومي دار
 رسول و انصرام نه د اعمار
 رعایت کړه دعزت و دو قار
 د جگر په وینو و کوه نشخوار
 هم تشنه وایی و خاتمه هم نهار
 قشتری او هم قورمه زرده آچار
 خصوصاً نبات دمصر خوشگوار
 شوک ونه وژله اړر بشو یا جوار
 چه ئې خېنتی په بام نشته یا احجار
 که غرض نه دې زینت و افتخار
 له آزاد سره سم نه دی گرفتار
 ته خبر نه ئې هر گز په دا اضرار
 نه عتقا ورپسي کرخي نه شونقار (۱)

به محنت سره حاصله متاع ور کړه
 د صدف دمشت کړه په زور واکینزی
 درېغ ئې مه لره له چاد کرم خوی دی
 څه حاصل چه به شو کړه لکه مظلوم شی
 مکره طمع د امکان په دار الضرب کښې
 تاخوړلی نن بازی لکه گنجغه ده
 اتباع د نفس ضرر اری تا دا نه
 کشنده ئې لا پخواشه تر مرد نه
 زړه قوی بویه هر دم د بېکس نو
 در موندلی دی عزت په یتیمی کښې
 لکه لمر په گرم روی کړه جهان لاندې
 زیاده په تواضع د هر د هیبت شی
 خس دی نه گوری درانه په پکه سترگه
 که تمام په گرم و سرد د ایام خشک شي
 عمر ژېر په بویه خای لکه صورت کړه
 د سبب له پر دې ووزه راشه کړه
 باغ وراغ په هغه دم د آسمان شبنم شی
 ښه مردان له شرمه آب لکه حباب شی

را نیوه ئې همیشه وینی بصر
 چه قطره به محنت ور کړه در مدار
 لکه نخل میسر بېش و کم بار
 لکه سر وشه له باره دست بردار
 چه درهم به دې مسکوک شی بادیزار
 زر سرخ به در ښکاره شی په معیار
 د غولانو پیروی ده بده چار
 تفاوت دی د حلال و د مردار
 دست گیری د واما نده کوی دا دار
 اوس به څه کوي کینار د مور و پلار
 نه هندو خراسان ، روه و تا قار
 کړن خم لره په شان د ذوالفقار
 یا نصیب گوره بېر یر شی د چا پار
 په شپوه دی د و فابویه اصرار
 په هر لوری چه ولاړ ئې د جدار
 نازه کی د قناعت په کشت و کار
 چه زایل شی تمامی ابرو امطار
 که سپک بار کېږدی په کشف د بحار

هر انسان به دا احسان لکه عبيد و ی
 د دستار په شان ئې تل تر سر چار پېزه
 دل بسته په رنگ و بولکه غنچه ئې
 توری خاوری دی لېمه دېو خوانانو
 پس له مرگه مې ز نهار خپله مینه !
 « شیدا » مه کوو ارمان دېو یارانو

آسوده دی خوش طبعان ستایه جوار

(۲) اخري قصيده (۱)

بیا بیردن شو دغمونو پا تر آب
 نو بهار را وور تشریف و هندو باز ته
 یونفس لکه مخمل بی گلستانه
 اعتراض ئې په سواد د د یار مکره
 داندوه اثر ئې نشته په نهاد کښی
 چه روشن په چراغان دنو بهار شو
 سیاه ئې په مثال دمتهاب شپه ده
 تامل په کار و بار کښی گلاچین نه کا
 چه ئې وېتی رنگارنگ نقش د گلو
 د سانې دمو قلم وائی و هند ته

دهند مخکته شوه د دیر سرور مآب
 د قاقم حاجت هیڅ نشته د سنجاب
 هر گز نه کا معاشر دراحت خواب
 د پیری ایام ئې نه لری شهاب
 لور په لور هوا هوس سازو مضراب
 یعنی لری کر گلو نو خپل نقاب
 چه نظرو کړی په هند، په درست پنجاب
 څه حاجت نشته هر گز دا انتخاب
 ناظران کا په زړه یاد دمانې داب
 ورکا څوک درو شنائی دویم خطاب

(۱) وکنه (پ)

(۲) دافیده دهندو ددوبی او دهند داوردی دوخت سخته گرمی بیانوی .

چه به شاخ لکه گیل ناست شاد و خندان وی
 آزرده شوه نن فاخته په شان دسر و
 دهوا په دښته بل بهار ښکاره کا
 په جلوه ئې د هر کس نشاط تازه شی
 په خوبی دهر طاؤس خزان بهار شی
 چه خوبان کوی گیل گشت په چار چمن کښی
 ناز کمان دهندوستان سبز رنگونه
 چه په ملائی نما یان دزین کمر شی
 لکه نور دتابان نمر مهین رنگین دی
 استقلال دزړه فوراً یوسی له زاله
 مینا لری کړه پنبه له گوشه خپله
 په شه شان درته بیان دساز آواز کړم
 رهنزان د عقل ناست دی په پرده کښی
 هر خاطر لکه شیشه له صافو میو
 چه اکراه دطباع ووت له میانه
 چه سامان دشررت ووبنی په سترگو
 دا اختیار زمام ئې ووزی له لاسه
 چه آرام دبیقرار وزرونو غواړې
 پالیده دروان آب غبار دزړو نو
 صفائی همنی اثر په خاطر وکړ
 دلبیل دعوت آخر شو مستجاب
 دگردن طوق ئې رنگ شو دخضاب
 ددو تی سبزه جامه زرین قطاب
 په نغمه ئې درست قفس فصل الخطاب
 دبهار دزیبا گیلو رنگ و آب
 ورته وایی بلبلان لب لباب
 مکدر شی دمینا په انتساب
 ورته وایی دمووی تاب اولو الالباب
 که جامه که ئې پیشوازدی پاچلباب
 شه مجال لری رستم یا ئې سهراب
 هیخ ساغر نه کا په رقص کښی حجاب
 وکړه ماله خپله رأیه استصواب
 سزاوار ددی خطاب ددی القاب
 دم په دم دسفائی په اکتساب
 هر گز بار و تملیک نشته په رقاب
 محتسب له سره هیر کما احتساب
 عاشقان ور که ناصح ته داخواب
 وآسمان ته امر وکړه دشتاب
 کناره کیناست په طور دگریاب
 چه دسر دښمن په شمار شو دا حباب

خه وه؟ خه شو خوب لیدم که بیداری وه
 زه مشغول په دا گفتار بهار آخر شو
 دتموز لمپی په هند راغلی نا گاهه
 چه ئې سوخی په شرر دهند ارباب
 که بیان ورته گرمی ددې هنگام کړی
 د سردی اثر به خه رنگ په کښی مومی
 برودت نه کسا اثر په صورت باندې
 سیاهی به ئې د خاورو دارنگ نه وه
 که ترې لاندې شی دهند جاذبه مخکه
 د عرق افراط داعسې جوش ئې هونبره
 چه افراط ددې گرمی هجوم دماشو
 په هر کور په هر دیار په باغ وراغهم
 په نین دماشو هسې بیم پیدا شی
 د زورو باد ئې شی تند و سیل
 که خیمه نعمت خانه کړی ستا په سترگو
 د زبور څانه ئې وگوره غارت کړه
 په نوکر دخپل صاحب نمک خور نشی
 که ئې مار که ئې گژدم دی له گرمیه
 مبتلا په دا عذاب تعجب دادی

راشه وگوره د دور انقلاب
 دا کلک کون و ترصبا سبک رکاب
 د آسمان لطف بدل شو په عتاب
 سکه فسان شه په دا ملک د خرخ دولا ب
 د نمرود آتش به شی له شرمه آب
 کسا ئې بادله احراقه جتنا ب
 که حباب غوندي کړې روغ د آب سیلاب
 که ئې وی ددې تحریق حدو حساب
 خس به یورته په محیط شی په یایاب
 چه فانوس شی د عرق په آب حباب
 په عذاب باندې نازل کاندې عذاب
 چاته نه ورخی هرگز دمردن خواب
 لکه صید شغا واورى د عقاب
 چه هجوم په طعام و کاندې ذباب
 گسسته ئې کافي الحال محکم طناب
 خوک به مومی په دکان شکر ناب
 چه امکان لری په خوان مکلف قاب (۱)
 گرفتار دی لکه موی په پیچ و تاب
 خه اضرار شی د انسان دود و تاب

د ضرر دفعه ئي گرانه وي هر چا ته
 کور په کور ئي طلبگار په بنسگاه شه
 چه سر و نه کما بالا دهند مارو نه
 واقعه د نخب ياده حکيمان کما
 د گډوم په نيش اطلاق د مضارب و گرم
 دوباره ئي خواب په شان د مخمل نه وي
 صحبت گرم شه د ناز له مشت خسه
 آب پاشي که ته پخانه يا پشت بام وي
 هرگز نه کا انتفاع په هندوسان کښي
 په داوقت ئي د آفتاب چشمه مبدأ شي
 که اطلاق د جوشان مي ور باندې وکړي
 نان له خپله کوره راوړه بي قغه
 په داوقت هره ذره د شرر کمار کما
 خاص و عام ور ته په جهر آفتاب وايي
 حرارت کړ خا کستر مهو سينو
 په بسترل د پير هن کله آرام شي
 بال و پر ئي د گرمي په برق سوخته شي
 د پنبې په شان به اور بل شي په واورو
 تر آفتاب به ئي تاب زيات دي خود پوهېږي
 سوزنده مخکته ئي کما د بارانونو

نوره به شه وايي و تا ته په دا باب
 فسونگر وي لکه مور په شوه تا باب
 په ايده ئي هم طاقت درومي هم تاب
 کوري حال د دې مهتاب په اسطرلاب
 چه وهل ئي کانه ري چنگ و رباب
 چه زابل شي د چا خواب په دا عتاب
 که ايده شي خسته نه دالته اب
 صراحي طاس و شوره جمله اسباب
 به نه و زوي خنې سرد دروه سراب
 که ئي رود که ئي لښتي دي يا درياب
 تابه دا ويل خوک نه بولي کذاب
 هر ماهي وي که ئي خوري گرم کباب
 د دوزخ له شعالي کم نه دي آفتاب
 چه طلوع و کد شي په وقت مهتاب
 د کشتن تر کيب موقوف کړ د سيماب
 بوست به لري لکه مار کا شيخ و شاب
 له هوا پرېوخي په غره مرغ د صاحب
 که ئي ور شي په کابل سوزنده تاب
 په هسگام د پشه کال کښي نکته ياب
 د شبنم په شان له ابره انجذاب

چه لاله ناره ئې آسمان دواسپه تازشی
 چه گرمی ئې لکه برق په باران ندخی
 دامکان له دایرې وی تل خار چه
 آمیخته تر آتش گرم آب په رنگ کښې
 که آرزو د سردی نظم کړم عالمه
 د سپین یخ تخته کاغذ شی دهر جزو
 مطالع ئې د مضمون اهل دانن وی
 چه تر اوسه ئې اثر نشته حیران یم
 تل "دروه" آب و هو او اور د سپین یخ هم

یاداره په خپل خاطر په یاد ئې پایه

"شیدا و سپاره په قصر د اطناب"

مناقب

(۱) نعت

اې په فرق د آدم تاجه
 ته د هر نعت لایق یې
 چه نظیر نه اری حکه
 چه سبب د افلاک ته ئې
 ته سید د مر سلین ئې
 د تمام عالم سر اجه
 بی نظیر د خلابق بی
 ستاسایه نهوه په مز که
 مخاطب په اولاک ته ئې
 رحمة اللعالمین ئې

چه نظر به کهنکشان کړې
 بهر فعت که برین عرش دی
 طور که هر خو بر ترین دی
 د آستان بس معلی دی
 نا چه بور ته کړه غوره
 منهزم د دین د شمعین شو
 کهر باچه دارنگ زرد دی
 لاثی پروت دی بیم به زړه کنې
 آسمان خه چه آسمان نوزه
 کاشکی موز بسیط دخاځوی
 زمین بوس ددې آستان دی
 قاف که لوی دی به جهان کنې
 ستا سخا ده که حیا ده
 که مشهور (۱) ابرنيسان شو
 تر سخا دی منفعل دی
 خاص د قرب به حاصل یې
 ترمیان موی کله گنجان دی
 رسی خوځ و دی آستان ته
 جلو ه کړ به خه تمشیل شی

کهنشان سبز ربحان کړې
 نسبت تاته پائین فرش دی (۱)
 ستا په در فر و دین دی
 په لوی شان متجلی دی
 لکه صبح سپینه توره
 لکه شب سپرافرنگن شو
 مگر پېش سنا په نبرد دی
 چه وایسته نیسی په خوله کنې
 وایی قل په ارمانونه
 چه مدفن د گنج پاک وی
 لکه خم سبز آسمان دی
 ریزه سنگ دی به آستان کنې
 دېره زیاته تر دریا ده
 په عام گهر افشان شو
 عرق ریز دریا دل دی
 په عجب وصال واصل یې
 خه امکان دانس و جان دی
 په یو دم سبز آسمان ته
 له حیا به رو د نیل شی

که نظر پرې د آفتاب شی (۱)
 پاشیده به ئې په خاک شی
 غفران بخړه د جدی شه (۲)
 به دا ژبه کښې فصاح دی
 «په هر رنگ محمد (ص) ستایه
 که هر خو وی پیشه مدحه
 صلوٰه زیات تر عدده
 د آفتاب چشمه به آب شی
 خاک پاک به ئې نمناک شی
 خوشحالې ئې سرمندی شه
 به دا شان د تا مداح دی
 خو بو خدای ورته مه وایه
 تر دانه ځی پیشه مدحه
 پر تا باندی محمد ه !

ستا په آل په صحا به و

ستا پر پا کو همخوا به و

(۲) منقبت

د ابو بکر صدیق (رض)

اوس ممدوح زما صدیق دی
 بل سرور د صحا به دی
 په زمره د صادقین کښې
 لکه صبح صادق تر دی
 که صفائي لکه خاطر ه
 منفعل به خو د آفتاب شی
 مستفیض په خاص نلقین دی
 چه فطرت ئې د تصدیق دی
 دی بهتر د صحا به دی
 په کافه د سابقین کښې
 د سبق درخشان نمر دی
 ذره قید رشی ظاهره
 د شبنم غونډی به آب شی
 تما می حق ا یقین دی

[۱] که نظر دی به آفتاب شی [ح]

[۲] مطلب ئې خپل جد خوشحال خان دی .

چچه په غار کښې ملازم و
 راغی مار مقدس گمنج ته
 د حضرت تر سر فدا و
 هستی شان په خدای قبول دی
 ز هماغه دی د دې لاری
 د افاق جناب اخص دی
 تمام شک د خاطر کم کړه
 راشه گوره «و الذین»
 هغه پاک جناب ناسم و
 ده صورت و نیو ۰ رنج ته
 له هر چا بهتر په دا و
 چه ثانی د پاک رسول دی
 گوره «اذهما فی الغار (۱)
 خو دناطق په داباب نص دی
 ښه نظر په «اتقیکم» کړه
 معصا حب یسقیینه

هر نېی تر ده بهتر دی

پس له دوی خیر البشر دی

(۵) منقبت

د حضرت عمر (رض)

اوس به کړم د عمر (رض) مدحه
 بلاند بانگ یې لکه نمر شو
 عجب شان د دره داردی
 چه عمر دره بالا کړه
 شه او صاف ئې د انصاف کړم
 رخشان نمر د عدالت و
 دیوئی کلمه هم نمر و
 تل په چشم و په سر مدحه
 چه اسلام پرې منو ر شو
 چه ثانی دیسار غاړ دی
 آسمان خمه ور ته ملا کړه
 یائی شرح ده صاف کړم
 په دوران ئې ورک ظلمت و
 کیولی تل دمیدان گرد و

بیا به هر طرف جنگو نه	همیشه به صف جنگو نه
دافصه ده خو ده مشهوره	ده وهل په سپینه توره
ظفر یاب جهان مطاع شو (۱)	فتح باب د د هر قلاع شو
مز که خفه چه آسمان گیرو	لکه صبح جهان گیر و
په گردش د فلک سرو	د فتنی په سر تیر و
لکه برک تراوسه ریزدی	شه عجب که فتنه پر ریزدی
ورسره « علی الکفار »	« اشداء » کور به با ری
به دینی تعصب با ددی	دده شان تری مستفاد دی
مصاحب د پیغمبر دی	په صدیق (رض) پس عمر دی (رض)

(۴) منقبت

د حضرت عثمان (رض)

چه سامع مز که آسمان کرم	اوس به مدحه د عثمان کرم
ذوالنورین آسمان وار و	جمله نور ، تمام انوار و
لبر به شمع کنبی موجوددی	که ئی شرم که ئی جوددی
تل ئی صرف دسیم وزردی	چه مدام ئی رخسار تروی
خپل قدم دعالم تاج کا	چه ولی ئی قدم تاج کا
په کردار د انبیادی	افتخار د اولیادی
مقرب د پاک احمد دی	مصاحب د محمد (ص) دی
چه جامع د درست قرآن دی	لوی ئی شان لوی ئی آستان دی

«رحماء» نه ئې نظر كړه «بينهم» تمام ازېر كړه (۱)
 دلته دې د حق مراد دى په قرآن كې داريگ ياد دى
 زده كړه دا :- پس له عمره (رض)
 په امت كې عثمان (رض) غوره

(۵) منقبت

حضرت على كرم الله وجهه

اوس په مدحه د على (رض) يم چه فدا د دى ولى يم
 منتها د سلاسل دى مقتدا د هر واصل دى
 تما مى د حق رضا دى سزاوار دار رضا دى
 په ميدان كوه د شكوه و ذوالفقاره تيغ ئې كوه و
 نمايان په جهان باندې مخ د مزكى ئې كړ لاندې
 چه قاهر به په اثر د ر شو په سوراخ د مور وار د ر شو
 على هسي غران شير و په ميدان كې دران شير و
 چه تر غوږ و ئې دا غر يو شو يوشيده تر اوسه د يو شو
 د دې هسي برق له تابه نهنگ نه وزى له آبه
 شجاعت ئې مستثنا و خړه زړه لكه مينا و
 چه به سر پر خپل دلد شو په هر لور به تر لزل شو
 تابه وى در و مى فوځو نه لكه سيند و هې مو جو نه
 شهو ار كه ئې بگر ان و په حيرت ورته د و ران و

« نر یهم ر کما » لو له « سجداً » دز ره به حله

چه عابد دخپل معبودو خه ر کوع شه ئی سجدو دو

به عثمان (رض) پسی علی (رض) دی

به اصحاب کنبی منجلی دی

(۶) منقبت

حضرت بهاؤ الدین نقشبند

قدس الله سره العزیز

به عامل ز ما به بند شه آستان بوس نقشبند شه

که له قدره ئی آگاه شی تل به خاک ددی در گاه شی

چه نظر ور ته اثر در کما گنج ئی زار تر خاک در کما

که د نمر به شان انسان تد انسان خه تمام جهان نه

به یو . ستر گه ناظر شی بحرو بر به کل باهر شی

به جلال ئی آسمان پر دی به جمال ئی آستان نمردی (۱)

فایق تر به اولیا کنبی لکه موج به دریا کنبی

چه یاقوت ئی هر خارادی بد خشان د بخارا دی

۷- منقبت

دشیخ احمد مجدد الف ثانی قدس الله سره العزیز

چه سرهند ئی پاک مو لدی مجدد د شیخ احمد دی

به تعجید ید ئی عالم ستایی د ا منصب و ر با ندی بنایی

به وجو دئی دین تا زم شو دین تا زم ، یقین تا زم شو
 لوی امام دا و لیا دی هم وارث دا نبیا دی
 که اقطاب دی یا افراد دی بهر مند په دا ارشاد دی
 هر بو حرف چه مقطع دی په اسرار ئی مطلع دی
 به جذ به غرونه ارزان کبا به سلوک ئی خرا مان کبا
 لیز نگاه که ئی په خاک شی هغه دم به خاک افلاک شی
 به آسمان که ئی نظر شی درست آسمان بهر خشان نور شی
 کمالات د موقت هم اما میت و خلافت هم
 هیچ خفی نه دی جلی دی به نصیب د دی و لی دی

په علیا ولایت خاص دی

په کبری ئی اختصاص دی

۸- منقبت

د حضرت پیر و مرشد قدس الله سره الاقدس

لکه نمر په جهان سلوم دی (۱) زما پیر غلام معصوم دی
 عجب شاه د ولایت دی بلکه ماه د هدایت دی
 په مثال شسته د امان و له غبار په امان و
 هسی لار شو له خاکدا نه لکه غشی له میدانه
 تمام نور لکه آفتاب و غوث و قطب د اقطاب و
 د تشبیه له دامه خلاص و د تنزیه په طیران خاص و

په عروج د خیال ممتازو د نزول په حال ممتازو
 تر قدم ئې آسمان تحت و مشاهد د ذات بخت و
 شریعت ئې په بار گناه کښې طریقت ئې په نگاه کښې

۹ - نقشبنديه سلسله

کېم په اسم الله شروع د قال
 پس له دې په محمد صلوٰة و ايم
 سلسله د نقشبند پس له دې وارو
 پيرمي شاه دولاب غلام معصوم دی
 دده پير صیغه الله دی هم ئې جد دی
 د قیوم پيرو بدر خواجه معصوم دی
 دده پير دی شینخ احمد هم ئې پدر دی
 دده پير عبدالباقي قطب الاقطاب دی
 دده پير امکنکی خواجه دی پوه شه
 دده پير خواجه درویش صاحب صفادی
 محمد زاهد وانی مرشد دده دی
 دده پير عبیدالله خواجه احرار دی
 دی سپر اب په دانه مت د خرخ یعقوب کر
 دده پير بزرگ خواجه نقشبند دی
 دده پير امیر کلال منیر آفتاب دی
 چه باله رحمان رحیم شی متعال
 بیا دده پر هوگی اصحاب و آل
 چه په سمع ئې حاصل شی درته حال
 مقتدا دز ما ئې قطب البر حال
 چه قیوم و د خیل عصر په کمال
 پیروی ئې کنا اقطاب و ناد ابدال
 چه دالف مجد د کر ذوالجلال
 رهنما داو ایسا بلند احوال
 چه دریاب دمعرفت دی مالا مال
 ترانوار پورې ئې نور ذره مثال
 چه همیشې ئې دی له حق سرم وصال
 پاس په فرق داو ایسا دده اظلال
 جام ابریز لری د فقر په ذلال
 ترقیا مته ئې نور نه لری زوال
 په مرآت کښې د صفا لکه تمال

چه شریف اسم ئی دی به کمال دال	دامیر هادی خواجه محمد بابادی
چه شهباز دی د عرفان په پرو بال	ده ته کری هدایت خواجه علی دی
دعا لی مقام سیاه لکه شمسا ل	دی خوشنود خواجه محمودیه هدایت کری
دهغو میو ساقی چه دی حلال	دده جام خواجه عارف دی لبریز کری
په دوران کښی به و کم دده مثال	دی محظوظ عبدالخالق به معرفت کری
په انوار ئی رخسنده دی پاک جمال	دده بزم منو و خواجه یوسف کری
چه لری کثیر علوم عظیم اشغال	بو علی به حق مشغول خواجه یوسف کری
بهر مند ئی اولیا دی په نوال	ده حاصل کری د اقسامت له بوالقاسمه
ولایت ئی د تقلید کا استقبال	دی کاسب ددی نسبت ابوالحسن کری
زړونه وینځی د عرفان په پاک سلسال	دی عارف دبا یزید په توجه شو
دفتر و نه ئی به وصف کښی اجمال	دسید امام جعفر دی مقتدی دی
مستدل ئی اولیا دی په خصال	دخپل جد نعمت قاسم ور کری سید ته
صحابی دیغمبر (ص) دی نیک اعمال	د فارس سلمان قاسم ته ار شادو کری
په جمله اصحاب ئی فضل دی مازال	ده موندلی دا دولت دی له صد یقه
چه ئی نشته په عالم د فضل سیال	صدیق خاص په ولایت رسول الله (ص) کری

قطعات

(۱)

اهل هند ز ما په ژبه نه پوهېږی ورسره اهل ایران و تورا نی
 بښتانه دروهمجر وم دی له دې فقه خبر نه دی په بدیع په معنا نی

هر مضمون مي لکه گنج پوشيده پروت دي دستور ما را نئي کا نگهباني
 دمر ات به شان مي کا صفا د طبع هر نفس به خيل مضمون کني حيراني
 مستعديم د فارسى به قيل وقال کني به دغه لسان وي دانگته دانسي
 ملاست به و معلوم ز ما د طبعي به هر نحاي به وه زما شعر خواني
 تروقوع د واقعي علاج سابق وي نفع نه کا اوس ز ما پشيماني
 به ندوين دخيل ز بان خکه نادميم چه و نشوه به محل گل افشاني
 احتمال به شي ساقط د فضولي

که تهو کړي د «شيدا» زبان داني

(۲)

لوی عبرت به کا حاصل له دي کلامه دا نايان چه د مغل د پيشت نه دي
 درانه هم به سپکو سپک دي سپک خو پيريزده به درنو باندي درانه سپک و درانده دي
 د سيليو به دوش کپزده لوی لوی غرونه خي به هسي تر بار لاندي گريانه دي
 تر فليد بان لاندي غور زنگ نشي کولي د فيلانو حلقې گوره په پانه دي (۱)

(۳)

محبت غواره «دروه» له سمن رويه سياهان دهند خبر نه دي له مينی
 بي مهرې دهری شپي مهر دورخي ته هم پش به خيلو ستر گو شيدا وينی

(۴)

زمانې هغه کسان دي عز يز کړي چه مرجع د شرارت دي هم مآب
 د باد شاه تعظيم سا به د باد شاه نه کا استاد که ئي عالم وي به جناب

تل دغله تهوی ولاره خپله سیوړه چه همېش ئې په بدی وی ار تکاب

(۵)

هغو وقت دناهل خلاوت گوره چه حاجت دصابونه اودسر غورشی
تیسری ئې وی مشکل له تنگ دسته زن وشوی سره په جنگ آواز ئې لورشی
شو کېدلې زیره مرد ووخی له کوره به تندى دښخی مات محکم لورشی
که ئې غم دتعلق ترغوز و تپړ کړ و چې شگې به صورت دلانده خوړشی
یکښې نشته بېغمه دآزادی که جا گیر دې سمه سوات و باجوړشی

(۶)

دیانت بد دسارق نه وی بې وجه داعالم له دې هنره «شیدا» دوردی
توره شپه به خه احسان په مشعلچی کا پتول ئې دمشعل کله مقدور دی

(۷)

دا نکته شوه را معلومه پس له غوره موافق شی مخالف دقوت په طمع
آب و نار ئې په محفل کښې جمع وینم خولاری تره لقمه په خوان کښې شمع

(۸)

تف به ریش درو افش هم ئې بد زیست شه په داباب له «شیدا» واوره اتوه ئې
تقیه دخپل مذهب بوالی و اچیه یو وبل ته سره وائی پتو و ئسې
پتول دغلو عبادت واره دزدان دی دادر دان که چېر تدمو مې ستوه ئې

(۹)

داناياك و اچوه زرو نماره ته رافضی دضلاات نجس خو شوی دی
بل علاج ئې هر گر نشته بې سوخته طهارت ئې ناممکن په شست و شودی

په سپلاډ ئې د سرو وېنو وېرانه کړه . که ئې کلي که مجلت که ئې ورشوی دی
دواړه برېت ئې دی په شان د لویو دواړو که راواخلې تېره توزه خر بیشوی دی

(۱۰)

نور ئې شه وایم و تاته له امثال له داسه گان خړس و خو گان کنه په کپه
چه بنیاد ئې پاته نشی په جهان کښې په دیار د روا فض شه بلا گډه .

(۱۱)

کېږی تل په سیمه و زرمحال کار ونه د شیدا په داو یلو با ورو کړه .
نوی سر کاندې پیدا چه شی بې سره په احوال د شمع شه خو نظر و کړه .

(۱۲)

دمزاج په تلون کښې مرد معیوب شی شمع وار مشه زنهار دمو مو پوز .
اعتماد ئې په کر می د صحبت نشته د آفتاب په طلوع نوی بزم افروزه .

(۱۳)

شه بیان کړم برودت داو بو چاته خصوصاً چه په هند گام داو بو ینخ شی
که په زړه ئې چېرې خیال دا اثر تېر کړ په معده کښې به ارزان د سیب زرنخ شی
که آسمان کما په لینده د جفا غشی پکښې کله به د ذرې په مقدار ینخ شی
په تاثیر ئې د سر دی رسمیرغ و فیل هم د بدن به ضعیفی مو رو ملخ شی
لکه عکس د آتش په آب کښې وینی په سردی کښې ئې د اهری سور دوزخ شی

(۱۴)

چه او به شی صف آرا په داخله کښې په سپین مخ مې ئې گمان کېږی د تورو
که له فوج سره پرې گډ شجاع رستم شی زړ به واورې په سیهستان چیغی د بورو

(۲۱۰)

(۱۵)

د دوران ساقی عجیب سغله پر وردی چه ز اغان ئی سیه هست په هر لور و گړزی
بیلان په قفس بندد صیا د و یـنـم ټپوسان له خوشجا لور په هوا وړزی
استخوان ئی کر "شیدا" ده ما پر خه مکسان په شهر بنیو غورزی پر زی

(۱۶)

ورته و کرم خه صفت در سا فـکـر چه غایر شی داشعار په بار یکی کښی
هر مغلق ئی په نسبت گویا واضح دی مومی موی لکه شانه په تاریکی کښی

(۱۷)

ښه مر دان لری همت دلویو غرونو په سختی کښی به خپل سر کله فرو کا
که رستم ورته ویل کاپه توندی په جواب کښی ئی خبره کله ورو کا

(۱۸)

چهر ښتیا ئی په کلام کښی "شیدا" نه وی انفعال کا خاموشی په انجمن کښی
دسو سن د گیل غنچه گوره سا کتته چه ئی ژبه یوه نه ده په دهن کښی

(۱۹)

که تونی دښه فولاد په بیضه ناست وی آئینه به ځنی کله شی پید ا
د قهقې دېوار اثر په غنچه نه کا خنډ وی ئی په گاشن باد صبا
د گرداب آسیا دانه دچا میده کړه که غافل ئی دگر دش وی لوی دریا
استعداد وی په ضرور د کار کښانو په دا باب بویه نظر د کار فرما

(۲۰)

د صفا اعلیٰ صبا حب دا استعداد وی هیچ عجیب نه دی ددوی خرق عادات
راښه گوره دشعاع ښکلی خطونه نه کاغذ نه ئی قلم نه ئی دوات

(۲۱)

(۲۲)

هغه کس به رافضی یا به هند و وی شقاوت چه ئی تر تلو پیه اغوا شی
 سفاقت و ته ئی و کو ریء عالمه امتحان چه ئی په سوبه یا په غواشی

(۲۳)

هسي چاري کړې پر ما اماره نفسه! چه ليد لی هېچا نه دی له خفا سه
 ستاو جنگ و ته کبر جها دوايه شی د کندی تر کتا فر خان بوله دپاسه
 د اسلام په دلاوت به هاله پوه شم که نجات مې شی روزی د تاله لاسه

(۲۴)

چه لیده پکښې ضعیف د دین نروېج شی اهل هند دی به مثال کښې اوبه خړې
 چه کثرت پکښې پیدا درواض شو قازورات ددی اوبو شوی گڼکه خړې
 خوک چه سب کاد یا کانو ورته وایه چه په خو له لکه خفاش مرداره خړې
 یومز ری دننن ورته کافى دی داسگان که په هر لوردی شخړې شخړې

(۲۵)

دغدار سره لازمه بي شر مې ده په شعله کښې ئی شمال دی جلوه گر
 کورو کلمی ئی اېمن شی په گرمی لغه پسه نېک وجد کا خا کستر
 له دې هسي فعله هېڅ منفعل نه وی په عرق ئی هر گز نشی رخسار تر

(۲۶)

یو په سل اوسل په هېڅ ضرب المثل دی افاده ئی په عالم کښې ده مشهوره
 په یوه شعله د برق خرمن سوخته شی ددانو حاصل ئی څه دی له وفوره
 هر اس نه کانهې اصلاح دېرېښي له برقه پراخه وگوره دانا دداني نوره

(۲۶)

داعالم به هېڅ مطيع نكړى بې طمعي شهرېنى كه دخاق ډېره در څخه ده
په شدت د باغيان كبله نو تيان درومي چه مېوه ئې د اشجار وېشې پنځه ده
په آستان ئې د ساحل غواصان وېشې خود خبر ئې د حيط وضعه تر څه ده

(۲۷)

دائيم مېلمه په شان دوز يوستر كو دفاو له لاسه داغ و خورى په داغ
په كښې بوى د طعام نهوى تمام آبوى چه د سترگو په دود و كړا استفر اغ

(۲۸)

ده مې وضع لكه غر وضا فسى امر اعتراض مې په حال مه كوه حماره!
په نسبت مې د انخوت كردن كشى ده تواضع ته مې قيام د تعظيم شماره

(۲۹)

يو دلير كړا د دشمن جمع پر پشا نه پر بشوى دستور و غاښې هلال په توره
په خو و لځى ئې ز ايل تمام نقصان شى په وار وار كاندې حاصل كمال په توره

(۳۰)

انتظام د كسارو بار واره برهم كړا چه د جاء په علو خاص چېرته نامردوى
لور په لور ئې د ظلمت اثر پيدا شى كه په سپين ميدان كښې هسك دمخكې گردى
كه ئې خوان پهن په مخكه فلك وارشى بودوه نانه ئې پرې اېښى گرم و سردوى
په گرد و ږدې پښه نيزه دى له بيمه دبېرېر په طلب كړ لځى رنگ ئې زردوى

(۳۱)

په طلوع ئې لكه امر جهان روشن شى چه په اوج ئې د دولت چېرته مردانوى
په رڼا كښې ئې جوړ بېزى وړان كارونه هم پشه په عالم و نوز را افشانوى
مسخر كسان دى عالم په سپېشه توره مېانې تل په خوان كښې گرم نانوى

(۲۱۳)

شکفته ئي وی جبین روشن ئي طبع پر شیده د زما ئي ور ته عیان وی
 د "شیدا" په زمانه عیب هنر شو
 کشیده ئي په داباب څه خوزبان وی

(۳۲)

که نامر دپه څلورم آسمان کښې ناست وی مقابل که ئي یوه کی چپری خوزی
 زر ئي و تنبتي له بیمه گو نه ز بهر • نر ئي ستر که لکه نورور ځنی سوزی

(۳۳)

راشه غوږ کړ • د "شیدا" په دا ویاو ساد گي تر تکلف گڼه بهتر •
 که نامه خپله انشا کا بس رنگینه د یاقوت رقم ئي وزی له مسطره
 درنگین ساده انشا په ثبت مه کړ • د هېچا په نر د به نسه وی معتبره

(۳۴)

اور بدایي مي دایند دی له هو شمند • څه حاصل به په محنت کړي ذر لهر پکه
 که خپل سرور ته نغری کړي ممکن نه دی چه څه وخورې د مسک سپی له دپکه

(۳۵)

چه دانه ئي دد هقان په نصیب نه وی د آسیاد سنگ شرر په خرمن برق شی
 تعجب مکر • په حال د تېره بختو شناور که ئي په هوج د سراب غرق شی

(۳۶)

چه د "روه" په سیمه ورشی ور ته گوره • توري څو کې د کهسار وواوري سپیني
 زمانه چه ستا په کاموی باور و کړ • په د اشان ئي صبح و شام وی که ئي ویني
 د بنایست بیان ئي څه کوم و تاته • لکه ستر گي د د لېرو وی دور بیني

(۲۴)

(۳۷)

دغنی کشمیری صفت:

ته زما په داو بلو بساور وکړه د اشعار په بحر کپړی ما گذر دی
 دغنی غزل می واره یکدست ولید ته به داوائې چه سدسکندر دی (۱)

متفرقات

تاریخونه

دمحمود خان مړینه:

خود به یو هېزې که خرد مند ئې بد به بلا و غم د دوستانو
 چه محمود خان دی له دنیا تللی غمونه قوت دی دغمخورانو
 چه بېلتا نه ئې له ډېر ټاوه بل کپړی او ردی په آشنا یا نو
 تاریخ ئې دا کړه سویه خاطره! بېلتون لویه په بنو یا را نو
 ❁ ❁ ❁

فلک کچرو دی آثار ئې وینې شغال چه ظلم په زمري کاندې
 کله عجب وی لسه تعجبه که په ژړا کښی چېرې و خاندې
 تاریخ دا رنگ خرد بیان کړ داخان شهید دی آه په حق باندې

دمیان عمر صاحب مړینه:

دمیان په دردوغم کښی ناله ډېر شوه هم آه
 وایه دا عمر وای ورسره رحمت الله
 علیه ورسره ضم کړه په تاریخ به شی آگاه

میان عمر په خپل دوران کښی چه کشاده ئی د فیض باب و
 شاه وگدا ئی په در حاضر و و مر جمع د خلقو عالم ماب و
 تاریخ ئی دادی در حلت واوره «شیخ اجل و قطب اقطاب و»

د خوشحال مړینه

د خوشحال په جدائی کښی باورو کړه خسته زړه زما کباب و آه می سیخ دی
 چه روزی ئی شهادت شو په خوانی کښی نوریه کور د شهید خوان شه داتاریخ دی (۱)

د واقعی تاریخ

پشتا نه د کته بهر متزلزل دی که هر خو و ولسکه غرقوی بنیا د
 چه برکی او ایرانی په یوه لحای شول منتشر ئی په دیار کښی شو بیداد
 و تاریخ ته ئی حیران د واقعات وم راته وویل خپل رأی «عظیم فساد»

د سرقراز خان مړینه

نا چه و کړ انتقال سر فراز خانه ا گرفتاریه د پر اندوه په د پر غموم یم
 په هر بزم کښی را یاد د تا محفل شی به ژړا کړم سترگی سری د شمع موم یم
 که می نه وای سرد آهونه ژوندون گران و هسی سوی د فراق باد سموم یم
 په هستی به نشم خلاص له دې سختی به ننگین کښی د عقیق کښدلی نوم یم
 دې تاریخ و ته حیران ستا در حلت وم خسته زړه و ماته روی زه «مغموم یم»

۱۱۷۶ هـ

همر می حالات کرد دنیا ستایه ماتم کنبی تاچه رحلت و کپ له دنیا سرفراز خانه
پاته نش جسدشوم په شماره دمردگانو خرننگ به ژوندی وم ته لاري حماجانہ
فال دی دغفران دې چه القامی په زړه وشوه ای ته جنتی شه خپل تاریخ واوره له مانه

د پلار مړینه

چه و ا لد می ا ر تحال و کپ خای ئی جنت شه دنیا زندان وه
تاریخ دا رنگ در حلت ووی خرد و ما ته میاشت دشعبان وه
۱۱۸۳ هـ

غم به تر عمره د خپل والد کرم خندا می پر پښوه ژړا کوم زه
سال در حلت می له مانه واوره بهشت ئی خای شه دعا کوم زه

د حافظ رحمت خان مړینه

په میدان چه حافظ جیو پر بووت شهید شو کشنده ئی به رحلت کنبی شه عجول
استفسار که د تاریخ کاندې څوک وایه چه یو کمال و دقا تل و دمقتول

د وروڼو مړینه

چه فتح، او الله نور له دنیا ولاړل په غمونو کنبی ئی فرق تر میاشتی کم
په هر چا وړ حلت سخت د دواړو وروڼو په فراق کنبی ئی نالان و لوی و کم
تأمل ئی په بیان د تاریخ وشه را ته ووی زړه آها د قلوب غم
۱۱۹۱ هـ

وفات میر معصوم

بود تا معصوم ناسی چون قیوم میتوان گفتن مجدد د بیگمان
بود احیاء المعلوم ظاهری علم باطن را بجسم اندر روان

(۲۱۰)

(۳۷)

دغنی کشمیری صفت:

ته زما په دا و یلو باور وکړه د اشعار په بحر کړی ما گذر دی
 دغنی غزل می واره یکدست و لید ته به دا وائی چه سد سکندر دی (۱)

متفرقات

تاریخونه

دمحمود خان مړینه:

خود به پوهېږي که خرد مند ئي بد به بلا و غم د دوستانو
 چه محمود خان دی له دنیا تللی غمونه قوت دی دغم خورانو
 چه بېلتا نه ئي له ډېر تاره بل کړی او ردی په آشنا یا نو
 تاریخ ئی دا کړه سوه خاطره! بېلتون امبه ده په ښو بارانو
 * * *

فلک کچرو دی آثار ئی ویني شغال چه ظلم په زمري کاندې
 کله عجب وی لسه تعجبه که په ژړا کښی چهرې و خاندې
 تاریخ دا رنگ خرد بیان کړ دا خان شهید دی آه په حق باندې

دمیان عمر صاحب مړینه:

دمیان په دردوغم کښی ناله ډېر شوه هم آه
 وایه دا عمر وای ورسره رحمت الله
 علیه ورسره ضم کړه په تاریخ به شی آگاه